

HAZİRAN
2024

Kültür-Sanat Camiasının Soykırımcı İsrail'e Karşı Tutumu (Dünya ve Türkiye)

Attitude of the Cultural and Artistic
Community towards Genocidal Israel

موقف المجتمع الثقافي والفني من الإبادة الإسرائيلية الجماعية

“Özgür Filistin”

“Free Palestine”

AYBİR RAPOR

AYBİR

İSLAM ÜLKELERİ AKADEMİSYENLER VE YAZARLAR BİRLİĞİ
ACADEMICS AND AUTHORS ASSOCIATION OF ISLAMIC COUNTRIES
اتحاد الأكاديميين والكتاب للعالم الإسلامي

(Sarıya ve Kırmızıya)

Yazar

Doç. Dr. Mustafa Aslan

Rapor Araştırma Grubu

Erol Erdoğan

Doç. Dr. Mikail Uğuş

Dr. Mehmet Rakipoğlu

Ali Çiydem

Elif Çiydem

Zeynep Kahraman

Zümrüt Sönmez

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları
İslam Ülkeleri Akademisyenler ve Yazarlar Birliğine (AYBİR) aittir.
5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca
kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında,
hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz,
elektronik veya mekanik yollarla yeniden yayınlanamaz,
çoğaltılamaz veya dağıtılamaz.
Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazar(lar)ına aittir;
AYBİR'in kurumsal görüntüsünü yansıtmayabilir.

Raporda yer alan bilgiler

açık kaynaklardan derlenmiştir.

Sanatçıların kişisel sosyal medya hesaplarından ya da
başka mecralardan yaptıkları savaş karşıtı söylem ve
Filistin'e destek paylaşımlarının tamamına ulaşılması
mümkün olmadığından, rapor süreç içinde güncellenecektir.
Raporda yer alması talep edilen savaş karşıtı söylem ve
Filistin halkına verilen desteklere ilişkin bilgilerin

aybir@aybir.org

e-mail adresine gönderildiği takdirde
bilgiler rapora eklenecektir.

COPYRIGHT © 2024

www.aybir.org
aybir@aybir.org
www.x.com/Aybir2010
youtube.com/@AY-BiR

İçindekiler

Sunuş	4
Giriş	7
İsrail Saldırganlığına Karşı Dünya Kültür-Sanat Camiasının Tepkileri	13
Edebiyat	14
Müzik	24
Sinema	34
Resim ve Diğer Sanatlar	46
İsrail Saldırganlığına Karşı Türkiye’de Kültür-Sanat Camiasının Tepkileri	54
Gazze Baptist Hastanesi’nin Bombalanmasından Sonra Gelen Tepkiler.....	56
7 Ekim ve Sonrasına İlişkin Sistemik Tepkiler.....	61
Edebiyat	62
Müzik	66
Sinema	72
Resim ve Diğer Sanatlar	77
Sürece İlişkin Yanlış Okumalar	80
Tespitler ve Öneriler	84
Tespitler.....	85
Politika, Tutum ve Davranış Önerileri	89
Dizin	99

Sunuş

İslam Ülkeleri Akademisyenler ve Yazarlar Birliği (AYBİR) misyonu gereği Hamas'ın askeri kanadı El-Kassam Tugaylarının gerçekleştirdiği Aksa Tufanı Operasyonu sonrası İsrail sorununun aldığı yeni şekli ve 75 yıllık İsrail saldırganlığının ulaştığı yeni seviyeyi yakından takip etmekte; paneller, kamuoyu duyuruları, raporlar ve çalıştaylarla “Filistin Davasına” entelektüel olarak desteğini göstermektedir.

Bu bağlamda 7 Ekim'de üç dilde (İngilizce, Arapça ve Türkçe) bir kamuoyu açıklaması yaparak İsrail işgalin sürdürülemez ve egemen ve tam bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını kaçınılmaz olduğuna vurgu yapan AYBİR, durumun değişen koşullarına bağlı olarak faaliyet alanını genişletmiştir. Gazze'de İslam Üniversitesinin İsrail tarafından bombalanmasını protesto eden kamuoyu açıklamasının ardından 10 Kasım'da “İnsan Hakları ve Uluslararası Hukuk Bağlamında İsrail Sorunu” panelini düzenleyen AYBİR İsrail saldırganlığının acilen durdurulması çağrısıyla imza kampanyası organize etmiştir. 3 bin 500'den fazla akademisyen ve yazarın katıldığı imza kampanyası entelektüel kesimin katkı sunduğu ilk kampanyalardan biri olma özelliğini taşımaktaydı. İşgalci İsrail'in Gazze'yi bir ölüm vadisine dönüştürmesi ile akademisyenlerimizden gelen talebi dikkate alan AYBİR Türkiye'nin ilk akademisyen eylemini de gerçekleştirmiştir. 17 Kasım 2023 tarihinde Eğitimciler Birliği Sendikası (Eğitim-Bir-Sen) ve Cihannüma ile iş birliğiyle Beyazıt meydanında gerçekleştirilen eylem, ülkemiz üniversitelerde gerçekleştirilen eylemlere de bir bakıma öncülük etmiştir.

“Antisemitizm Suçlamasının Araçsallığı ve Batıdaki Akademik Özgürlüğe Etkisi” başlıklı raporu Aralık 2023'te yayımlayan AYBİR, İsrail yanlısı lobilerin üniversiteler üzerinde kurduğu baskıyı kayıt altına almıştır. Raporla baskı mekanizmasına dönük tespitlerde bulunulmuş ve yeni kavramlar önerilmiştir. Raporla ilgili televizyon programları ve basına verilen röportajlarla konu gündemde tutularak rapora ilişkin bulgular ve yeni önerilen kavramlar Gazze konulu bilimsel toplantılarda AYBİR üyesi akademisyenlerce sunulmuştur.

Harvard, UPENN ve MIT özelinde somutlaşan baskı nedeniyle üç dilde kamuoyu açıklaması yapan AYBİR, Batı akademisi üzerinde artan Siyonist baskıya dikkat çekmiş ve ifade özgürlüğünün Batı üniversitelerinde sahipsiz bırakılmasına tepkisini ortaya koymuştur. İsrail saldırganlığına somut bireysel tepki olan boykotla ilgili yayınlar yapan AYBİR, boykotun etkisini artırma ve sürdürülebilirliğini sağlama konusunda öneriler geliştirmiştir.

Gazze başta olmak üzere çatışma bölgelerine dönük yapılabilecekleri ve Batıda Siyonist baskı altında kalan akademisyenlerin Türkiye'ye davet edilmesinin mekanizmaya bağlanmasını içeren bir yazıyı 12 Aralık 2023'te TÜBA, YÖK ve

TÜBİTAK'a gönderen AYBİR, söz konusu önerilerini geliştirerek 12 Mayıs 2024'te kamuoyu ile paylaşmıştır.

AYBİR, Gazze'de yükseköğretimin çabucak toparlanması amacıyla bir uzaktan eğitim altyapısının kurulmasının ve devamlılığının sağlanmasının önemli olduğunu düşünmekte ve bu amaçla Filistin ve Gazze yükseköğretim kurumlarının temsilcileriyle projelendirme çalışmalarını yürütmektedir.

Elinizdeki rapor İsrail saldırganlığına karşı sanat ve kültür camiasından yükselen tepkileri kayıt altına almayı, diğer raporlarında olduğu gibi rapordaki bulgulardan ve tespitlerden hareketle politika önerileri geliştirmeyi ve ilgili kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır. Filistin direnişi ve İsrail saldırganlığı 07 Ekim 2023'te başlamadığı gibi 7 Ekim'in devamı olan sürecin tamamlanması ile de sonlanmayacaktır. Fakat açık olan bir şey vardır ki o da İsrail'in Gazze'ye dönük son saldırının askeri sonucu ne olursa olsun 07 Ekim 2023 birçok bakımdan milat olmaya aday bir tarihtir. Bu milat olma halinin tüm yükü Gazzelilere yüklenemez. "Filistin Davası" sadece Filistinlilerin ve Müslümanların davası değildir. İsrail saldırganlığının ve Siyonist baskının dünyanın tamamında huzuru tehdit ettiğinin anlaşılmasıyla farklı renk, ırk ve ideolojiden kişi ve çevreler Filistin ve Gazze direnişini sahiplenmiştir.

Filistin'in kurtuluş mücadelesinin dayanıklılığını artırmak ve 7 Ekim'i gerçekten bir milat kılabilmek için dünyanın her tarafında entelektüellere büyük görevler düşmektedir. Raporlama faaliyetleri, bilimsel makaleler, popüler medyada aracılığıyla yayınlanan görüşler, sempozyumlar, paneller, ortak araştırma projeleri, yuvarlak masa toplantıları ve atölye çalışmaları gibi faaliyetlerin tamamı direniş hattının dayanıklılığını artıracaktır. Öte yandan İsrail sorunu sadece İsrail'in suç karnesi ile de anlaşılabilir. Başta ABD, Kanada, Almanya ve İngiltere olmak üzere tüm destekçisi ülkelerin soykırım suçuna iştiraklerinin de takibi ve raporlaştırılması gerekir. Zira bu ülkelerin izledikleri politikaların Siyonist lobinin ve sermayenin baskısı ile açıklanamayacak yoğunlukta olduğu da aşikârdır.

Bu rapor dokümantasyonu, tespitleri ve politika önerileri ile söz konusu entelektüel çabaya katkı sunarsa görevini yapmış olacaktır. Başta Doç. Dr. Mustafa Aslan olmak üzere bu önemli konuyu gündemine alan tüm akademisyenlerimize teşekkürü bir borç biliriz.

AYBİR, dünyanın barış ve huzuruna kasteden İsrail sorununun sonlandırılmasının gerek şartlarından biri olan entelektüel üretimi planlamayı, hızlandırmayı ve bu konuda bir ara yüz olmayı önemsemektedir. Türkiye dünyada ve bölgede yükselen iddiasını İsrail sorununun çözümüne dönük atılımları ile sürdürürken AYBİR, entelektüel alanda uluslararası statüde bir STK olarak bu atılım ve çabalara en yüksek desteği vermekle kendini yükümlü saymaktadır.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Prof. Dr.
Fatih SAVAŞAN
AYBİR Başkanı

Giriş

07 Ekim 2023'ten bu yana tarihte eşine az rastlanır bir vahşete imza atan İsrail; kadın, çocuk ve yaşlı demeden doğrudan masum sivilleri hedef alarak Filistin'de tam bir soykırım uygulamaktadır. Uluslararası savaş hukukunda açıkça belirlenen savaşta bile dokunulması yasaklanan eğitim ve sağlık kurumlarıyla kutsal mekânları ve ibadethaneleri bombalayan İsrail, yarılıları taşıyan ambulansları, sağlık personelini, insani yardım ekiplerini, gazetecileri ve uluslararası görevlileri de vurmaktadır. 07 Ekim 2023'ten bu yana her gün vahşetin dozunu artıran İsrail, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin tanımladığı; soykırım ve insanlığa karşı suçları işleyerek ilgili hukuk metninde geçen her fiili Filistin halkı üzerinde tatbik etmektedir. Önce güvenli bölge olarak ilan ettiği yerlere masum sivillerin toplamakta, ardından "güvenli bölge" olarak tanımladığı yerleri de bombalayarak ateşe vermektedir. Tüm bu yapılanlara karşın İsrail, Batı'nın "İsrail istisnacılığı" koruması altında gerçekleşen zayıf kınamalarla ve "daha dikkatli ol" çağrılılarıyla sadece uyarılmakta, adeta ödüllendirilmektedir. Filistin'de katliam devam ederken, Batı utanç veren bir sessizlik içerisinde. Avrupa'nın ortasında "âri ırk" kurmak için giyotin ve gaz odalarıyla Hitler'in yaptıkları hafızalarda halen tazeliğini korurken, Holokost düşüncesinin Batı'nın bilinçaltını esir aldığı anlaşılmaktadır. Batı, günahlarından arınmaya çalışırken Filistin'deki soykırıma ses çıkaramayarak başka bir "günaha" bulaşmaktadır.

Terör devleti İsrail'in hukuk ve sınır tanımaz vahşetine "dur" diyebilecek sözde mekanizmalar işe yaramazken; vicdan sahibi milyonların sokakları, caddeleri, stadyumları, kampüsler vs. doldurarak İsrail'i protesto etmesi, savaşı durduracak olan gücün insanlık vicdanı olduğunu haber vermektedir. Halkları meydanlarda cesurca İsrail'i protesto ederken hükümetlerin derin sessizliğini anlamak için ekonomi-politik okumalar yetersiz kalmaktadır. Satın alınabilecek her şeyi satın alma ve sesi çıkabilecek her şeyin sessisini kısma gücünü elinde bulunduran İsrail, masum sivillerin katledildiği görüntüleri izlemeye dahi yüreği dayanmayan bireyin vicdanını esir alamamaktadır. Siyonist zihniyet uzun yıllardır sistematik bir şekilde bu vicdana sızmanın yıllarını aramaktadır.

İsrail'in 07 Ekim 2023'ten bu yana Gazze'de yürüttüğü çok boyutlu saldırılar, uluslararası kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve geniş çaplı protestolara neden olmuştur. Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi kurumların kararlarını hiçe sayan İsrail, gücünü büyük ölçüde ABD ve Batılı aktörlerin desteğinden alarak Gazze'de sivilleri hedef alarak dünyanın gözü önünde soykırım suçu işlemektedir. Küresel düzeyde bireysel tepkiler yanında sivil toplum kuruluşlarının, akademik çevrelerin, sanat camiasının vb. her İsrail'e karşı tepkilerinin geçen gün arttığı görülmektedir. Özellikle ABD üniversitelerinde öğrencilerin organize ettiği İsrail protestoları büyük yankı uyandırmıştır. Columbia Üniversitesi ve Harvard Üniversitesi gibi prestijli eğitim kurumlarında kurulan çadırlar ve kamplar, bu protestoların sadece bir örneğidir. Eğitim camiasının yanında, kültür ve sanat dünyasının da İsrail'in Gazze'deki soykırıma karşı gösterdiği tepkiler dikkat çekmektedir.

Sanat ve kültür dünyasının insan hakları ihlallerine karşı nasıl tepki verdiğini, bu tepkilerin ne boyutta etkili olduğunu inceleyen birtakım çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar, sanatın toplumsal olaylara karşı bir protesto aracı olarak nasıl kullanıldığını ve bu tepkilerin toplumsal değişim üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Örneğin; Rebecca Marsham tarafından MyArtBroker'da yazılan *Art as Activism: How Protest Art Challenges the Status Quo* makalesi, sanatın sosyal ve politik değişim aracı olarak nasıl kullanıldığını incelemektedir. Makale, protesto sanatının tarihini, toplumsal etkisini ve sanatçıların sosyal ve politik hareketlerdeki rolünü ele almaktadır. Marsham, sanatın otoriteye meydan okumada ve toplumsal dinamikleri harekete geçirmede etkili bir araç olduğunu vurgulamıştır. Yazar ayrıca, sanatın aktivizmdeki gücünü ve sanatçıların bu süreçteki kritik rolünü de ortaya koymuştur.¹

Bu alana dair önemli bir diğer eser Beto O'Byrne tarafından HowlRound Theatre Commons'ta yazılan *How cultural resistance for Palestine makes revolution irresistible* makalesidir. Makalede yazar Filistin'deki kültürel direnişin nasıl devrimci bir etki yarattığını ele almaktadır. O'Byrne, sanatın ve sanatçıların Filistin direnişindeki rolünü vurgulamakta, bu direnişin dünya genelinde farkındalık yaratmada ve politik değişim sağlamada önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Ayrıca makale, sanatın aktivizmdeki kritik rolünü ve sanatçıların toplumsal değişim yaratma konusundaki etkisini ortaya koymaktadır.²

Üçüncü eser, Raiyan Shaik tarafından The University of Texas at Austin'deki Rapoport Center for Human Rights and Justice'da yayımlanan *Cultural resistance in Palestine: an analysis of the ongoing conflict through the lens of resistance literature* isimli makaledir. Makale, Filistin'deki kültürel direnişin önemini vurgulamaktadır. Shaik, kültürel direnişin Filistin kimliğini koruma, baskıya karşı koyma ve uluslararası dayanışmayı harekete geçirmedeki rolünü incelemiştir. Sanatın, edebiyatın ve diğer kültürel ifadelerin direniş aracı olarak nasıl kullanıldığı çalışmada detaylandırmıştır.³

Dördüncü eser, Charles Tripp tarafından yazılan ve *Asian Affairs* dergisinde yayımlanan *The Art of Resistance in the Middle East* makalesidir. Makalede, Ortadoğu'daki direniş hareketlerinin sanatsal ve kültürel boyutları incelenmektedir. Tripp, sanatın direniş aracı olarak kullanıldığını ve bu direnişin politik ve toplumsal

¹ <https://www.myartbroker.com/collecting/articles/art-as-activism>

² <https://howlround.com/how-cultural-resistance-palestine-makes-revolution-irresistible>

³ <https://law.utexas.edu/humanrights/projects/cultural-resistance-in-palestine-an-analysis-of-the-ongoing-conflict-through-the-lens-of-resistance-literature/>

değişim üzerinde nasıl etkili olduğunu vurgulamaktadır.⁴ Bir diğer önemli eser Eurig Scandrett, Mahmoud Soliman ve Penny Stone tarafından yazılan *Cultural Resistance in Occupied Palestine and the use of creative international solidarity through song* tam metin bildiridir. Bildiri ilk olarak *Art and Activism, Resilience Techniques in Times of Crisis* başlığıyla Aralık 2017'de Hollanda'da (Leiden) düzenlenen bir kongrede sunulmuştur. Çalışmada yazarlar kriz zamanlarında sanat ve aktivizmin nasıl direniş ve dayanıklılık aracı olarak kullanıldığını incelemekte, sanatsal eylemlerin toplumsal ve politik krizlere karşı direnç geliştirmedeki rolünü tartışmaktadır.⁵

Son olarak Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi'nde Eray Alım tarafından kaleme alınan *The art of resistance in the Palestinian struggle against Israel* başlıklı makale de sanatın sadece sanat olmadığını; Filistin ölçeğinde İsrail'e karşı bir direniş aracı olarak kullanıldığını iddia etmektedir. Filistinliler açısından direnişin bir boyutu olarak görülen sanat ve kültüre karşı da İsrail'in soykırım⁶ icra ettiği uluslararası kurumlarca raporlanmıştır. Bu bağlamda, sanatçıların tepkilerinin İsrail'in soykırımını engellemede çok kritik bir öneme sahip olduğunu düşünülmektedir.

Akla değil duyguya, mantığa değil ruha hitap eden sanat, insanlığın vicdanına sızmada anahtar görevi görebilmektedir. O sebeple İsrail, birçok kültür sanat etkinliğini gerek doğrudan gerekse sponsorluklarla fonlamaktadır. Dünya genelinde festival, bienal, sergi, söyleşi, imza günü gibi bir dizi kültür-sanat etkinliğine maddi destek sağlayan İsrail yanlısı sermaye ve lobiler bu organizasyonları istediği gibi yönlendirmektedir. Kurduğu eko-sistemle kültür-sanat kurumlarını ve sanatçıları kendisine bağımlı haline getiren Siyonist lobi, görünen o ki "suskunluk diyeti" istemekte ve bunda büyük oranda başarılı olmaktadır. Belirlediği sınırlar dışında yapılan protestolara tahammül edemeyerek organizasyonları itibarsızlaştırmak ve sanatçıları yalnızlaştırmakla tehdit etmektedir. Siyonizm'in propaganda makinesine dönüşen bu etkinliklerde İsrail'i eleştiren pek çok sanatçının kültürel çevresi tarafından dışlandığı, anlaşmalarının tek taraflı olarak iptal edildiği ve yalnızlığa mahkûm edildiği görülmektedir.

Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle uluslararası kültür-sanat organizasyonlarından men-edilen Rusya gibi İsrail'in de uluslararası organizasyonlarından men edilmesi tartışılmıştır. Örneğin, dünyanın en geniş katılımcı kültür sanat etkinliği olan Eurovision şarkı yarışmasında, Filistin halkına uyguladığı soykırım sebebiyle İsrail'in yarışmadan men edilmesi için imza kampanyaları başlatılsa da yoğun tartışmaların ardından Siyonist lobi devreye girerek İsrail'in yarışmaya devamını sağlamıştır. İtalya'da her iki yılda bir düzenlenen 60. Venedik Bienali öncesinde binlerce sanatçı, küratör ve müze yöneticisi (yaklaşık 25 bin sanatçı) İsrail'in Venedik Bienali sanat fuarından çıkarılmasını talep etmesine rağmen İtalya Kültür Bakanı Gennaro Sangiuliano sürece müdahil olmuş ve İsrail bienal programından çıkartılmamıştır.

Ekim 2023'ten itibaren sadece Almanya'da İsrail eleştirisi veya antisemitizm iddiasıyla 119 etkinlik iptal edilmiştir. Birçok sanatçı, yazar ve kültür insanı 07 Ekim 2023'ten bu yana İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını eleştirdikleri için "Yahudi karşıtlığıyla" suçlanarak işlerinden olmuştur.

⁴ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03068374.2012.720061>

⁵ <https://eresearch.qmu.ac.uk/bitstream/handle/20.500.12289/10635/10635.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁶ İsrail'in kültürel soykırımı için <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-gazgede-kulturel-soykirim/3093473>

Amerika merkezli popüler sanat dergisi *Artsforum*'da yaşananalar Siyonist lobinin en ufak bir eleştiriye dahi tahammül edemediğini göstermektedir. Filistin'in bağımsızlığını destekleyerek ateşkes talebinde bulunan ve binlerce sanatçı ve kültür insanı tarafından imzalanan bir mektup kaleme alan baş editör David Velasco, mektubun yayınlanmasının ardından görevden alınmış, sanatçılardan da imzalarını geri çekmeleri istenmiştir. *eLife* dergisinin genel yayın yönetmeni kendisi de bir Yahudi olan Michael Eisen, İsrail'in Gazze'ye saldırılarını eleştiren sosyal medya paylaşımı nedeniyle görevinden alınmıştır. New York Times Magazine dergisinin yazarı Jazmine Hughes, Filistin'e destek içeren bir bildiriye imza atınca istifaya zorlanmış, Filistinli foto muhabiri Hosam Salam (New York Times) ve Filistin asıllı Kanadalı gazeteci Zahraa Al-Akhrass'ın (haber ajansı Global News) işlerine sosyal medya hesaplarından kendi ülkelerine ve soydaşlarına verdikleri destekten dolayı son verilmiştir. İngiliz *The Guardian* gazetesi karikatürlerinin "antisemitik mecazlar" içerdiği gerekçesiyle karikatürist Steve Bell'i işinden kovmuştur.

İsrail'in Filistin halkına yönelik soykırım suçu işlediğini söyleyen Çinli muhalif sanatçı Ai Weiwei'nin İngiltere'nin başkenti Londra'da açacağı sergi süresiz askıya alınırken; Filistin'e verdiği desteği yüksek sesle dile getiren ABD'li ünlü oyuncu Susan Sarandon'un sözleşmesi çalıştığı ajans tarafından feshedilmiştir. Benzer şekilde genç oyuncu Melissa Barrera Instagram'da paylaştığı Filistin'e destek mesajını kaldırmayınca popüler korku filmi *Çığlık* serisinin oyuncu kadrosundan çıkarılmıştır.

Raporda ayrıntılarının verildiği üzere en ufak bir eleştiriye dahi tahammül edemeyen İsrail ve İsrail destekçisi Yahudi lobi, İsrail'in işlediği savaş suçlarının üzerinin örtülmesi için kültür-sanatı bir kalkan olarak kullanmaktadır. Resmi olarak katıldığı ve temsiliyet bulduğu her organizasyonun kendisinin "masum" ve "insana dokunan yanının görünürlüğünü" artırdığının farkında olan İsrail, Filistin halkı üzerinde uyguladığı tüm insanlık suçlarını, yerleşimci sömürgeciliğini ve apartheid rejimini aklamak veya meşrulaştırmak için kültürü açıkça bir propaganda biçimi olarak kullanmaktadır.

Yine de tüm baskı ve yıldırımlara rağmen diyet borcu olmayan ve/veya vicdanın sesini dinleyen birçok sanatçı, İsrail'i kültür-sanat organizasyonlarında protesto etmektedir. Nitekim dünya sinemasın en prestijli ödülleri olarak kabul edilen Oscar, Berlin ve Cannes film festivallerinde filmlerden çok sanatçıların İsrail'i protestoları konuşulmuştur. 96. Akademi (Oscar) Ödülleriyle 74. Cannes Film Festivali'nde, festival alanlarında Filistin bayrağının yasaklanması üzerine oyuncular kırmızı halıyı Filistin'e destek mesajları için platform olarak kullanmışlardır. Filistin'e destek mesajı vermenin yasaklandığı Berlin Film Festivalinde ise Filistin'in Batı Şeria Bölgesinin İsrail tarafından işgal edilmesini anlatan *Başka Ülke Yok* (No Other Land) filminin En İyi Belgesel Ödülü'nü kazanması festivalde Filistin'in konuşulmasını sağlamıştır.

Ne kadar uğraşırsa uğraşsın İsrail, vicdan sahibi ve cesur bir şairin yüreğinden dökülen mısraların, tuvaldeki fırça darbelerinin, doğru zamanda basılan deklanşörün gücünün, haksızlık karşısında notaların ruha üflediği direniş ruhunun önüne geçemeyecektir. Görünen o ki, İsrail, insanlık vicdanında kaybetmeye mahkûm olduğu bir mücadeleyi kaba ve hoyratça kullandığı güçle sürdürmeye çalışmaktadır.

Bu raporda İsrail zulmüne karşı sesini yükselten sanatçıların dik duruşlarını derlemeye çalıştık. Kültür ve sanat camiasının Gazze tutumu ele alınırken tepkiler, kültür ve sanatın ana alanları itibarıyla sınıflandırılmıştır. Üç ana bölümden oluşan

raporun ilk bölümünde Batı ülkelerinin kültür ve sanat camiasının Gazze tutumu ele alınmıştır. İsrail 75 yıldır sürdürdüğü işgal ve yıkımı 07 Ekim 2023'ten sonra yeni ve daha vahşice bir düzeye çekmiştir. "Kültür-Sanat Camiasının İsrail Saldırganlığı Karşısındaki Tutumu" başlıklı bu raporda; dört temel sanat dalı üzerinden (Edebiyat, Müzik, Sinema ve Resim-Diğer Sanatlar); kurum/kuruluşlar ve bu sanat dallarında üretim yapan sanatçıların Gazze'ye ilişkin tepkileri derlenmiştir. Açık kaynaklardan derlenen tepkilerin karakteristiklerinin belirlenmesi raporun nihayetinde sanat, kültür ve edebiyat alanındaki tepkiler için genel tespitlerin yapılması ve politika önerilerinin geliştirilmesi bakımından önemlidir. Raporun ikinci bölümünde Türkiye'de kültür ve sanat camiasının tutumu önce nitelikleri itibarıyla alt kategorilere ayrılmış ardından ana alanlarda tespit edilen tepkilere geçilmiştir. Üçüncü ve son bölümde tespitler ve politika önerileri yer almaktadır. Önerilerin barış ve huzuru önceleyen ve Filistin direnişini destekleyen kişi, kurum ve kuruluşların yol haritası belirleme çalışmalarına girdi sağlaması hedeflenmiştir.

Bu rapor, İsrail'in Gazze'ye saldırısının başladığı 07 Ekim 2023 ile Haziran 2024'te kadar olan süreçte Amerika, Avrupa ve Türk basınında çıkan haberlerden ve uluslararası haber ajanslarının verilerinden derlenmiştir. Rapor için yapılan araştırmada; geçmiş ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeye imkân veren tarama modeli (genel tarama modeli) kullanılmıştır. İsrail-Filistin savaşında kültür-sanat camiasının tepkilerine ilişkin doküman taraması önceden belirlenmiş anahtar kavramlar (İsrail, Filistin, Gazze, Savaş, Soykırım, vb.) kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen veriler konu başlıklarına göre tasnif edilerek mükerrer veriler tespit edilerek ayıklanmıştır. Tasnif ve düzenleme işleminin ardından veriler yorumlanmıştır. Raporun hazırlanmasında veri toplama/basın tarama sürecinde araştırmacı olarak; Erol Erdoğan, Doç. Dr. Mikail Uğuş, Dr. Mehmet Rakipoğlu, Zümrüt Sönmez, Ali Çiydem, Elif Çiydem, Zeynep Kahraman görev almıştır.

Raporun en önemli kısıtı şüphesiz ki kültür-sanat camiasının tamamını kapsamıyor oluşudur. Türkçe ve İngilizce açık kaynaklardan elde edilen verilerle hazırlanması, örneğin Arap dünyasında, Asya ve Afrika'daki birçok tepkinin dışarıda kalmasına yol açmıştır. Kaldı ki Türkçe ve İngilizce açık kaynaklardaki tepkilerin tamamının da kapsanmaması muhtemeldir. Raporun amacı tek tek sanatçıların nasıl tepki verdiklerini ölçerek, sanat camiasının karnesini çıkartmak değildir. Rapor ile amaçlanan hem dünyadaki hem de Türkiye'deki sanat çevrelerinin soykırıma karşı aldıkları tavra ilişkin toplu bir bakışı ortaya koymaktır.

Süreç içinde güncellenmesi planlanan raporda eksik kalan hususlar bir sonraki güncellemede rapora eklenecektir. Tüm kısıtlılıklara rağmen yine de raporun özellikle batı dünyasındaki İsrail saldırırganlığına dönük kültür ve sanat camiasının tutumuna ilişkin ana tespitleri yapmaya ve politika önerileri geliştirmeye yetecek kadar bir kapsam ve derinliğin elde edilebildiğini söylemek mümkündür.

1. BÖLÜM

İsrail Saldırganlığına Karşı
Dünya Kültür-Sanat Camiasının
Tepkileri

İsrail Saldırganlığına Karşı Dünya Kültür-Sanat Camiasının Tepkileri

Her fırsatta kendisini “düşünce ve ifade hürriyetinin beşiği” olarak pazarlayan batıda İsrail karşıtı eylemler yasaklanmaktadır. Yasaklanan bu eylemlerin sokak gösterileri ve protestolardan daha çok kültür ve sanat etkinlikleri olmasının Batı için büyük bir ironi olduğunu belirtmek gerekir. 75 yılı aşan bir sürdür İsrail saldırganlığıyla mücadele eden Filistin, 07 Ekim 2023'te şimdiye kadar gördüğü en şiddetli saldırı ve soykırımla karşı karşıya kalmıştır. Dünyanın dört bir tarafında bu insanlık dramını canlı yayınlardan izleyen vicdan sahibi milyonlar Filistin'e ve Gazze'ye destek mesajları verirken özellikle uluslararası kuruluşların, meslek örgütlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının derin sessizliği büyük bir tezat oluşturmaktadır. “Katliama Dur” demesi beklenen kurum/kuruluşların sessiz kaldıkları, ses verseler bile açıklamalarında katliamın failinin ismini anmadıkları ve dahası direniş örgütü Hamas'ı suçladıkları görülmektedir.

İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırımı kınayarak savaşın bir an önce bitmesi için açıklama yapan; şair, yazar, çevirmen, eleştirmen, müzisyen, besteci, aranjör, ressam, heykeltıraş, yönetmen, yapımcı, senarist, aktör/aktrist vb. sanatçıların tepkilerinin derlendiği raporda, Amerika ve Avrupa'dan İsrail karşıtı yükselen seslere yer verilmiştir. İnternet tabanlı ve açık kaynak web siteleri üzerinden yapılan araştırma, ağırlıklı olarak İngilizce yapılmıştır. Raporun açık erişimde olmayan ve basında yer almayan tepkiler başta olmak üzere Batı dünyasındaki tepkilerin tamamını kapsamadığı bilinmelidir.

Edebiyat

07 Ekim 2023'ten sonra edebiyat dünyasında İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırıma teki gösteren şair, yazar, çevirmen, yayıncılar vb. olduğu gibi bazı kurum ve kuruluşların da İsrail'e destek verdiği görülmektedir. Dünyanın en büyük kitap fuarı olarak bilinen Frankfurt Kitap Fuarı'nda, Filistinli yazar Adania Shibli'ye 'saygın' bir edebiyat kuruluşu olan *LitProm* tarafından verilmesi kararlaştırılan *LiBeat* ödülü iptal edilmiştir. Filistinli yazar Shibli'nin *Küçük Bir Ayrıntı*⁷ isimli romanıyla alması beklenen ödülün verileceği törenin iptal edilmesi tartışmaları başlatmıştır.⁸ Frankfurt Kitap Fuarı ve Avrupa Yayıncılar Federasyonu *LitProm*'un 20 Ekim 2023'te gerçekleşecek ödül törenini iptal etmesi kadar dikkat çeken diğer bir nokta ise *LitProm*'un açıklamasında iptal kararının Shibli'nin onayı ile verildiğinin belirtmesidir. Shibli kararda kendi olurunun olmadığını, tören yapılsaydı katılmayı ve edebiyatın 'zalim ve acı dolu zamanlarda' oynayacağı rolle ilgili düşüncelerini açıklamayı planladığını ifade etmiştir.⁹ Şair, yazar ve edebiyat çevrelerinin ikiye bölündüğü olayda Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Abdulrazak Gurnah, Annie Ernaux ve Olga Tokarczuk dâhil 350'den fazla yazar bir açık mektupla iptal kararını eleştirmiştir. Fuar organizasyonunu Filistinlilerin sesini kısmakla eleştiren mektupta "organizatörler Filistinli yazarların düşünce, duygu ve değerlendirmelerini paylaşmaları için ortam oluşturmakla sorumludurlar" ifadeleri kullanılmıştır.¹⁰

Birçok yayıncının çekildiği fuara toplu bir tepkinin oluşmaması için Siyonist lobi, Shibli'nin eserinden övgüyle bahseden eleştirmenlerin basın aracılığıyla ötekileştirilmesinden edebiyat eserlerine verilen maddi desteğin geri çekilmesine, uluslararası itibar kaybından yalnızlaştırılmaya birçok önlem almıştır. Bir bakıma ödülün iptali, İsrail'e dünya sistemi tarafından tanınan 'dokunulmazlık' zırhı veya 'İsrail istisnacılığı' örneklerinden biri olarak hafızalara kaydedilmiştir.¹¹

⁷ Roman, 1949'da Bedevi bir kızın İsrail ordusuna bağlı bir birlik tarafından cinsel istismara maruz kalıp öldürülmesinin gerçek hikâyesi ile yıllar sonra Ramallah'ta bu suçu araştıran bir kadın gazetecinin kurgusal hikâyesini yan yana getiriyor.

⁸ <https://www.theguardian.com/books/2023/nov/09/palestinian-author-adania-shibli-frankfurt-book-fair>

⁹ <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/15/palestinian-voices-shut-down-at-frankfurt-book-fair-say-authors>

¹⁰ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/oct/20/germany-israel-palestinian-author-frankfurt-adania-shibli>

¹¹ <https://bianet.org/haber/yayincilar-filistinli-yazar-shibli-ye-destek-icin-fuardan-cekildi-286453>

PEN Amerika, edebiyat alanındaki mesleki örgütlenmelerin Gazze konusundaki kurumsal tutumunu anlamamıza yarayan diğer bir örnektir. “Edebiyatın ve insan haklarının kesişiminde Amerika Birleşik Devletleri’nde ve dünya çapında ifade özgürlüğünün korunması” için 1922’de kurulan ve misyonunu “yaratıcı ifadeyi geliştirmek ve bunu mümkün kılan özgürlükleri savunmak için yazarları ve onların müttefiklerini bir araya getirmek” olarak açıklayan PEN Amerika¹², İsrail’in Filistin halkına uyguladığı soykırım sebebiyle gelişen tartışmaların odağı olmuştur. Bahar ödülleri törenini onlarca aday ödüllerden çekildiği için iptal etmek zorunda kalan PEN Amerika, yüzlerce kişinin ödül törenine katılmayacağını açıklaması nedeniyle World Voices Festivalini de iptal etmek durumunda kalmıştır. PEN Amerika yönetim kurulu üyesi yazar ve gazeteci George Packer kuruluşa yönelen eleştirileri “otoriter ruh” olarak tanımlarken PEN Amerika başkan yardımcısı romancı Dinaw Mengestu Instagram hesabından paylaşım yaparak Packer’ın makalesinin “meşru ve gerekli eleştirileri saptırıp çarpıttığını” ve “Gazze savaşını önemsizleştirdiğini” açıklamıştır.¹³ Uygulamalarına yansıyan bir değişiklik gözlenmemesine rağmen ağır eleştiriler üzerine PEN Amerika, üyelerine yönelik bir açık mektup yayımlayarak Gazze’de olup bitenler karşısındaki pozisyonunu netleştirmeye çalışmıştır. Muhalefetin önemine vurgu yaparak eleştirilerin anlayışla karşılandığını ifadeyle başlayan metinde, içinde yazar, şair, sanatçı, gazetecilerin de bulunduğu Filistinli sivillerin acısının paylaşıldığı belirtilmiştir. Kuruluş olarak antisemitizm, Filistinli önyargısı, anti-Filistin önyargısı, İsrail’e karşı adaletsizlik, çifte standart gibi birbirine zıt suçlamalarla karşı karşıya kaldıklarını ifade eden PEN Amerika metninin¹⁴ en bariz özelliği tarafsızlık adına öznesiz bir metin oluşudur. İçinde sanat, edebiyat ve kültür insanları ve mekânları da olan bir soykırım ve yıkımın varlığını kabul eden metinde fail olarak İsrail’in adının geçmemesi kuruluşun İsrail yanlılığına ve belki İsrail yanlı lobilerin baskısına boyun eğmesine işaret etmektedir. Öte yandan metnin yayınlanması PEN Amerika üyesi ve diğer kalem erbabının eleştirilerinin etkili olduğunun da bir göstergesidir.

Edebiyat ve yayın dünyasında İsrail yanlı lobilerin ve sermayenin etki yollarından biri de yayınların yöneticileri üzerinde kurulan baskılardır. Yöneticilerin işlerinden kovulduğu örneklerden ikisi *eLife* ve *Artforum*’da gerçekleşmiştir. Açık erişimli bilim dergisi *eLife*’ın baş editörü Michael Eisen, kişisel sosyal medya hesabından bir hicvi paylaşarak İsrail’in Gazze’ye saldırılarını eleştiren yorum yapması nedeniyle görevden alınmıştır.¹⁵ Benzer bir olay ABD merkezli *Artforum* dergisinin baş editörü David Velasco’nun da başına gelmiştir. Velasco, dergide savaşa tepki gösterdiği bir açık mektubu yayınlamasının ardından baş editörlükten alınmıştır.¹⁶ Sanatçı, akademisyen ve kültür çalışanlarının imzaladığı mektup Filistin’in özgürlüğünü destekleyerek İsrail’in Gazzeli mukimleri bombalaması karşısında kültür kurumlarının sessizliğini eleştirmektedir. Mektubun dergide yayınlanmasının ardından “kurumun standartlarını karşılamadığı” gerekçesiyle işine son verilen Velasco, mektubun yayınlanması kararından pişman olmadığını açıklamıştır. “Daima ifade özgürlüğü ve sanatçıların sesine kulak verme tarafında saf tutan bir derginin dış baskıya boyun eğmesi nedeniyle hayal kırıklığı yaşadığını” ifade eden Velasco bir bakıma kararın arkasındaki motifi de açık etmiştir.

Esasında *eLife* ve *Artforum* dergilerinin editörlerinin kovulmaları yayın dünyasının lobicilik ve olası veya gerçekleşen sermaye baskısına karşı edilgenliklerine de işaret

¹² <https://pen.org/about-us/>

¹³ <https://www.pbs.org/newshour/arts/pen-america-facing-criticism-over-its-response-to-the-war-in-gaza-gathers-for-annual-gala>

¹⁴ <https://pen.org/letter-to-the-community/>

¹⁵ <https://medimagazin.com.tr/yabanci-haberler/filistin-yanlisi-bir-retweet-yapti-dergi-editorlugunden-alindi-107725>

¹⁶ <https://www.nytimes.com/2023/10/26/arts/artforum-editor-fired-david-velasco-palestine-gaza.html>

etmektedir. Bu tür gelişmelerin etkisinin söz konusu kişilerin işini kaybetmesinin ötesinde farklı türlerdeki yayınların yöneticilerinin üzerinde baskı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

En ufak bir eleştiriye orantısız güç kullanarak cevap veren İsrail ve İsrail yanlısı lobi, sanatçıları yalnızlıkla korkutarak Filistin'e olan desteğin önüne geçmeye çalışmaktadır. Söz konusu baskıdan önceden yayınlanmış ve hatta yazarı vefat etmiş eserler dahi etkilenmektedir. Kitapları yasaklanan düşünürler arasında dünyaca ünlü yazar Roger Garaudy de bulunmaktadır. ABD ve Fransa'da olduğu gibi Almanya'da da Siyonistler, eserleri 44 dilden fazla yabancı dile çevrilmiş, dünyaca ünlü Fransız düşünür ve yazar Roger Garaudy'yi unutturmak için tam bir düşünce terörü estirmektedirler. Avrupa ülkelerindeki bütün yayınevleri ve dağıtımçıları tehdit eden ve Garaudy'nin eserlerini yasaklatan Siyonist lobi en son Almanya'da da Garaudy'nin kitaplarının yayın ve dağıtımının durdurulmasını sağlamıştır.¹⁷

İsrail'in düzenlediği saldırılarda çok sayıda şair, yazar, hattat, araştırmacı ve sanatçının hayatını kaybettiği bilinmektedir. Bombardımanlarda çok sayıda kütüphane ve kültür merkezi de yıkılmıştır. Sadece Gazze'de 5 kütüphane, 1 yayınevi ile 6 kültür merkezi yıkılmıştır. Kültür ve sanat camiasının ve mekânlarının doğrudan hedef alınmasındaki amaç; savaşın ardından Filistinlilerin bir daha toparlanamamasıdır.

Yine de not edilmelidir ki tüm yıldırımlara, caydırımlara ve ekonomik baskılara rağmen, dünyada eşi görülmemiş bir vahşetin faili olan İsrail'e karşı vicdan sahibi edebiyatçılardan gelen bireysel tepkilerin sayısı da az değildir. Edebiyat ve sanat dünyasından "savaşa hayır" ve "soykırıma dur" sesleri her geçen gün daha da gür çıkmaktadır. Dünyanın farklı coğrafyalarından dalga dalga yükselen bu seslerden bazıları aşağıda sunulmuştur:

- Edebiyat dünyasında Filistin halkının en etkili savunucularından biri olan İrlandalı yazar Sally Rooney, İsrail'in vahşetini ve ABD'nin bu savaşındaki suç ortaklığını da sert bir şekilde eleştirmektedir. Kitapları dünya çapında 46 dile çevrilen ve birçok uluslararası ödül alan Sally Rooney, "Ancak Gazze'de olup bitenler yalnızca İsrail'in savaşı değil: Bu ABD ve özellikle de Biden'ın savaşı. İsrail, ABD'nin parası ve silahları olmadan Filistin halkına yönelik bu uzun süreli saldırıyı gerçekleştirmeyi göze alamazdı." diyerek sadece İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırıma tepkisini değil aynı zamanda bu zulmü mümkün kılacak şekilde silah yardımını sürdüren ABD (ve Başkan Joe Biden'ı) eleştirmektedir.¹⁸

Filistin'in özgürlük mücadelesinde elini taşın altına koymaktan çekinmeyen yazar, 2021 yılında yayınlanan *Güzel Dünya, Neredesin* (Beautiful World, Where Are You) romanının İbranice çeviri haklarını İsrailli yayınevi Modan'a satmayı reddetmişti.¹⁹ Yazar, Filistinlilere Tıbbi Yardım için yapılan fon toplama faaliyetin de içinde aktif olarak yer almış²⁰; "İsrail'in Filistinlilere uyguladığı baskıya verilen uluslararası desteği sona erdirmeyi ve İsrail'e

¹⁷ <https://www.yenisafak.com/dunya/almanya-garaudyi-de-yasakladi-4619883>

¹⁸ <https://lithub.com/sally-rooney-continues-to-speak-out-about-gaza/>

¹⁹ <https://www.indyurk.com/node/423591/k%C3%BCt%C3%BCr/%C3%BCn%C3%BC-yazar-sally-rooney-boykota-kat%C4%B1ld%C4%B1-i-CC%87srail-devletiyle-ili%C5%9Fkili-yay%C4%B1nc%C4%B1ya>

²⁰ <https://lithub.com/watch-sally-rooney-read-ghassan-kanafanis-letter-from-gaza-in-solidarity-with-palestine/>

uluslararası hukuka uyması yönünde baskı yapmayı” amaçlayan Boykot, Tecrit ve Yaptırımlar (BSD) hareketine desteğini açıklamıştı.²¹

Her fırsatta Filistin halkının yanında yer alan yazar Sally Rooney, 2021 yılında kitabının çeviri haklarını İsraili yayınevine vermeyi reddedince uluslararası alanda dışlandığını şu sözlerle ifade etti “İsrail işgali konusunda suç ortaklığı yapan, İsraili yayıneviyle kitap anlaşmasını reddederek kültürel boykota katıldığımda görüşlerim aniden tartışmalı olmaya başladı. İrlanda’da olmasa bile uluslararası alanda. Bu ilginç, gerçek politik çizgilerin nerede çizildiğini gösterdiğini fak ettim.”²²

- İlk romanı *Eve Yakın* ile “Rooney Ödülü” alan İrlandalı yazar Michael Magee Filistin İçin İrlandalı Yazarlar²³ serisinin organizatörleri arasında yer aldı.²⁴ Magee “Yazarlar, özellikle de İrlandalı yazarlar kesin bir kültürel pozisyona sahiptir ve bu pozisyonu koruyarak (Filistin ile) dayanışmamızı gösteren her şeyi yapmayı ümit ediyoruz” diyerek, Filistin’e olan desteğini sürekli hale getiren yazarlar arasında yer almaktadır.
- PEN Amerika’nın, ABD’nin Gazze’ye yönelik saldırılarına sessiz kalmasına ve Filistinli yazarları yeterince korumamasına tepki gösteren 31 yazar ve çevirmen, 2024 Edebiyat Ödülleri’nden çekildi. 75 bin dolar değerindeki PEN Kitap Ödülü için listede yer alan 10 adaydan dokuzu kitabını geri çektiğini açıkladı.²⁵ Bu yıl 2024 PEN/Ralph Manheim Çeviri Ödülü’nü kazanan ünlü çevirmen Esther Allen’da çeviri ödülünü almayacağını söyleyerek yarışmadan çekilme kararı alan yazarlar arasında yer aldı. Yazarlar, kuruluş felsefesine uygun hareket etmediği gerekçesiyle PEN Amerika yönetimini protesto ederek bir imza kampanyası başlattılar. Bildiriye imza atan yazarlar, PEN Amerika’yı savaşta öldürülen Filistinli yazarlar ve akademisyenler hakkında daha güçlü konuşmaya ve ABD Başkanı Joe Biden ve hükümeti tarafından finanse edilen İsrail’in Siyonist bir sömürge devleti olduğunu ilan etmeye çağırdı.²⁶

Her geçen gün şair ve yazarların tepkisiyle karşılaşan PEN Amerika yönetimi, çareyi ödül törenini iptal etmekte aradı. Yaşanan bu gerginliğin ardından PEN Amerika'nın CEO'su Suzanne Nossel ve edebi programlama direktörü Clarisse Rosaz Shariyf yaptıkları açıklamada; 8 Mayıs'ta yapılması planlanan PEN Amerika edebiyat ödülleri töreninin giderek artan sayıda yazarın gruptan çekilmesi nedeniyle iptal edildiği duyurdu.²⁷

1922 yılından beri her yıl düzenlenen ödül töreninin iptal edilmesi, edebiyat camiası için büyük bir anlam ifade etmektedir. Edebiyat çevrelerinin yoğun tepkisiyle karşılaşan PEN Amerika, söylemini yumuşatsa da yazarlar eylemlerinde kararlı olduklarını açıkladılar. İsrail kültür lobisinin baskılarına boyun eğmeyen yazarlar “Filistin için Yazma Özgürlüğü” ve “We Are Not

²¹ <https://lithub.com/sally-rooney-continues-to-speak-out-about-gaza/>

²² <https://10haber.net/kultur-sanat/yazarlar-gazze-yi-konusuyor-dile-sohbet-ve-her-seye-olan-inancimi-kaybediyorum-317906/>

²³ Filistin İçin İrlandalı Sanatçılar Platformu her dalda sanat ve kültür insanının Filistin’le dayanışmasını sergilemesi için oluşturulmuş bir platformdur. Acil tıbbi ve insani ihtiyaçlar için fon toplama, Filistin’deki sanat kuruluşlarını ve sanatçıları destekleme, Filistin’in özgürlüğü hedefine yardımcı olacak pratik adımlar için bilinç oluşturmaya yardımcı olacak bir platformu kurma, İrlanda ve Filistin arasında kültürel bağı kuvvetlendirme önceliklerini sıralayan platformun <https://www.youtube.com/@IrishArtists4Palestine> adresinde bir YouTube kanalı bulunmaktadır.

²⁴ <https://www.youtube.com/@IrishArtists4Palestine>

²⁵ <https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/pen-amerikada-filistin-boykotu-7115787>

²⁶ <https://www.nytimes.com/2024/04/26/arts/pen-america-cancels-world-voices-festival.html>

²⁷ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68878883>

Numbers/ Sayılardan İbaret Değiliz” etkinliklerinde bir araya gelerek alternatif dayanışma platformlarında İsrail’i protesto etmeye devam ettiler.

Ödül törenini iptal etmesine rağmen İsrail’e destek vermekten vazgeçmeyen PEN Amerika’ya da tepkiler gelmektedir. PEN International sosyal medya hesabı X’ten “#Israel’ın #Gaza üzerindeki hava saldırılarının başlamasının üzerinden 6 aydan fazla zaman geçti. 92’si gazeteci olmak üzere 34.000’den fazla kişinin öldüğü, 77.000 kişinin yaralandığı ve nüfusun yarısının kıtlığın eşiğinde olduğu bir dönemde PEN International, acil ateşkes çağrısını bir kez daha yineliyor” mesajı yayınladı.²⁸

Yukarıda da belirtildiği gibi PEN Amerika örneği mesleki örgütlenmelerin kuruluş amacının hilafına hareket etmek durumunda kalmasına ilişkin yeterli ipucu vermektedir. İsrail saldırılarına ilişkin kurumların duruşları; İsrail yanlılığından önce İsrail’e karşı sessizliğe ve ardından acı ve yıkımlardan duyulan rahatsızlığa evirilmektedir. Fakat “yazarların özgür dünyaya katkılarını artırmaya dönük dayanışmayı” misyon yapan kuruluşun açıklamalarında sıra İsrail saldırganlığına gelince fail açıkça geçirilememektedir. Adeta sivil ölümleri, sanat ve edebiyat adamlarının şehit edilmesi ve kültürel yıkım failsiz/kendiliğinden oluşan hadiseler gibi aktarılmaktadır. Barış veya ateşkes çağrılarının bile muhatabı açıkça zikredilmemektedir.

19 Şubat 2024 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı’nda görülen duruşmada Filistin’in avukatlarından Britanyalı ünlü hukukçu ve University College London’da Hukuk Profesörü Philippe Sands konuşmasında şair ve yazar Refaat Alareer’in öldürülmesinden bahsetmiştir. Hukukçu kimliği yanında *Hukuksuz Dünya* kitabının yazarı Philippe Sands mahkemede yaptığı konuşmada; “Yazarların, şairlerin, akademisyenlerin kendilerini ifade etmeleri engelleniyor. Ve ünlü şair Refaat Alareer gibi bazıları basitçe öldürüldü” diyerek, İsrail’in şair ve yazarları katletmekten geri durmadığını kayıtlara geçirdi.²⁹

Gazze İslam Üniversitesi Profesörü şair ve yazar Refaat Alareer, Gazze’de başlatılan “Sayılardan İbaret Değiliz” projesi için İsrail’in katlettiği insanların hikâyelerini araştırmaktaydı. İsrail’in saldırılarının hedefi olan Alareer, şehit olmadan önce paylaştığı *Ölmek Zorundaydım* şiiri, Filistin’de yaşananları özetlemektedir.³⁰

*İlla ölmem gerekiyorsa, sen yaşamalısın...
Hikayemi anlatmak için...
Eşyalarımı satıp bir parça kumaş ile uzun kuyruklu ve beyaz teller satın almak için...
Gazze’de, bir yerde bir çocuk, cennetin gözlerinin içine bakarken,
Kendi bedenine bile veda etmeden giden babasını beklerken,
uçurtmayı görür...
Senin yaptığın uçurtmayı,
Ve bir an için bir meleğin ona sevgiyi geri getirmek için orada olduğunu düşünür.*

²⁸ https://twitter.com/pen_int/status/1783140094435586241

²⁹ <https://twitter.com/NaksBilal/status/1759542805423169636>

³⁰ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/gazzeli-profesurun-son-siiri-eger-olmem-gerekiyorsa-umut-getirsin-819277.html>

*Eğer ölmem gerekiyorsa, umut getirsin,
Bir masal olsun bu uçurtma... ”*

- Filistin asıllı ünlü Amerikalı şair, çevirmen ve doktor Fady Joudah, İsrail soykırımı altında ezilen Filistin halkını ve yaşanan son gelişmeleri anlattığı şiiriyle Amerika'nın en prestijli şiir ödülü olan “Jackson Şiir Ödülü”nün sahibi oldu. Jackson Şiir Ödülü her yıl “olağanüstü yeteneğe” sahip Amerikalı bir şaire veriliyor.³¹ Şairler; Natalie Diaz, Gregory Pardlo ve Diane Seuss'den oluşan jüri Joudah'ı bu yılki ödül sahibi olarak ilan ederken İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırım karşısında şair Fady Joudah'ın, “kısa ve yoğun lirik şiirlerle anlatılamaz olanın karşısında konuşma cesareti sebebiyle” bu ödülü hak ettiğini duyurdu. Gerekçeli kararında Joudah'ın okurlarına “Gelecek için yazıyorum çünkü şimdiki zamanım mahvoldu” diye seslendiğini notlarına ekleyen jüri raporu “nehirden denize” sözleriyle bitirmesi dikkat çekti.³²
- Britanya Kraliyet Edebiyat Topluluğu (Royal Society of Literature/RSL), yıllık olarak yayınladığı topluluk dergisini Aralık 2023'te yayından kaldırdı. Filistin Edebiyat Festivaline katılan iki yazarın arasındaki konuşmayı içeren yazının karara yol açtığı iddiasını derginin editörü Maggie Ferguson inkâr etse de iddiaları araştıran *the Times* editör ve dergi tasarımcısı arasındaki epostaların iddiaları doğruladığı sonucuna ulaşıldı. Aralarında Margaret Atwood, Kazuo Ishiguro ve Philip Pullman'ın da bulunduğu 70 yazar sansürle ilgili endişelerini dile getiren açık bir mektubu imzalayarak sansürden duydukları endişeyi dile getirdiler.³³ Bu örnek de ABD merkezli PEN Amerika örneğine benzemektedir; mesleki örgütlenmelerin İsrail yanlılığına işaret etmektedir.
- “Bizim rolümüz ABD’de anti-Siyonist bir kültürel cephe oluşturmaktır” diyen yazar ve çevirmen Lisa Hofmann-Kuroda, Al Jazeera kanalına verdiği bir röportajında; Gazze’de Savaşa Karşı Yazarlar (WAWOG) grubuyla yaptığı çalışmalar nedeniyle öğretmenlik görevinden el çektirildiğini anlattı.³⁴
- Rusya-Ukrayna savaşında çocuklar için endişelerini X hesabı üzerinden bir paylaşım ile savaşın başlamasını takiben 22 Mart 2022’de dile getiren *Dünya Kitap Günü* İsrail’in acımasız saldırılarına muhatap olan Filistinli çocukları görmezden geldi. Söz konusu paylaşımında “Ukrayna halkı ve çocukları ile dayanışma içindedir. Bu yıl Dünya Kitap Günü’nün çocukların en çok ihtiyaç duyduğu bir dönemde neşe ve umut getirmesini umuyoruz” mesajı yayınlarken;³⁵ 07 Ekim 2023’ten bu yana Filistinli çocukların katledilmesine ilişkin herhangi bir paylaşım yapmaması yayınevleri, yazarlar ve duyarlı okuyucular tarafından protesto edildi. Yeni nesil yazarlara destek sağlayan *The Empowered Author* girişiminin sahibi Sam Missingham kişisel sosyal medya hesabı X’te Dünya Kitap Günü hesabının çifte standardını “Filistin hakkında benzer bir açıklama yapmadığını duyunca ŞOK olacaksınız.

³¹ <https://twitter.com/poetswritersinc/status/1781007516056355258>

³² https://www.pw.org/about-us/news-releases/fady_joudah_wins_100000_jackson_poetry_prize ;
<https://lithub.com/category/the-hub/>

³³ <https://www.newarab.com/news/uk-authors-rally-against-gaza-censorship-rsl-magazine>

³⁴ <https://twitter.com/AJEnglish/status/1747518330255319287>

³⁵ <https://twitter.com/WorldBookDayUK/status/1498977793669017603>

Gazze'de ilk 6 günde Ukrayna'da 2 yılda öldürülen çocuk sayısından daha fazla çocuğu öldürmesine rağmen.” sözleriyle ifşa etti.³⁶

- Fas asıllı Fransız yazar Tahar Ben Jelloun, İsrail'in Gazze'ye yönelik katliamlarının bir soykırım olduğunu belirtti. Netanyahu'ya mektup yazarak; “Savaşı kaybettiğini, çünkü herkesi öldürse bile Filistin'in orada kalacağını söyledim” diyen yazar, Filistin'in haklı mücadelesini sanatıyla anlatmaya gayret ettiğini ifade etti.³⁷
- İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırımın bir an önce durdurulması ve ABD'nin İsrail'e desteğini kesmesi için ülke genelinde üniversiteler başta olmak üzere birçok alanda protesto gösterileri hala devam etmektedir. ABD'nin Gazze'deki İsrail bombardımanlarının suç ortağı olmasını eleştiren sanatçılar, yazarlar, gazeteciler ve aktivistlerden oluşan binlerce Yahudi Amerikalı da zulme karşı ses çıkardı. Brooklyn'de, Fısıh Bayramı'nın ikinci gecesi olan 23 Nisan 2024'te “İsrail'in Silahlanmasını Durdurmak İçin Sokaklara” etkinliği için bir araya gelen gruba hitap edenler arasında dünyaca ünlü yazar ve aktivist Naomi Klein de vardı. “Siyonizm'den Çıkışa İhtiyacımız Var” başlığıyla çarpıcı bir konuşma yapan Klein, konuşmasında İsrail'i lanetleyerek Siyonizm'in sahte bir put olduğunu haykırdı. Yazar Naomi Klein, etkinlikte yaptığı konuşmayı aynı gün *the Guardian* gazetesindeki köşesine de taşıdı.³⁸

Musa'yı düşünüyorum; Musa'yı ve dağdan indiğinde İsrailileri altın buzağıya taparken bulduğunda duyduğu öfkeyi. Eko-feminist yanım bu hikâyeden hep rahatsızlık duymuştur: Ne tür bir Tanrı hayvanları kiskanır? Ne tür bir Tanrı dünyanın tüm kutsallığını kendisinde toplamak ister?

Bu hikâyeyi anlamının biraz daha düz bir yolu da var. Hikâye sahte putlar üzerine, insanların dünyevi ve göz alıcı olana tapma, büyük ve aşkın olandan ziyade küçük ve maddi olana yönelme eğilimine ilişkindir. Bu gece devrim niteliğinde ve tarihi diyebileceğim bu Sokaklardaki Seder'de (Hamursuz Bayramı'nın özel akşam yemeği) size insanlarımızın büyük çoğunluğunun yine sahte bir puta tapıtığını söylemek istiyorum. Bu sahtelikle kendilerinden geçmiş durumdalar. Bu sahtelikle sarhoş oluyor, bu sahtelik tarafından kirletiliyorlar.

Bu sahte putun adı Siyonizm.

Bu sahte put Kitab-ı Mukaddes'teki en derin adalet ve kölelikten kurtuluş hikâyelerimizi, Hamursuz Bayramı'nın hikâyesini alıp sömürgeci toprak hırsızlığının acımasız silahlarına, etnik temizlik ve soykırım için yol haritalarına dönüştürüyor.

Bu sahte put, vadedilmiş topraklar gibi insanlığın özgürleşmesine ilişkin bir metaforu, farklı inançlarla dünyanın her köşesine yayılmış olan aşkın bir fikri alıp militarist bir etnik devletin (etnostat) satış senedine dönüştürmeye cüret etti.

Siyasi Siyonizm'in kurtuluş versiyonunun kendisi kutsal olana saygısızlık. Başından beri Filistinlilerin Nakba'da evlerinden ve atalarının topraklarından kitlesel olarak sürülmesini gerektiriyor, kutsalla bağdaşmıyor.

Başından beri özgürlük hayalleriyle savaş halinde. Bir Seder'de bu kurtuluşun Mısır halkının özgürleşme ve kendi kaderini tayin etme düşlerini de içerdığını

³⁶ <https://twitter.com/samatlounge/status/1765351327792525515>

³⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransiz-yazar-jelloun-israilin-gazdedeki-saldirilari-ve-islamofobiye-iliskin-aaya-konustu/3170315>

³⁸ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/apr/24/zionism-seder-protest-new-york-gaza-israel>

hatırlamakta fayda var. Siyonizm'in bu sahte putu İsrail'in güvenliğini, Mısır'ın diktatörlüğünü himayesindeki devletlerle bir tutuyor.

Başından beri Filistinli çocukları insan olarak değil demografik tehdit olarak gören çirkin bir özgürlük türü üretti, tam da Çıkış Kitabı'ndaki Firavun'un İsraililerin nüfuslarının artmasından korkması, bu nedenle de oğullarının öldürülmesini emretmesi gibi.

Siyonizm bizi bugün yaşadığımız felakete sürükledi ve artık Siyonizm'in bizi her zaman buraya getirdiğini açıkça söylemenin zamanı geldi. Bu sahte put, çok sayıda insanımızı derin bir ahlaksızlık yoluna sürükledi. İnsanlarımız artık "Öldürmeyeceksin. Çalmayacaksın. Tamah etmeyeceksin" diyen temel emirlerin paramparça olmasını meşru görüyorlar. Bu sahte bir put ve Yahudilerin özgürlüğünü Filistinli çocukları öldüren ve sakat bırakan misket bombalarıyla bir tutuyor. Siyonizm, yaşı en küçük olan çocuğun dört soru sorduğu bir Seder pratiği, sorgulamaya verdiğimiz değer de dahil tüm Yahudi değerlerine ihanet eden sahte bir put.

Bir halk olarak yazıya ve eğitime duyduğumuz sevgi de buna dâhil. Bugün bu sahte put, Gazze'deki her bir üniversitenin bombalanmasını; okulların, arşivin, matbaanın yok edilmesini; yüzlerce akademisyenin, gazetecinin, şairin öldürülmesini meşrulaştırıyor. Filistinlilerin scholasticide dediği şey de bu, yani eğitim araçlarının kırımı.

Bu arada, bu şehirde, üniversiteler New York polisini çağırarak, üniversitelere "Bu soykırımı mümkün kılarken, ona yatırım yaparken ve onunla iş birliği yaparken, nasıl olur da herhangi bir şeye, en azından bize inandığınızı iddia edebiliyorsunuz?" gibi temel sorular soran öğrencileri ağır bir tehdit olarak görüyor, onlara karşı barikatlar kuruyor.

Çok uzun zamandır Siyonizm'in sahte putunun kontrolsüz bir şekilde büyümesine izin veriliyor.

Tam da bu nedenle bu gece bunun sonu geldi diyoruz. Yahudiliğimiz bir etnik devlet tarafından sınırlandırılmaz, çünkü Yahudiliğimiz doğası gereği enternasyonalist. Yahudiliğimiz o devletin azgın ordusu tarafından korunamaz, çünkü o ordunun yaptığı tek şey hüznün tohumları saçmak ve nefret biçmek, buna bizler, Yahudiler de dâhiliz.

İrk, etnisite, fiziksel yetenek, toplumsal cinsiyet kimliği ve nesillerin sınırlarını aşarak Filistin'le dayanışma için seslerini yükselten insanlar Yahudiliğimizi tehdit etmiyor. Yahudiliğimiz bu seslerden biri ve bu koronun güvenliğimizin ve kolektif kurtuluşumuzun zemini olduğunun farkında.

Bizim Yahudiliğimiz Hamursuz Bayramı Seder'inin Yahudiliğidir: Sevdiklerimizle, tanıdıklarımız ve tanımadıklarımızla yemek ve şarap paylaşmak için törende bir araya gelmektir. Bu ritüel doğası gereği taşınabilirdir, sırtımızda taşıyabileceğimiz kadar hafiftir, bize birbirimizden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymadığımızı anlatır; ne duvarı vardır ne tapınağı ne de hahamı. Herkesin bir rolü vardır, hatta ve özellikle en küçük çocuğun da. Seder; kolektif yas, tefekkür, sorgulama, hatırlama ve devrimci ruhu canlandırmaya yönelik bir diaspora icadıdır.

Bu nedenle etrafımıza bakın. İşte bu, bizim Yahudiliğimiz. Sular yükselirken, ormanlar yanarken ve her şey belirsizken, bedeli ne olursa olsun, dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma sunağında dua ediyoruz. Ne Siyonizm'in sahte putuna ihtiyacımız var ne de olsun istiyoruz. Adımıza soykırım yapan bu projeden kurtulmak istiyoruz. Yanı başımızdaki katil teokratik petrol devletleriyle

anlaşmaktan başka bir barış planı olmayan ve dünyaya robot suikast teknolojilerini satan bir ideolojiden kurtulmak istiyoruz.

Yahudilerin her daim korkmasını isteyen, çocuklarımızın korkmasını isteyen, dünyanın bize karşı olduğuna inanmamızı isteyen, böylece kalesine ve demir kubbesinin altına koşmamızı ya da en azından silah ve bağış akışını sürdürmemizi isteyen bir etnik devletten kurtulmaya çalışıyoruz.

İşte sahte put bu.

Yani bu sahte put sadece Netanyahu değil, onun yarattığı ve onu yaratan dünya, Siyonizm bu. Peki, biz neyiz? Aylardır bu sokaklarda olan bizler, bir çıkışız, özgürlük için yollara düşenleriz. Siyonizm'den bir çıkışız. Ve bu dünyanın Chuck Schumers'larına (ABD Senatosu'nun Çoğunluk Lideri) şunu söylemiyoruz: "Bırakın halkımız gitsin."

Diyoruz ki: "Biz zaten gittik. Peki ya sizin çocuklarınız? Onlar da artık bizimle."³⁹

- Filistin halkına uygulanan soykırımı lanetlemek ve edebiyat çevrelerinde (yayın işçileri, temsilciler, kitapçılar, kütüphaneciler, yazarlar, çevirmenler, görsel yaratıcılar) dayanışmayı örgütlemek ve bilgi akışını sağlamak için "Özgür Filistin için Kitap Çalışanları" inisiyatifi kuruldu. İnisiyatif sosyal medya platformu X üzerinden bir araya gelerek Filistin'de yaşanan soykırımı karşı acil ateşkes çağrısında bulundu.⁴⁰

Yukarıda İsrail saldırganlığına edebiyat alanından verilen veya verilmeyen tepkiler listelendi. Özellikle kurumsal olarak mesleki örgütlenmelerin İsrail yanlılığına veya en azından sessizliğine (ki sessizliğin benzeri durumda verilen tepkilerle birlikte okunduğunda destek anlamına geldiği görülmektedir) dikkat çekildi. İşten veya pozisyondan kovmaların yayın editörleri ve yöneticileri üzerinde oto sansür baskısı oluşturduğu açıktır. Buna rağmen bireysel bazda azımsanamayacak bir başkaldırı da memnuniyetle not edilmelidir.

Bu alt başlık kapatılmadan önce İsrail saldırganlığına muhatap olan gazeteci, şair, yazar, çevirmen ve edebiyata gönlünü vermiş çok sayıda kişinin hatırasına saygının gereği olarak kısa enformasyon paylaşımı yapmanın gerekli olduğunu düşünülmektedir. İsrail'in öldürdüğü binlerce Filistinli arasındaki şair ve yazarlar listesinin kısa bir örnekleme Gazze saldırısının kültürel yıkım boyutunu ortaya koymaktadır:

- Filistinli şair ve yazar Ömer Faris Ebu Şaviş 36 yaşında 7 Ekim'de Nuseyrat Mülteci Kampı'na (Gazze) düzenlenen bombardıman sırasında öldürüldü. Avrupa'da birçok festivalden ödülleri bulunan Ebu Şaviş'in bir dizi şiir koleksiyonu ile 2016 yılında yayımladığı *Ala Kaydu'l-Mevt* adlı bir de romanı vardı.
- *İsrail'e Nasıl Dava Açılır?* adlı kitabın yazarı uluslararası hukuk uzmanı ve yazar Said Talal ed-Dehşan, yaşadığı mahallenin bombalanmasının ardından 54 yaşında hayatını kaybetti.
- Filistin edebiyatının parlayan yıldızlarından *Oksijen Ölümler İçin Değildir* romanının genç kadın yazarı Hiba Kemal Ebu Nada, İsrail'in 20 Ekim'de

³⁹ <https://www.perspektif.online/siyonizmden-cikisa-ihtiyacimiz-var/>

⁴⁰ <https://twitter.com/bookworkers4pal/status/1763115714116772251>

düzenlediği hava saldırısında evinde oğluyla birlikte hayatını kaybetti. Ebu Nada, 8 Ekim'de sosyal medya hesabından paylaştığı son mesajında şunları yazmıştı:

Gazze gecesi, roketlerin parıltısı dışında karanlık, bomba sesleri dışında sessiz, namazın rahatlığı dışında dehşet verici, şehitlerin ışığı dışında kapkaradır. İyi geceler Gazze.

Filistinli kadın edebiyatçı Ebu Nada, *Oksijen Ölüler İçin Değildir* romanıyla 2017'de Arap dünyasının en prestijli edebiyat ödüllerinden biri sayılan “Arap Yaratıcılığı için Sharjah Ödülü” ne layık görülmüştü.⁴¹

- Filistinli yazar Abdullah Akkad, tarih profesörü Cihad Süleyman Masri, yazar, gazeteci ve fotoğrafçı Yusuf Davas, Filistin halk mirası üzerine yazdığı yazılar ve bedevi mirası, gelenekleri ve Arap atasözleri hakkındaki araştırmalarıyla tanınan Abdülkerim Haşhaş, Filistin'in ünlü tiyatro oyunu yazarlarından İnas es-Saka, Filistinli şair ve eğitim araştırmacısı Şehade el-Buhbahan, *Griler* adlı tiyatro oyununu ve *Uçmayan Kanatlar* romanının yazarı Nureddin Haccac, gazeteci ve politik analist ve yazar Mustafa el-Sawwaf, şairler Mohammad Abdulrahim Saleh ve Saleem al-Naffar 21 Aralık 2023 itibarıyla İsrail vahşetiyle hayatını kaybeden Filistinli edebiyatçılar olarak kayıtlara geçti⁴²

---

⁴¹ <https://lithub.com/these-are-the-poets-and-writers-who-have-been-killed-in-gaza/>

⁴² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazzedeki-kultur-soykiriminda-su-ana-kadar-13-unlu-filistinli-yazar-ve-sair-olduruldu/3090758>; <https://lithub.com/these-are-the-poets-and-writers-who-have-been-killed-in-gaza/>

Müzik

İsrail'in Gazze saldırısı ve Filistin halkına uyguladığı soykırıma müzik dünyasından da tepkiler geldi. Dünyanın farklı yerlerinde; besteci, ses sanatçısı, aranjör, yapımcı ve müzik çevreleri İsrail'in insanlık dışı uygulamalarını protesto ettiğini açıkladı. Şarkı sözleri, besteleri, sahne performansları, kostümler gibi sanatın kendilerine sunduğu alan içinde ve söz konusu alanı en efektif bir biçimde kullanan sanatçılar "savaşa hayır" diyerek sivillerin katledilmesinin önüne geçilmesi için batılı devletleri inisiyatif almaya çağırdı. Müzik festivalleri ve uluslararası etkinliklerden İsrail'in menedilmesini talep eden birçok sanatçı, insanlık dışı uygulamalara ve soykırıma sessiz kalmayarak insanlığın vicdanı oldular.

Özellikle 07 Ekim 2023'ten sonra dünyanın dört bir tarafında yapılan eylemlerde müzik kalabalıkların hislerine tercüman oldu. Bu süreçte kullanılan müzikler; dil, din, renk, ırk fark etmeksizin direnişin sembolü haline geldi. Dünyanın farklı yerlerinde düzenlenen Filistin'e destek, İsrail'i protesto eylemlerinde *Kofia* grubunun "Leve Palestina" şarkısı, meydanlarda hep bir ağızdan söylenirken şarkı sosyal medyada viral oldu. Şarkının söz yazarı ve bestecisi, aynı zamanda *Kofia* grubunun kurucusu Filistin doğumlu George Totari, İsrail'in şiddet tarihinin bir başka halkasının sonucu olarak 1972'de İsveç'e göç etmek zorunda kalmıştı. Kurduğu müzik grubunun şarkılarından biri olan *Leve Palestina* yaklaşık 50 yıl sonra Gazze direnişinin marşı haline geldi. Siyonizm'i, Netanyahu'yu, savaşı ve İsrail'in politikalarını eleştirdikleri zaman antisemitist olmakla suçlandıklarını söyleyen Totari basına verdiği bir röportajında, "Yani onlar bizi öldürüyor, ama biz bunu konuşamıyoruz. Düşüncemizi yok ediyorlar."⁴³ diyerek İsrail'i eleştirirken Siyonist lobinin direniş destekçileri üzerindeki baskısına değiniyordu.

Kültürel diplomasiyi etkin bir şekilde kullanan İsrail, dünya çapında sanat yarışmaları, film festivalleri, sanat sergileri, konserler, dinletiler, drama gösterileri, müzik etkinlikleri gibi birçok farklı alanda sanatçıları ve organizasyonları desteklemektedir. İsrail bu sayede imajını güçlendirmeye çalışırken siyasal alanda kurduğu hegemonyayı kültür sanat alanına taşıyarak etki alanını genişletmek istemektedir.

⁴³ <https://www.aa.com.tr/tr/israil-filistin-catismasi/kofia-grubunun-kurucusu-george-totari-filistin-protestolarinin-simgesi-leve-palestina-sarkisini-anlatti/3060222>

Kültür sanat alanında etki alanını genişletmek isteyen Siyonist lobinin bunu daha çok sponsorluklar ve politik yaptırımlar aracılığıyla sağladığı söylenebilir. Sanatçı ve organizasyonlar üzerindeki etkisini ‘yumuşak güç’ bağlamında kullanan Siyonist lobinin, 07 Ekim 2023’ten sonra sanatçı ve organizasyonlar üzerinde doğrudan baskı da kurmaktadır. Bunun en açık ve yakın örneği Eurovision yarışmasından yaşanmıştır.

Gazze direnişine desteği ve İsrail saldırganlığına karşıtlığın müzik alanında bulduğu desteğe rağmen bu alandaki kurumsal yapıların ve organizasyonların Siyonist lobi karşısındaki edilgenliği ve İsrail yanlılığının örneklerinden biri şüphesiz ki Eurovision olmuştur. Her yıl Avrupa Yayın Birliği (EBU) tarafından düzenlenen yarışmanın 68’incisi İsveç’in Malmö kentinde yapılmıştır. Sanatçılar tarafından İsrail’in yarışmadan menedilmesi talebi 2024 Eurovision yarışmasına damga vurmuştur. Sanatçılar ve müzik eseri sahipleri birlikleri başlattıkları imza kampanyaları ve düzenledikleri basın açıklamalarıyla tepkilerini ortaya koymuşlardır. Vakıf, dernek, inisiyatif gibi oluşumlar aracılığıyla topluca yapılan protestolar yanında yüzlerce sanatçı kişisel sosyal medya hesaplarından İsrail’i kınayan mesajlar paylaşmıştır. Onlarca sanatçının yarışmadan çekilmesi Eurovision’un meşruiyetini tartışmaya açmıştır.⁴⁴ Filistin halkına uyguladığı soykırım sebebiyle yarışmadan menedilmesi talep edilen İsrail, yarışmada kalabilmek için yoğun çaba sarf etmiştir. İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog’un da sürece dâhil olmasıyla, İsrail için engel aşılsa da⁴⁵ sloganı “Müzikle Birleşmek” olan Eurovision sanat camiasını ikiye ayırmıştır. Bu süreçte yaşanan tepkiler aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır:

- İsveç’te sanatçılar ve müzik endüstrisi yetkililerinin yer aldığı 1000 kişi 10 Ocak’ta imza toplayarak, “İsrail’in Eurovision Şarkı Yarışması’ndan menedilmesini” istedi. Sanatçılar, İsrail’in yarışmadan menedilmemesi durumunda İsveç’in yarışmadan çekilmesini talep ettiler.⁴⁶
- İspanya koalisyon hükümetine dışarıdan destek veren Podemos Partisi, 1 Ocak 2024’de yaptığı açıklamada, Gazze’de sivil ayrımı gözetmeksizin yaptığı saldırılar nedeniyle İsrail’in Eurovision Şarkı Yarışması’ndan ihraç edilmesi talebinde bulundu.⁴⁷
- İzlanda’da bulunan Müzisyenler Derneği, İsrail’in yarışmaya katılması durumunda ülke olarak 2024 Eurovision yarışmasından çekilme çağrısı yaptı. İzlanda’nın ulusal yayın kuruluşu RÚV (*Ríkisútvarpið*)’da yayınlanan bir kamuoyu araştırmasına göre, vatandaşlarının yarısının Eurovision Şarkı Yarışmasının boykot edilmesi gerektiğini düşündüğüne ilişkin veriler yayımlandı.⁴⁸
- Avrupa’nın diğer birçok ülkesinde sanatçılar İsrail’in Eurovision Şarkı Yarışması’na katılımının engellenmesi için basın açıklamaları yaparak hükümetlerini Eurovision’ı protestoya çağırdı. 2022 yılında Rusya-Ukrayna savaşının başlamasının hemen ardından yarışmanın itibarını zedeleyeceği

⁴⁴ <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/norvecli-sarkici-alessandra-meleden-israil-protestosu-eurovision-2205636>

⁴⁵ <https://tr.euronews.com/kultur/2024/03/04/eurovision-2024-israil-tartismali-october-rain-sarkisinin-sozlerini-degistirmeyi-kabul-ett>

⁴⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/eurovisiona-ev-sahipligi-yapan-malmode-protestocular-israilin-yarismadan-menedilmesini-istedi/3189884>

⁴⁷ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/ispanyada-podemos-partisi-israilin-eurovisiondan-ihrac-edilmesini-istedi-833864.html>

⁴⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-in-eurovision-a-sundugu-ikinci-sarkinin-da-reddedildi-belirtildi/3150336>

endişesiyle Rusya'nın yarışmaya katılımının yasaklandığını hatırlayan sanatçılar, masum sivilleri öldüren ve Filistin halkına soykırım uygulayan İsrail'in de aynı şekilde yarışmadan menedilmesini talep ettiler. Fransa'yı 2023 Eurovision Şarkı Yarışması'nda temsil eden Fas asıllı Kanadalı şarkıcı La Zarra, 10 Ocak'ta Instagram hesabından yaptığı paylaşımında İsrail'in şarkı yarışmasından menedilmesi çağrısında bulundu. Zarra paylaşımında; "Maalesef bir kez daha Filistin halkına yönelik katliamla, soykırımla, Batı Şeria ve Lübnan'da saldırılarla karşı karşıyayız." ifadelerini kullandı. Sanatçıların konuşmaktan korktuğunu belirten Zarra "ancak seyirci isterse, dağları yerinden oynatabilir" dedi.⁴⁹

- *The Guardian* gazetesi yazarı Jeffrey Ingold, 11 Mart'ta yayınlanan yorumunda "Bu yıl Eurovision'u izlemenin ahlaki veya etik bir yolu yok" diyerek tepkisini dile getirdi. Ingold, "bugüne kadar 30.000'den fazla kişinin ölümüne neden olan bir ülkenin yarışmasına nasıl izin verilir?" diyerek Eurovision düzenleme komitesine tepki gösterdi. Jeffrey Ingold 1956'dan beri yarışmayı düzenleyen Avrupa Yayın Birliği'ni (EBU) "çifte standart ve ikiyüzlülük" nedeniyle kınayarak bu yıl Eurovision'ı boykot çağrısında bulundu.⁵⁰
- Dünyaca ünlü Norveçli şarkıcı ve söz yazarı Aurora Aksnes 3,3 milyon takipçili Instagram hikâyesinde "İsrail'i Eurovision'dan çıkarın!" çağrısında bulundu. Aksnes paylaşımında; İsrail'in de tıpkı Rusya gibi insanlığa karşı işlediği suçlardan dolayı sorumlu olduğuna ve yarışmaya katılmaması gerektiğine inandığını ifade etti.⁵¹

Avrupa ülkelerinden İsrail'in yarışmadan menedilmesi taleplerinin yoğunluğu etkisini gösterdi ve düzenleme komitesi, İsrail adına yarışacak *October Rain* şarkısının sözlerinin siyasi mesaj taşıdığını gerekçesiyle İsrail'in başvurusu reddedildi.⁵² Yarışacak şarkıyı değiştirerek engeli aşmaya çalışan İsrail, yarışma için aday gösterdiği ikinci şarkı *Dance Forever* da sözlerinde Hamas ve İzzeddin el-Kassam Tugaylarına yapılan atıf gerekçesiyle reddedildi.⁵³ Şarkı sözlerinin "siyasi" olduğu gerekçesiyle tırmanan gerilimin ardından İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog devreye girerek şarkı sözlerinin değiştirilmesini sağladı. Bunun üzerine Avrupa Yayın Birliği İsrail'in başvurusunu kabul ettiğini açıkladı.

İsrail'in yarışmadan menedilmesine yönelik ortaya çıkan tepkilere yanıt veren Avrupa Yayın Birliği Genel Müdürü Noel Curran, Ortadoğu'daki çatışmalar etrafında duyulan endişeyi anladığını, insanların acısını derinden hissettiğini ancak Eurovision'un siyasi olmayan bir müzik etkinliği olduğunu belirterek, yarışmaya İsrail'in katılacağını açıkladı.⁵⁴

Düzenleme komitesinin İsrail'in yarışmaya katılacağına yönelik kararının ardından İngiltere'de yüzlerce aktivist ve sanatçı ortak bir bildiri/açık mektup yayınlarak, "İsrail'in Eurovision'a dâhil edilmesinin, İsrail'in savaş ve insanlığa karşı işlediği

⁴⁹ <https://www.sabah.com.tr/galeri/magazin/fransanin-2023-eurovision-temsilcisi-la-zarra-israil-yarismadan-men-edilsin/3>

⁵⁰ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/mar/11/eurovision-israel-gaza>

⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=M2uuz7KDMXQ#:~:text=AURORA%20%2D%20Ekstra%2058%3A%20%2E2%80%9E%20Music,being%20like%20you%20and%20me>

⁵² <https://tr.euronews.com/kultur/2024/03/04/eurovision-2024-israil-tartismali-october-rain-sarkisinin-sozlerini-degistirmeyi-kabul-ett#:~:text=D%C4%B1%C5%9Fflanma%20tehdidi%20alt%C4%B1ndaki%20%C4%B0srail%2C%20Cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1,%C5%9Fark%C4%B1%20s%C3%B6zlerini%20de%C4%9Fi%C5%9Ftirmeyi%20kabal%20etti>

⁵³ <https://www.aa.com.tr/dunya/israil-eurovision-icin-reddedilen-sarkisinin-ismini-ve-sozlerini-degistirdi/3154186>

⁵⁴ <https://variety.com/2024/music/global/london-eurovision-song-contest-screening-party-israel-1235944056/>

suçları örtbas edecek” bir adım olduğuna vurgu yaptı. Apartheid ve soykırımcı İsrail’in yer aldığı Eurovision Şarkı Yarışması’nın boykot edilmesini talep eden kolektif ayrıca Eurovision’da İngiltere’yi temsil edecek sanatçı Olly Alexander’a da yarışmadan çekilmesi çağrısında bulundu.⁵⁵

Tüm protesto ve haklı gerekçelere rağmen İsrail’in diplomatik baskısını aşamayan düzenleme komitesinin İsrail’i yarışmadan menetmemesi üzerine Eurovision Şarkı Yarışması’nın finalinin yıllardır gösterildiği Londra’daki *The Rio Cinema*, bu yıl final gösterimini yayınlamayacağını açıkladı. Bu tüm yarışmanın iptal edilmesi anlamına gelmese de Londra’da uzun yıllar gelenek haline gelen bu yayının iptal edilmesi, Eurovision’un meşruiyetinin tartışmaya açtı.⁵⁶ Vicdan sahibi yüzlerce sanatçının talebinin görmezden gelinerek, İsrail’in yarışmadan menedilememesi, komitenin özgürlüğünü ve kararlarının demokratik şekilde alınıp alınmadığı tartışmalarını başlattı.

Tüm bu tartışmaların gölgesinde İsveç’in Malmö kentinde düzenlenen 2024 Eurovision Şarkı Yarışması final organizasyonuna Filistin damga vurdu.

- Eurovision basın toplantısında Yunan yarışmacı Marina Satti, İsraili sanatçı Golan’ın konuşması sırasında esneme hareketleri yaparak kafasını masaya koydu. Uyuma taklidi yaparak rakibini protesto eden Satti, Golan konuşmasını bitirene kadar kafasını kaldırmadı.⁵⁷
- Final gecesinde sahneye çıkan İsraili şarkıcı Eden Golan, şarkısını seslendirdiği sırada salonda bulunan davetliler tarafından yuhalandı. Filistin sloganları eşliğinde şarkısını söyleyen Golan, yarışmada beşinci oldu.⁵⁸
- Eurovision 2024’te en dikkat çeken eylem şüphesiz Belçika VRT televizyonunun ekran karartması oldu. VRT, Eurovision Şarkı Yarışması’nın final yayını bölerek İsrail’in insan hakları ve basın özgürlüğüne yönelik ihlallerini kınadığını ve ateşkes talep ettiğini belirten bir mesaj paylaştı. Televizyon ekranında yer alan mesajda “İsrail ciddi insan hakları ihlallerinde bulunmakta, uluslararası hukuku hiçe saymakta ve Ekim 2023’ten bu yana 13 bini çocuk olmak üzere 35 bin kişinin ölümüne neden olmaktadır” ifadeleri yer aldı.⁵⁹

Uluslararası futbol oyunları dışında dünyanın en büyük organizasyonu olan Eurovision, İsrail’in Gazze’de yürüttüğü savaşın kültürel cephesi haline geldi. 200 milyon izleyiciyle, Grammy ve Oscar ödüllерinin toplamından daha büyük bir kitleye ulaşan etkinlik, 37 ülkenin katıldığı, büyük bir organizasyondur. Milyonlara hitap eden böylesine devasa bir organizasyon bu yıl Filistin’de binlerce masum sivilin İsrail tarafından katledildiği savaşın gölgesinde gerçekleşmiştir.

Ukrayna’ya saldırdığı gerekçesiyle Rusya’yı yarışmadan meneden organizasyon komitesi, bu yıl İsrail yanlısı lobinin etkisinden çıkamadı. Kamuoyu vicdanı ile Siyonist lobilerin karşı karşıya geldiği organizasyonda Avrupa Yayın Birliği

⁵⁵ <https://www.nme.com/news/music/hundreds-of-queer-artists-urge-olly-alexander-to-boycott-eurovision-2024-over-israels-participation-3610773>

⁵⁶ <https://deadline.com/2024/03/uk-rio-cinema-refuses-screen-eurovision-song-contest-while-israel-remains-in-competition-1235860648/>

⁵⁷ <https://www.haber7.com/dunya/haber/3422835-yunan-sarkici-israilli-sarkiciyi-mimikleriyle-tiye-aldi>

⁵⁸ <https://www.aksam.com.tr/magazin/israil-eurovision-sahnesinde-yuhalandi/haber-1474140>

⁵⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/belcikanin-vrt-televizyonu-eurovisionun-final-yayini-sirasinda-israilli-protesto-etti/3216896>

sanattan ve barıştan yana tavır koymadı. Geline aşamada tarihinde ilk defa etkinliklerden çok protestolar ile anılan yarışmanın, ontolojik bir tehdit ile karşı karşıya olduğu söylenebilir. Fakat bu sadece Eurovision'a has bir durum da değildir. Bu sonuç uluslararası kuruluşların ve özellikle batı ülkelerinde sokağın sesine rağmen siyasetin ve mesleki örgütlenmelerin davranışlarıyla paralellik arz etmektedir.

Dünyanın hemen her ülkesindeki sanatçılar katıldıkları televizyon programlarında, röportajlarında, konserlerinde ve sosyal medya hesaplarında İsrail'in insanlık dışı uygulamalarını ve soykırımı yüksek sesle protesto ettiler. Bunlardan bir kısmını aşağıdaki gibi listeleyebiliriz:

- Dünyaca ünlü İngiliz şarkıcı ve söz yazarı Charlotte Church “Gazze’de olan dünyada bir cehennem” ifadelerini kullanarak katil İsrail’in Gazze’de yaptığı zulüm ve soykırımı tepki gösterdi.⁶⁰ İsrail malları ve Starbucks’ın boykot edilmesi amacıyla İngiltere’de düzenlenen boykot eylemlerine destek veren Church⁶¹, her fırsatta İsrail’in Filistin’de soykırım yaptığını dile getiriyor. Şarkıcı Church, Filistin’e verdiği destek nedeniyle ailesinin tehdit edildiğini söyleyerek kanlı İsrail lobisinin, Gazze’ye destek veren sanatçıları yıldırma operasyonlarına dikkat çekti.⁶²
- Mısırlı rock grubu *Cairokee*, İsrail’in Filistin halkına uyguladığı zulüm ve soykırımı tüm dünyaya müzikleriyle anlattı. Grubun Gazze için bestelediği *Telk Qadeya* şarkısı müzik otoriteleri tarafından Gazze’de yaşanan insanlık dramını anlatan en iyi şarkılar arasında gösterildi. Soykırımı göz yumarak İsrail’i sadece ‘kınamakla yetinen’ ülkeleri eleştiren grup, dünyadaki çifte standardı müzikleriyle anlattı.⁶³ “Deniz Kaplumbağalarını kurtarır, ‘insansı hayvan’ dediklerini ise katleder” “Mezbahada olanları kınamak ne ifade eder?”, “Artık bu düzene, bu dünyaya nasıl inanırım ben! İnsanlıktan bahsettiğinde? Bir anne, evladı bombardımanda aç öldürüldüğü için ağlarken”, “Bir kapıcı hakkında konuşuyorsun. Ancak okulları yıkan orduyu görmezden geliyorsun”, “Nasıl huzurlu bir şekilde uyuyabilirim? Kulaklarımı nasıl tıkayabilirim?”, “Bir ailenin, evinin enkazı altında terk edilip kurtarılmalarının yasaklandığını bilince” gibi sarsıcı mesajlar içeren şarkı batının çifte standardına büyük eleştiri getirmektedir.⁶⁴
- 5 Kasım 2023’te Washington’da Gazze’ye destek amacıyla düzenlenen gösteriye katılan dünyaca ünlü Amerikalı rap sanatçısı Macklemore (Ben Haggerty), İsrail’in Gazze’de soykırım yaptığını belirterek buna sessiz kalmayacağını söyledi. “Bize suç ortağı olmamız, kariyerimizi ve çıkarlarımızı korumamız öğretildi” diyen ünlü rap şarkıcı Filistin’in ve Filistin halkının yanında olduğunu söyledi.⁶⁵

Rap sanatçısı Macklemore Aralık 2023’te düzenlen konserinde de kendisinin yazdığı “Özgür Filistin” şiirini okuyarak Gazze saldırısında kullanılan ABD fonlarına dikkat çekti.⁶⁶

⁶⁰ <https://www.standard.co.uk/culture/music/charlotte-church-government-london-israel-wales-b1144275.html>

⁶¹ https://twitter.com/voice_wales/status/1763936751192531199

⁶² <https://www.star.com.tr/dunya/gazze-destek-veren-unlu-sarkicini-ailesini-tehdit-ettiler-haber-1856423/>

⁶³ <https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/rock-grubu-cairokee-gazzelilerin-maruz-kaldigi-cift-standardi-muzikleriyle-anlatti-dinleyen-bir-kez-daha-dinledi-4593513>

⁶⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=3VKNO7VuvSg>

⁶⁵ <https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/abdli-rapci-macklemore-gazgede-yasananlar-icin-artik-susmayacagim-4572525>

⁶⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=L4BBt1D991g>

Bunun soykırım olduğunu biliyorum. Korkuyoruz. İzliyoruz. Bize sadece kariyerimizi korumak, çıkarlarımızı korumak için suç ortağı olmamız öğretildi. Buna devam etmeyeceğim. Gerçekleri konuşmaktan korkmuyorum! Dünya, bu adaletsiz ortamda şu an ne yaptığımızı izliyor. Bunun insani bir yanı yok. Biz kalbimizle yol alıyoruz, doğruları konuşuyoruz. Özgür Filistin!

Bu arenadaki her ruhun sevginin yansımasını hissetmesini istiyorum ama Gazze'de bizim dolarlarımızla öldürülen masum insanlar var ve o değerli insan hayatları bizim bir uzantımız. “Soykırım kelimesi bazıları için o kadar tartışma konusu ki. Ve ölü bebeklerin ufulanmış çimento ve tozdan çıkarıldığını görmekten daha acı verici. Karşılaştırmalı acılar yalana inanmaya yol açar: bir onlar vardır, bir biz vardır.

Sahnelerini Filistin için kullanan dünyaca ünlü rap sanatçısı Macklemore, Arizona konserinde YouTube'da 1 milyar 65 milyon izlenme sayısına ulaşan *Can't Hold Us* şarkısını, Filistin kefiyesi ile söyleyerek⁶⁷ hayran kitlesinde Filistin farkındalığı oluşturmaya çalıştı.

- Grammy ödüllü ABD'li şarkıcı Solana Imani Rowe (SZA), 16 Nisan'da Yeni Zelanda'nın Auckland kentinde düzenlenen konserinde “Filistin'e özgürlük” sloganı atarak Filistin'e desteğini ilan etti.⁶⁸
- Ünlü İngiliz rock grubu Queen'in baş gitaristi Brian May Instagram hesabından yaptığı paylaşımda İsrail-Filistin arasında yaşanan olaylar için doğru kelimeleri bulmakta zorlandığını, ateşkes için dua ettiğini ve çocuklar için endişe duyduğunu yazdı.⁶⁹
- İrlandalı şarkıcı Hozier, Arizona'da düzenlenen *Innings* festivalinde özgür bir Filistin çağrısı yaparak Filistin'e desteğini ilan etti.⁷⁰
- Filistin'e destek açıklamalarıyla bilinen Danimarkalı müzik grubu *Outlandish*, sosyal medya hesaplarından Filistin için yardım kampanyası düzenledi. *Look Into My Eyes* şarkısıyla dünya çapında ün yapan grup, t-shirt ve diğer promosyon ürünlerden elde edilecek tüm gelirlerin Gazze'ye gönderileceğini belirterek bir yardım kampanyası düzenledi.⁷¹ Filistin için özel klipler de hazırlayan Grup, “Filistin’imi serbest bırakacak mısınız?” paylaşımıyla Avrupa’da müzik çevrelerinde büyük ses getirdi. Grup 7 Ekim’in hemen ardından 18 Ekim 2023’te sosyal medya hesabından Filistin bayrağı ile aşağıdaki şiiri paylaşmıştı.⁷²

Ağlama, inancını kaybetme
Susuzluğu kumdan su yapanlar giderir,
Ve taşların arasında gururla duran sen
Tozdan denizler yarattın.

- İngiltere’de bir grup müzisyen, *The Great Escape Müzik Festivali*’nin sponsoru Barclays bankasının İsrail’e desteğini açıklamasının ardından festivalden çekildiğini açıkladı. Sanatçılar *The Great Escape Müzik Festivali*’nin prestijli ve saygın bir etkinlik olduğunu İsrail soykırımına

⁶⁷ https://www.youtube.com/watch?v=_Q05-2F7ieQ

⁶⁸ https://www.ntv.com.tr/galeri/n-life/kultur-ve-sanat/sarkici-sza-konserinde-filistine-destek-mesaji-verdi-unlu-isimlerden-gazze-destek-mesajlari,zdRL7-N_ukyjxusQ3Sk8zw/WfNwWPLNikGQyFSQOw6UqA#

⁶⁹ <https://www.express.co.uk/celebrity-news/1826401/Brian-May-Israel-Hamas-palestine-war-instagram>

⁷⁰ https://www.instagram.com/landpalestine/reel/C3xz-SzrD9_/

⁷¹ <https://www.instagram.com/p/CzEVXziIfiU/>

⁷² <https://www.instagram.com/p/CyjQdTAMnKH/?igsh=MTZnMTlibmtzanh0aw%3D%3D>

bulaşan bir bankanın festivalde yer almaması gerektiğini söylediler. Sanatçılar yaptıkları açıklamada “Müziğin insan hakları ihlallerini aklamak için kullanılmasına izin vermiyoruz. Filistinlilerin öldürülmesine para pompalayan bir sistemin, sanat eserlerimiz ile örtülmesine izin veremeyiz. İsrail uluslararası hukuka meydan okumaya, Birleşmiş Milletlerin ateşkes çağrılarını görmezden gelmeye ve yardım çalışanlarını öldürmek de dâhil olmak üzere yardımın Gazze’deki Filistinlilere ulaşmasını engellemeye devam ediyor. Sessiz kalamayız. *The Great Escape*’in Barclays için bir markalaşma fırsatı olmasına suç ortağı olmayacağız.” ifadelerini kullandılar.⁷³

İrlandalı pop-punk grubu *CHERYM*, ve İngiliz müzik grubu *Lambrini Girls* de, İsrail’e desteğini açıklayan Barclays bankasının *The Great Escape Müzik Festivali* sponsoru olmasını protesto ederek festivalden çekildiğini açıkladılar.⁷⁴

The Great Escape Müzik Festivali’nden Barclays sponsorluğunu protesto ederek festivalden çekilen müzisyen sayısı yüzü aştı. Barclays Bank’ın İsrail’e silah sağlayan silah üretici firmalara yatırım desteğini artırdığı gerekçesiyle oluşturulan “Bands Boycott Barclays” hareketine katılanlar arasında açılış seremonisinde performans gösterisi yapacaklar yanında festivalin bir ana konuşmacısı da vardı. Bu yüzden etkinliğin ilgili bölümleri iptal edilmek zorunda kaldı. İngiltere’de 2006’dan bu tarafa düzenlenen etkinliğe yaklaşık 500 sanatçı katılmaktayken sanatçıların yaklaşık dörtte biri Barclays sponsorluğunun iptali isteğiyle karşıt kampanyayı desteklediği için etkinlikten çekildi.⁷⁵

Bir taraftan yoğun sanatçı desteğini gösteren bu durum diğer taraftan İsrail’i destekleyen sermayenin kurum ve kuruluşlarla etkinliklerin organizasyon komiteleri üzerindeki etkisini de gözler önüne sermektedir. Sanatçıların ve müzik çevrelerinin pasif de olsa Filistin’e destek verdikleri görülürken; devletlerin ve kurumların çeşitli gerekçelerle İsrail’e açık destek verdiği ya da suskunluğu tercih ettiği tespit edilmiştir.

- Kudüs doğumlu rap sanatçısı Saint Levant, Los Angeles’ta gerçekleşen ve dünyanın en büyük müzik festivalleri arasında yer alan Coachella’daki sahne performansını Filistinlilere adadı. “Gazze halkı son altı aydır vahşi bir soykırıma maruz kalıyor” diyen ünlü sanatçı “Biz Filistinliler yalnızca direnişi biliriz. Geri döneceğiz ve yurdumuzu yeniden inşa edeceğiz” ifadelerini kullandı.⁷⁶
- İrlandalı rap grubu *Kneecap* üyeleri, 23 Şubat’ta sunuculuğunu Patrick Kielty’in yaptığı Amerika’nın en çok izlenen Talk Show programı *The Late Late Show*’a üzerlerinde İrlanda bayrağı renkleri bulunan t-shirt ve aksesuarlarla katıldılar. Programa İrlanda bayrağı renklerinden oluşan kar maskesiyle katılan grup üyesi DJ Provai, bir süre sonra üzerindeki montu çıkararak üzerinde Filistin arması ve bayrağı bulunan formayla programa

⁷³ https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc5aXJrJnkeRTpEfdVgUvNYs6i4F_a8JzO6-yRuINlsqgwkVQ/viewform

⁷⁴ <https://twitter.com/cherymofficial/status/1778822837265903625>;

https://twitter.com/Lambrini_Girls/status/1780640954883399844

⁷⁵ <https://www.theguardian.com/music/article/2024/may/14/more-than-120-acts-quit-great-escape-music-festival-in-solidarity-with-palestine>

⁷⁶ https://www.middleeasteye.net/news/rapper-saint-levant-dedicates-his-coachella-set-gaza?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=Social_Traffic&utm_content=ap_osth2aeiou

devam etti. Grup üyesi Moglai Bap konuşmasına “platformumuzu şu anda Filistin’de yaşanan soykırımı vurgulamak için kullanıyoruz.” diyerek arkadaşına destek oldu.⁷⁷ Programın bir dakikalık bölümünü sosyal medya hesapları X’ten “*Filistin hakkında konuşmayı bırakmayın. Cuma gecesi yapılan bu konuşmadan bu yana, sığınacak yer arayan ve gidecek hiçbir yeri olmayan yaklaşık 500 Filistinli daha öldürüldü.*” mesajıyla paylaşan grup, her fırsatta Filistin’e desteğini açıklamaktan geri durmuyor.⁷⁸

- İngiliz müzisyen Yusuf İslam (Cat Stevens) kitlelere kolaylıkla ulaşabilme gücü olan sanatçılara seslenerek; “Ününüzü iyi bir amaç için kullanmaktan daha iyi ve önemli ne olabilir?” dedi. Yusuf İslam çok sayıda paylaşımında olduğu gibi bu paylaşımıyla da sanatçıların toplum vicdanını harekete geçirmedeki rolünü hatırlattı.⁷⁹
- Ünlü İngiliz rock grubu Pink Floyd’un kurucularından Roger Waters TRT World’e verdiği röportajda, İsrail’in saldırılarını “hayal gücünün de ötesinde” şeklinde nitelendirdi. “Gazze’de yaşayan insanlar haftalardır, gece gündüz F-16’lar tarafından bombalanıyor. İnsan bunun nasıl bir şey olduğunu dahi hayal edemiyor” diyen Waters, Filistin halkına soykırım uygulayan İsrail’in ABD ve Kanada tarafından alkışlanıyor olmasını ise “inanılamayacak kadar iğrenç” ifadeleriyle betimledi.⁸⁰

Filistin’e desteğini bir adım ileri taşıyan Roger Waters Instagram hesabından bir video yayınlarken arkadaşısı Miko Peled ile ABD’nin başkenti Washington’da Filistin bayrağını dalgalandıracak bir bina kiraladıklarını duyurdu. Video mesajına İngiltere ve ABD gibi ülkelerin İsrail’in Filistin’deki zulme sessiz kalmalarından duyduğu rahatsızlığı dile getirerek başlayan Waters açıklamasında kiraladıkları binaya “Filistin Özgürlük Evi” adı verdiklerini, binanın misyonunu ise Filistin’in haklarını savunmak olduğunu duyurdu. Yayınladığı video mesajında Waters; “Filistin Özgürlük Evi, başkentin gözü önünde direniş gösterecek. Görevi ise Washington DC’deki politik sınıfları, Nakbe öncesi Filistin tarihi de dâhil olmak üzere birçok şey hakkında eğitmek olacak.” ifadelerini kullandı.⁸¹

- Dünyaca ünlü İsveçli şarkıcı Zara Larsson kişisel Instagram hesabından bir hikâye paylaşarak Filistin’deki dram karşısında dünyanın Ukrayna’ya verdiği desteği hatırlatarak İsrail destekçisi ünlülere tepki gösterdi. Larsson, “Rusya saldırdığında Ukrayna’ya destek veriliyor ama Filistin’e destek verilmiyor.” paylaşımında bulundu.⁸² Ünlü şarkıcı Filistin ile ilgili daha önce de sosyal medya hesaplarından #freepalestine etiketiyle paylaşımında bulunmuştu.⁸³
- Hz. İsa’nın doğum yeri olan Filistin’in Beytüllahim kentinde yapılması planlanan Noel kutlamaları öldürülen binlerce Filistinlinin yasını tutmak için iptal edildi. Noel kutlaması için bir ilahi besteleyen Filistinli müzik sanatçısı Nai Barghouti, ilahiye Gazze’deki direnişçi halkımıza, Hıristiyan Filistinlilere

⁷⁷ <https://www.dublinlive.ie/news/late-late-show-viewers-react-28696567>

⁷⁸ <https://twitter.com/KNEECAPCEOL/status/1762065432855380474>

⁷⁹ <https://www.thenationalnews.com/arts-culture/music-stage/2023/11/03/yusuf-cat-stevens-on-israel-gaza-war/>

⁸⁰ <https://www.ntv.com.tr/n-life/kultur-ve-sanat/pink-floydun-solisti-roger-waters-biz-konusurken-onlar-gazgede-soykirim-yapiyor.nrNT4xeXBE2wNlz44DqTjA#>

⁸¹ <https://www.yenisafak.com/hayat/washingtonda-filistin-devleti-4614156>

⁸² https://www.instagram.com/celebrities4palestine/p/CyL_hLutYJQ/?img_index=1

⁸³ <https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/isvecli-yildiz-zara-larssondan-filistin-mesaji-ayaga-kalkmaliyiz.j9YA9wV7zES-iUMIs0Nnbq/Q46TaXy3302BgMFxE0zFvg>

ve soykırımı yardım etmeyen dünya çapındaki tüm Hristiyanlara ithaf ettiğini duyurdu.⁸⁴ *Kudüs'ten: acı ve umudun ezgileri* adıyla müzikler yayımlayarak sevenlerine yaşanan zulümle ilgili farkındalık oluşturmaya çalışan sanatçı İsrail katliamının bir an önce durması için çaba sarf etti. Nai Barghouti, verdiği her konserde Filistin halkı için özgürlük ve barış çağrısı yaparak dünya genelinde kamuoyu oluşturmaya gayret ediyor.⁸⁵ Sanatçı ayrıca gelirleri Gazze'deki insani yardım projelerinde kullanılmak üzere destek amacıyla konserler düzenliyor.⁸⁶

- *Naci en Palestine* şarkısıyla⁸⁷ dünya çapında ün kazanan Tunuslu sanatçı Emel Mathlouthi, Gazze için İstanbul'da düzenlenen "Ben de Oradayım" yardım konserinde sahne aldı. Sevilen sanatçı Mathlouthi, "Bizler siyasetçi değiliz. Doğru olanı yapmaya çalışıyoruz. Aynı dili konuşsak bile müzik, aramızda bir bağ oluşturabilir. Gazze'de yaşananlar kalbimi kırıyor ve çok üzgünüm. 2 çocuklu bir anne olarak bakmamaya çalıştım çünkü annelik yapmaya devam edebilmem gerekiyordu. Ama bu da doğru değildi. Bu kadar korkunç şeyleri izlemek zorunda bırakıldığımız için çok öfkeliyim. Oraya gitmek ve bir şeyler yapabilmek isterdim. Çünkü şu an yaptıklarımız hiç yeterli değil" dedi. Sanatçı 14 Şubat sevgililer gününde kişisel sosyal medya hesabından "Valentine Day" ifadesi yerine "Palestine Day" yazılı görsel paylaşarak Filistin'e olan desteğini ilan etmişti.⁸⁸
- Pakistan asıllı İngiliz şarkıcı Zayn Malik Instagram hesabında, "Özgür Filistin" yorumuyla kendi fotoğrafını paylaşarak Filistin'e desteğini ilan etti.⁸⁹
- ABD'li müzisyen Demi Lovato ise Instagram paylaşımında, masum sivillerin katledilmesinin kabul edilemez olduğunu altını çizerek İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırımı tepki gösterdi.
- Tunus asıllı İtalyan rapçi Ghali *74. Sanremo Festivali*'ndeki yarışmada dördüncülük ödülünü aldıktan sonra yaptığı konuşmayı "soykırımın durdurun" cümlesiyle bitirdi. Ünlü sanatçı kişisel sosyal medya hesaplarından Filistin'e destek mesajları yayınlamıştı.⁹⁰
- ABD'de ırkçılık karşıtı "Siyahların Hayatı Önemlidir" (Black Lives Matter - BLM) hareketi de Filistin'e desteğini açıkladı. 11 Kasım 2023'te ABD'de düzenlenen savaş karşıtı protestolara katılan BLM üyeleri, Washington yönetiminden Gazze'de ateşkesi sağlamasını ve İsrail ordusuna verdiği desteği sonlandırmasını talep etti. BLM üyeleri ayrıca; İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı duyarsız kalınmaması, bu insanlık dışı tutumun rap müziği aracılığıyla tüm dünyaya duyurulması gerektiğini ifade ettiler.⁹¹

⁸⁴ <https://www.instagram.com/p/C1RW1XCtlgk/>

⁸⁵ https://www.instagram.com/p/C2VUS2CN_Ss/

⁸⁶ <https://www.instagram.com/naibarghoutiofficial/>

⁸⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=NQFNcfUyqgA>

⁸⁸ <https://www.instagram.com/emelmathlouthi/>

⁸⁹ <https://turkish.aawsat.com/ya%C5%9Fam/4601366-yabanc%C4%B1-%C3%BCnI%C3%BCler-filistine-destek-mesajlar%C4%B1-payla%C5%9Ft%C4%B1>

⁹⁰ <https://www.euronews.com/culture/2024/02/14/protests-in-italy-after-rai-distances-from-ghalis-stop-genocide-sanremo-comments>

⁹¹ <https://www.jeuneafrique.com/1502229/politique/guerre-israel-hamas-le-silence-complice-de-lindustrie-musicale/>

- Aralarında Madonna, Dwayne Johnson, Gigi Hadid gibi isimlerinde bulunduğu dünyaca ünlü oyuncu ve şarkıcılar Filistin-İsrail arasında yaşanan çatışmaların ardından 'savaş'ın son bulması ve masum sivillerin korunması için çağrıda bulundu.

Müzik dünyasından birçok ismin İsrail saldırganlığına ve 07 Ekim 2023 sonrası Gazze'de soykırıma varan vahşete karşı duyarlı olduğunu görülmektedir. Öte yandan mesleki örgütlerin ve organizasyonların Siyonist lobilerin ve sermayenin etkisi altında oldukları tespiti maalesef müzik alanında da geçerlidir.

Sinema

Sinema, toplumu ve bireyi etkisi altına alabilen güçlü bir sanat formudur. Toplumun kültürel değerlerini, inançlarını ve normlarını yansıtan ve pekiştiren sinema çok hızlı bir şekilde kitleleri belirli bir düşünce etrafında konsolide edebilir. Toplumsal kabulün ve kültürün şekillenmesinde sinema sanatçılarının payı büyüktür. Moda trendlerden konuşma ve kendini ifade etme biçimlerine, gündelik davranışlardan ritüellere kadar birçok alanda etkili olan sanatçılar, toplumun genel eğilimleri ve davranış biçimleri üzerinde doğrudan etki gücüne sahiptir.

İsrail-Filistin savaşında sinema sanatçılarının takındıkları tutum, toplumsal algıyı doğrudan etkilemektedir. Büyük hayran kitlelerine sahip olan oyuncuların, Filistin halkının yanında olduğunu açıklamaları, dünya kamuoyunda Filistin'in haklı mücadelesinin desteklenmesi bakımından önem arz etmektedir. Sinemanın ve oyuncuların toplum üzerindeki etkisinin farkında olan Siyonist lobi, film gösterimlerinde ve festivallerde İsrail'in eleştirilmesinin önüne geçmek için bir dizi çalışma yürütmüştür. Festival alanlarında Filistin bayrağının yasaklanmasının bu önlemlerden sadece birisidir.

Buna rağmen sinema dünyasından da İsrail'in masum sivilleri hedef alan saldırılarını ve soykırımı gündeme taşıyan oyuncuların varlığı, insanlığın onur ve vicdanına ilişkin umudu artırmaktadır. Dünya sinemasın en prestijli ödülleri olarak kabul edilen Oscar, Cannes ve Berlin film festivallerinde filmlerden çok Filistin'in konuşulması, Siyonist lobinin arzu etmediği bir gelişme olarak kayıtlara geçmiştir. ABD'nin Los Angeles kentinde düzenlenen 96. Oscar Ödül Töreni'ne bu yıl Filistin damga vurmuştur. Filmler ve kırmızı halıda yürüyen yıldız oyuncularından çok İsrail protestolarıyla gündeme gelen Oscar; İsrail'in kınanarak Filistin'e destek mesajlarının verildiği bir etkinliğe dönüşmüştür. Dünya sinemasının en prestijli ödülü olarak kabul edilen 96. Oscar Ödülleri sürecinde yapımcı, yönetmen ve oyuncuların Filistin halkına yönelik ön plana çıkan destekleri ve sinema sektöründen dikkat çeken diğer tepkiler aşağıdaki gibi listelenebilir:

- 96. Oscar Ödül Töreni'nin yapıldığı Dolby Theatre önünde toplanan Filistin destekçisi göstericiler Gazze'de acil ateşkes için gösteri yaparken, aralarında Ramy Youssef, Mark Ruffalo ve Billie Eilish gibi ünlü Hollywood yıldızlarının bulunduğu birçok oyuncunun salona "Gazze'de ateşkes" talebini sembolize eden kırmızı broşlarla gelmesi dikkati çekmiştir.⁹²

Milyonlarca insanın takip ettiği 96. Oscar ödül töreninde yıldız oyuncular İsrail'i kınayarak Filistin'e destek mesajı vermiştir. "Yabancı Dilde En İyi Film" dalında *Zone of Interest* filmiyle ödül kazanan Jonathan Glazer, ödülünü kabul ederken yaptığı konuşmada Gazze'deki işgale tepki göstermiştir. Glazer, "Şu an burada (Gazze'deki) bir işgal ile gasp edilen Holokost'u ve Yahudiliklerini reddeden kişiler olarak karşınızda duruyoruz. Bu işgal pek çok masum insan için çatışma getirdi, ister İsrail'deki 7 Ekim kurbanları olsun, isterse halen Gazze'de devam eden saldırılar olsun, hepsi bu insanlıktan çıkarma eylemlerinin kurbanları" şeklinde konuştu.⁹³

Ünlü oyuncu Ramy Youssef da ödül töreni öncesinde medyaya yaptığı açıklamada, "Gazze'de acil ve kalıcı ateşkes çağrısında bulunuyoruz. Filistin halkı için barış ve kalıcı adalet için çağrıda bulunuyoruz. Bu aslında evrensel bir mesaj: Çocukları öldürmeyi bırakın." mesajını verdi.⁹⁴

The Zone of Interest filminin yönetmeni Jonathan Glazer'in Oscar töreninde yaptığı konuşma sanat camiasını ikiye böldü. Bir grup sanatçı, güncel siyasetin ödül törenine karıştırılmaması gerektiğini savunurken bir grup sanatçı ise Glazer'in çıkışını haklı bulduklarını ifade eden açıklamalar yaptılar. Tartışmaya senarist ve oyun yazarı Tony Kushner da katıldı. Kushner, Jonathan Glazer'in Oscar ödülleriindeki kabul konuşmasını destekleyerek Britanyalı yönetmenin törende yaptığı konuşma için "reddedilemez bir açıklama" ifadelerini kullandı.⁹⁵

İngiliz yönetmen Jonathan Glazer'in Oscar töreninde yaptığı konuşmaya bir destek de Yahudi sanatçılardan geldi. Sekiz Oscar ödüllü besteci Alan Menken, SNL (Saturday Night Live) programı yıldızı komedyen Sarah Sherman, aktör ve belgeselci Alex Winter ve bir Amerikan sitcom'u olan *Seinfeld* yazarı Larry Charles'ın da aralarında bulunduğu 300'den fazla Yahudi sanatçı yönetmen Jonathan Glazer'in Oscar ödül töreninde yaptığı konuşmayı desteklemek için yayınlanan açık mektuba imza attı.⁹⁶

- İsrail'e karşı en şiddetli tepki verenlerin başında hiç şüphesiz Susan Sarandon gelmektedir. Bulduğu her fırsatta Filistin'e destek vermekten geri durmayan Akademi ödüllü Amerikalı oyuncu Susan Sarandon'un çalıştığı ajansın, Filistin'e destek verdiği gerekçesiyle sözleşmesini feshetmesi Hollywood'a büyük yankı uyandırdı. United Talent Agency (UTA) ile yollarının ayrılmasının ardından Sarandon 14 Ocak'ta sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada "Bugün Washington DC'de Filistin için yüzbinlerce insanın yanındayım. Filistin özgür kalana kadar şahitlik etmeliyiz. 23.357'den fazlası

⁹² https://www.ntv.com.tr/galeri/n-life/kultur-ve-sanat/2024-oscar-odulleri-sahiplerini-buldu-96-oscar-oduller-kazananlar-tam-listesi,0VBRYa4IP0-HfuVJmnaJ_A

⁹³ <https://www.yenisafak.com/dunya/gazze-konusmasi-hollywoodu-karistirdi-4609065>

⁹⁴ <https://www.yenisafak.com/dunya/96inci-oscar-odullerine-gazze-cagrisi-damga-vurdu-cocuklari-oldurmeyi-birakin-4607988>

⁹⁵ <https://www.indyurk.com/node/709486/k%C3%BClt%C3%BCr/%C3%BCn%C3%BCn%C3%BCn-sinemac%C4%B1dan-olay-yaratan-oscar-konu%C5%9Fmas%C4%B1na-destek>

⁹⁶ <https://variety.com/2024/film/global/jonathan-glazer-oscars-speech-support-jewish-creatives-open-letter-1235960158/>

öldü ve bunlardan en az 10.000'i çocuktü. Hemen ateşkes" ifadelerini kullandı.⁹⁷ Sözleşmesi feshedilse de Filistin'e destek vermekten geri durmayan ünlü oyuncu Sarandon'un desteği birçok sinemasever tarafından takdirle karşılandı.

- Meksikalı oyuncu Melissa Barrera Instagram hesabından İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarına tepki göstererek, soykırıma sessiz kalan batı medyasını "tek taraflı" olmakla suçladı. Filistin'e destek veren paylaşımları nedeniyle genç oyuncu Barrera, *Çığlık 7* filminin kadrosundan çıkarıldı. Barrera'ya yapılan haksızlığı kabul etmeyen ABD'li oyuncu Jenna Ortega da arkadaşına destek vermek için *Çığlık 7*'den kendi isteğiyle ayrılacağını duyurdu.
- Oscar Ödüllerinde olduğu gibi dünyanın farklı yerlerinde düzenlenen film festivallerinde de masum sivilleri katleden İsrail protesto edildi. Filistin'e desteğin yasaklandığı buna karşın vicdan sahibi sanatçıların 'savaşa hayır', 'soykırıma hayır' demekten geri durmadığı festivallerden birisi de Avrupa'nın en köklü kültür sanat organizasyonu olan 74. Uluslararası Berlin Film Festivali (Berlinale) oldu. Filistin'in Batı Şeria bölgesinin İsrail tarafından işgal edilmesini anlatılan *Başka Ülke Yok* (No Other Land) filminin En İyi Belgesel Ödülü'nü kazanması ve festivalde bazı sanatçıların 'soykırıma hayır' mesajları, tartışmaları da beraberinde getirdi.⁹⁸ Farklı politik görüşlerin rahatça ifade edildiği bir ortam sunması bakımından diğer uluslararası festivallerden ayrılan Berlin Film Festivali'nde, İsrail'in protesto edilerek 'soykırıma hayır' denilmesine bile tahammül edilememesi Nazi dönemi uygulamaları dolayısıyla Almanya'nın kendi tarihi ile tam olarak yüzleşip hesaplaşamamasının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Festivalde 'En İyi Belgesel' ödülünü, toprakları İsrail tarafından şiddet yoluyla işgal edilen Filistin halkının yaşam mücadelesini konu alan *Başka Ülke Yok* (No Other Land) filmi aldı. Filmin Filistinli yönetmeni Basel Adra ödül konuşmasında, Gazze'deki insanlar katledilirken filminin başarısını kutlamakta zorlandığını belirterek Almanya'nın İsrail'e yaptığı silah sevkiyatının durdurulması çağrısında bulundu. Belgeselin İsraili yönetmeni Yuval Abraham ise kendisinin ve Basel'in hayat şartlarındaki eşitsizliğe vurgu yaptı. Batı Şeria'daki "apartheid" düzeninde, kendisinin Yahudi olarak seyahat etme ve oy verme haklarına sahip olduğunu yanındaki Filistinli eş yapımıcının ise aynı haklardan yararlanamadığını dile getirdi. Gazze'deki ateşkes ve işgali sonlandıracak politik bir çözüm bulunması çağrısı yaptı.⁹⁹

Ödül töreninde birçok sanatçı Filistin'e destek açıklamasında bulundu. Festivalin Altın Ayı Ödülü'nü alan Mati Diop, ödül konuşmasında "Filistin ile dayanışma içindeyim" derken; festivalin Encounters bölümünde En İyi Film Ödülü'nün sahibi *Direct Action*'ın film ekibi sahneye omuzlarında kefiyelerle çıktı ve filmin yönetmeni Bern Russel, "Elbette biz de burada yaşamdan yanayız. Tüm yoldaşlarımızla dayanışma içinde soykırıma karşıyız ve ateşkestten yanayız" cümleleriyle Filistin'e desteğini açıkladı. En İyi Belgesel Ödülü'nü açıklamak üzere sahneye gelen Jüri üyesi Verena

⁹⁷ <https://www.ahaber.com.tr/dunya/2023/11/23/abdde-filistine-destek-veren-unlu-oyuncular-isinden-oluyor-meksikalı-oyuncu-melissa-barrera-konusmaya-devam-edecegim>

⁹⁸ <https://www.yirmidort.tv/dunya/berlin-film-festivali-odul-torende-filistine-destek-verilmesi-almanyada-tartismalara-yol-acti-158348>

⁹⁹ <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/74-berlin-film-festivali-kazananlari-belli-oldu-ısgal-edilen-filistini-anlatan-no-other-land-en-iyi-belgesel-odulunu-kazandi,J650ASInaEm54N5q3Yzfng/mdCPaaGAuUCGYz-nuqzYUg>

Paravel'in sırtındaki "Ateşkes Şimdi!" yazısı festivalin en dikkat çeken anlarından birisi olarak kayıtlara geçti.

Alman medyası ödül töreni ile ilgili haberleri okuyucularına "Berlinale'de utanç" ve "skandal" başlıklarıyla duyurdu. Basında çıkan haberlerde ödül töreninde yapılan konuşmalar antisemitik ve İsrail karşıtı olarak nitelendirildi.¹⁰⁰ Berlin Belediye Başkanı Kai Wegner, sosyal medya hesabından festivalde yaşananların kabul edilemez olduğunu belirterek, "Berlin'de antisemitizme yer yok" ifadelerini kullandı.¹⁰¹

Almanya Adalet Bakanı Marco Buschmann, 74. Uluslararası Berlin Film Festivali ödül töreninde İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı protesto eden ve barış isteyen söylemleri "antisemitik" bularak festivali eleştirdi. Buschmann, yaptığı açıklamada, "Suç teşkil eden eylemleri ödüllendirmek ve bunlara göz yummak cezalandırılması gereken bir suçtur" dedi. Bakan Buschmann, ayrıca X sosyal medya platformundan yaptığı paylaşımında, "Berlinale bu hafta sonu ciddi hasar gördü. Antisemitizm tahammül edilemez ve yeri yoktur. Özellikle de özgür fikir ve kültür alışverişinin olması gerektiği yerde. Yahudi karşıtı nefret söylemi Almanya'da korunan bir görüş değildir." ifadelerine yer verdi.¹⁰²

Başka Ülke Yok filminin yönetmenlerinden Yuval Abraham, sosyal medya hesabından bir açıklama yaparak 'antisemitizm' kelimesinin İsrail'i eleştiren Yahudileri tehlikeye atmak anlamına geldiğini söyledi. Abraham paylaşımında, "Almanlar tarafından sadece İsrail'i eleştiren Filistinlileri susturmak için değil, aynı zamanda Gazze'deki ölümleri sona erdirecek ve İsrailli rehinelere serbest bırakılmasını sağlayacak bir ateşkesi destekleyen benim gibi İsraillileri susturmak için dehşet verici bir şekilde kötüye kullanılması, antisemitizm kelimesinin içeriğini boşaltmakta ve böylece tüm dünyadaki Yahudileri tehlikeye atmaktadır" açıklamasında bulundu.¹⁰³

Almanya, İsrail'in soykırım yaparak suç işlediğini söyleyen sanatçılar üzerinde baskı kurarken dünya çapında 500'den fazla oyuncu, film yapımcısı, yazar ve kültür çalışanı; Almanya'nın takındığı politik tavrı eleştirdi. Sanatçılar Almanya'da devletin desteğiyle faaliyet yürüten iş birliğinden geri çekilerek tepkilerini dile getirdiler.¹⁰⁴

74. Berlin Film Festivali, anti-demokratik uygulamaları ve sanatçıların sahnede yaptıkları İsrail eleştirilerine Alman siyasetçilerinin orantısız tepkileriyle anılacaktır. Sanatçıların siyasetçiler tarafından hedef gösterilmesi ve Yahudi yönetmen Yuval Abraham'ın festivalde yaptığı konuşmadan sonra ölüm tehditleri aldığını açıklaması, İsrail yanlısı Siyonist lobinin sanatçılar ve kültür sanat organizasyonları üzerindeki etkisini görebilmek açısından son derece önemlidir. Yapısı gereği ifade özgürlüğünü önceleyen Berlin Film Festivalinde yaşananlar, özellikle Alman basın ve siyasetinin tahammülsüzlüğü ve genel eğilime uygun olarak İsrail eleştirisine antisemitizm suçlaması ile karşılık verildiği görülmektedir.

¹⁰⁰ <https://perspektif.eu/2024/03/06/berlinale-skandali/>

¹⁰¹ <https://www.berlin.de/rbmskzl/aktuelles/pressemitteilung/2024/pressemitteilung.1407829.php#:~:text=Der%20Regierende%20B%C3%BCrgermeister%20von%20Berlin,wir%20eine%20rechtssichere%20Grundlage%20schaffen.>

¹⁰² <https://www.ntv.com.tr/turkiye/berlin-film-festivali-odul-torende-filistine-destek-verilmesi-tepki-cektiler,an2xD1i3Vk6BxFmG6O0O8Q#>

¹⁰³ https://twitter.com/yuval_abraham/status/1762558886207209838

¹⁰⁴ <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/11/artists-urged-to-reject-german-institutions-over-berlins-stance-on-gaza>

Fransa'da düzenlenen 77. *Cannes Film Festivali*'nde, Filistin kökenli Amerikalı model Bella Hadid, Faslı yönetmen Asmae El Moudir, Oscar ödüllü sinema yıldızı Cate Blanchett gibi ünlü isimler Filistin bayrağı ve karpuz motifleriyle Filistin'e destek verdiler. Festival yönetiminin İsrail'in masum sivilleri hedef alan saldırılarının festival kapsamında konuşulmaması ve protesto edilmemesi için yoğun önlemler aldı. Festival yönetimi politik olduğu gerekçesiyle Filistin bayrağını da yasakladı. 77. Cannes Film Festivalinde ödül alan filmler ve yönetmenlerden çok ünlü oyunculara Filistin'e destek mesajları gündem oldu.

Dünyaca ünlü Filistin kökenli Amerikalı Model Bella Hadid, kefiyeler kullanılarak tasarlanan kırmızı elbisesiyle dikkati çekti.¹⁰⁵ ABD'de düzenlenen Filistin'e destek eylemlerine katılan Hadid, İsrail'in resmi devlet hesabı, geçtiğimiz yıllarda Hadid'i Filistin'i desteklediği için doğrudan hedef göstermişti. Hadid de bulunduğu her fırsatta Filistin desteğini açıklayan sanatçılardan biri oldu.

Jüri üyesi Gilles Porte, Filistin'in sembolü haline gelen karpuz dilimi şeklindeki yeşil-kırmızı-siyah-beyaz rozet ile katıldı.

Oscar ödüllü sinema yıldızı Cate Blanchett, Filistin bayrağını anımsatan kıyafetiyle sosyal medyada gündem oldu. *The Apprentice* filminin gösterimine katılan ABD'li oyuncu, Festival'e önu siyah arkası beyaz uzun bir elbiseyle geldi. Kırmızı halıda kameralara poz veren Cate Blanchett, elbisesinin kuyruğunu kaldırdığında içerideki yeşil renk de görüldü. Elbisesi ve yerdeki kırmızı haliyle Filistin bayrağını Festivalin ortasına taşıyan Blanchett cesaretiyle takdir topladı. Blanchett, İsrail'in Gazze'ye saldırı başlatmasının hemen ardından ABD Başkanı Joe Biden'a mektup gönderen 76 Hollywood oyuncusu arasında yer almıştı.¹⁰⁶

İngiliz Oyuncu Pascale Kann festivale üzerinde Arapça Filistin yazılı kıyafetle katılırken Hintli Oyuncu Kani Kusruti, filminin prömiyerine karpuz dilimi şeklindeki çantasıyla katıldı. Cezayir asıllı Fransız Oyuncu Leila Bekhti, Filistin ile dayanışmanın sembolü olan karpuz motifli bir broş takarken; İtalyan Oyuncu Jasmine Trinca da kıyafetine taktığı Filistin bayrağı desenli takısıyla Filistin'in yanında olduğu mesajı verdi. Avustralyalı Aktör Guy Pearce, Filistin bayrağının renklerinden oluşan bileklik taktı. Faslı Yönetmen Asmae El Moudir de gazetecilere, eldivenine diktirdiği Filistin bayrağını göstererek poz verdi.¹⁰⁷

Sinema dünyasının önemli isimlerinin İsrail'i kınayan ve Filistin'e destek açıklamaları, kamuoyu oluşturma ve farkındalık kazandırma bakımından önem arz etmektedir. Büyük hayran kitlesi olan aktör ve aktrislerin Filistin'e destek mesajı, milyonlarca takipçinin İsrail- Filistin savaşına olan bakışını etkilemektedir. İsrail-Filistin savaşına ilişkin; oyuncu, yönetmen, senarist vb. sinema çevrelerinden gelen tepkiler, gündem oluşturma bakımından önemlidir. Sanatçılardan gelen tepkilerden bir kısmı aşağıda derlenmiştir;

¹⁰⁵ <https://www.milliyet.com.tr/cadde/bella-hadiden-filistine-destek-cannes-sokaklarında-kefiye-elbisesiyle-gezdi-7132526>

¹⁰⁶ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/cannesda-gazze-destek-damga-vurdu-859869.html>

¹⁰⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/cannes-film-festivalinde-unluler-kiyafetleri-ve-karpuz-motifleriyle-filistine-desteklerini-gosterdi/3230508>

- 2021 yılında Netflix'te yayınlanan *Gece Yarısı Ayini* (Midnight Mass) dizisinin yıldızı Rahul Kohli, İsrail'in Gazze'de uyguladığı soykırım hakkında görüşlerini @so.informed Instagram hesabından paylaştı. Filistin'de yaşanan son gelişmelerin yer aldığı bilgi notunu Instagram hikâyesinden paylaşan Rahul Kohli'nin paylaşımı hayranları tarafından beğeniyle karşılandı.¹⁰⁸
- *Rogue One: Bir Star Wars Hikayesi* (Rogue One: A Star Wars Story) ve *Nightcrawler* (Gece Vurgunu) filmlerindeki rolleriyle hafızalara kazınan Oscar ödüllü ünlü oyuncu Riz Ahmed, 766 bin kişilik Instagram hesabında Filistin halkının yanında olduğunu ve İsrail'in savaş suçu işlediğini ifade etti. Ahmed, gönderisinde Gazze'deki can kaybını “korkunç ve yanlış” olarak nitelendirirken “sivillere ve yaşamsal altyapıya yönelik gelişigüzel bombalamaya, yiyecek, su ve elektriğin verilmemesine” son verilmesi çağrısında bulundu. Aktör açıklamasını “bunlar ahlaki açıdan savunulamaz savaş suçlarıdır” diyerek İsrail'in savaş suçu işlediğine dikkat çekti.¹⁰⁹
- *Game of Thrones* dizisinde Cersei Lannister karakterini canlandıran oyuncu Lena Headey Filistin'de yaşanan insanlık dramına kayıtsız kalamayarak, Instagram hesabından pek çok paylaşım yaparak İsrail saldırılarına karşı tepki gösterdi. 3,6 milyon kişilik Instagram hesabında paylaştığı gönderisinin altına “Filistin halkı, sizi görüyoruz... Görüyoruz, unutulmadınız.” notunu paylaşan yıldız oyuncunun paylaşımı 100 bin üzerinde beğeni aldı.¹¹⁰
- İngiliz aktrist Annabelle Wallis @savechildrenuk Instagram hesabından paylaşılan “Geçtiğimiz dört ayda Gazze'de hayatta kalan neredeyse her çocuk artık ateş hattında” yazılı Instagram gönderisini 1 milyon kişilik hesabında hikâyesine ekleyerek Filistin'e destek verdi.¹¹¹
- İspanyol oyuncu Paco Tous “Gazze'de soykırıma hayır” yazılı Instagram gönderisi paylaşarak Filistin'in halkına desteğini ilan etti.¹¹²
- Lübnanlı oyuncu Lila Abdallah, İsrail'in Gazze'ye yönelik hava saldırılarının ardından bölgedeki yıkımı gösteren videoları instagram hesabına taşıdı. Konuya ilişkin çok sayıda paylaşım yapan Abdallah, Filistin'e destek çağrısında bulundu.¹¹³
- Jamaikalı-İngiliz aktör ve model Micheal Ward, İsrail'in Gazze'de sivil halka yönelik katliamını vurgulayan bir gönderiyi kişisel instagram hikâyesinden paylaşarak Filistin halkıyla dayanışma mesajı verdi.¹¹⁴
- Amerikalı ünlü oyuncu, yapımcısı ve hayırsever Angelina Jolie kişisel instagram hesabından İsrail'in Cibaliya Mülteci Kampı'na yaptığı saldırı sonrası görüntülerini paylaşarak, “Bu yapılan, kaçacak hiçbir yeri olmayan hapsolmuş bir topluluğa yönelik kasıtlı bir saldırıdır” ifadelerini kullandı.¹¹⁵ 20 senedir açık hapisane olan Gazze'nin artık toplu mezara dönüştüğünün

¹⁰⁸ https://www.instagram.com/celebrities4palestine/p/C3xZTxXNe_Z/

¹⁰⁹ https://www.instagram.com/p/CydOOfoMP3r/?igsh=MWtbnzYwODEyOW0waA%3D%3D&img_index=1

¹¹⁰ https://www.instagram.com/p/C3bY7qNtg_d/?igsh=MW01Y3F0MTM2cnUyOQ%3D%3D

¹¹¹ https://www.instagram.com/celebrities4palestine/p/C3V31Y_N7af/?img_index=2

¹¹² <https://www.instagram.com/p/CyjCNSzMxIS/>

¹¹³ <https://www.dailysabah.com/arts/celebrities-voice-conflicting-views-on-israeli-gaza-conflict/news>

¹¹⁴ https://www.instagram.com/celebrities4palestine/p/C3-u1c_NiY3/?next=%2Fp%2FCru5MLfMYmq%2F&hl=hu

¹¹⁵ https://www.instagram.com/p/CzHDsD1x8s9/?utm_source=ig_embed&utm_campaign=loading

altını çizen ünlü yıldız, “Dünya olup bitenleri izlerken ve birçok devletin aktif desteğiyle, milyonlarca Filistinli sivil, uluslararası hukuka aykırı olarak gıda, ilaç ve insani yardımdan mahrum bırakılırken toplu halde cezalandırılıyor ve insanlıktan çıkarılıyor.” değerlendirmesinde bulundu. Taraflara ateşkes çağrısında bulunan Jolie, “İnsani ateşkes talebini reddedip, BM Güvenlik Konseyinin her iki tarafa da ateşkes dayatmasını engelleyerek dünya liderleri bu suçlara ortak olmaktadır” ifadelerine yer verdi.¹¹⁶ Jolie, bir dönem kendisinin de görev aldığı uluslararası kuruluşların çifte standart uygulamalarına ve işlevsizliklerine dönük hayret ve ümitsizliğini de dile getirdi.

- Amerikalı oyuncu, film yönetmeni, yapımcı ve senaryo yazarı olan Mark Alan Ruffalo 8,2 milyon takipçisi olan kişisel sosyal medya hesabı X (twitter) platformundan, 07 Ekim 2023'ten bu yana Filistin ile ilgili çok sayıda destek çağrısında bulundu.¹¹⁷ Ruffalo 4 Mart 2024 tarihinde sosyal medya hesabından, “Gazze’de hayatları paramparça olan tüm masum çocuklar için tek yürek olarak diyoruz ki bizim adımızı kullanmayın. Tüm ölümler durmalıdır.” paylaşımında bulundu. “Bizim adımızı kullanmayın” mesajıyla bir video paylaşan Ruffalo, “Şu anda Gazze’de 6 yaşın altındaki her 2 çocuktan biri yetersiz besleniyor ve açlık tehlikesiyle karşı karşıya. Filistin’de derhal ateşkes talep etmek için dünyaya katılın. İnsanlığımız buna bağlı. Başka bir dünya mümkün ve biz bunu gerçekleştirmeye söz veriyoruz.” ifadesine yer verdi.¹¹⁸
- Altın Küre ödüllü komedyen ve oyuncu Ramy Youssef, cumartesi akşamları NBC televizyonunda yayınlanan *Saturday Live Show* komedi programının konuk sunuculuğunu yaptı. Ramy Youssef programda yaptığı konuşmada Filistin’de yaşayan arkadaşı Ahmet ile arasında geçen diyalogu anlattıktan sonra “Tanrım, lütfen, lütfen Ahmed’in ailesine yardım et. Lütfen acıyı durdur. Şiddeti durdur. Lütfen Filistin halkını özgür bırak, lütfen. Ve lütfen rehinelere, tüm rehinelere serbest bırak, lütfen.” diye dua etti. “Allah’ım lütfen şiddeti durdur, Filistin halkı özgür olsun” çağrısında bulunan ünlü oyuncunun sözleri stüdyoda bulunan seyirciler tarafından büyük alkış aldı.¹¹⁹
- İngiltere’de Kraliyet Ailesi’nin anlatıldığı *The Crown* dizisi ve *Uçurtma Avcısı* filmindeki oyunculuğuyla hafızalara kazınan aktör Khalid Abdalla, her fırsatta Filistin halkına desteğini açıklayan sanatçılar arasında yer almaktadır. Gazze’de yaşananları soykırım olarak nitelendiren ünlü aktör, Ocak 2024’te katıldığı 75. Emmy Ödülleri töreninde sol avucunun içine “Never Again (Bir daha asla)” sloganını yazarak Gazze’deki soykırımı protesto etti. Prenses Diana’nın sevgilisi Fayed’i canlandırdığı *The Crown* dizisinin final kutlamasında da iki elinin arka yüzüne “Kalıcı ateşkes”, avuç içlerine ise “Rehinelere geri verin” ve “İşgale son verin” yazarak kameralara poz veren Abdalla, İngiltere’nin başkenti Londra’da 30 Mart’ta düzenlenen Filistin’e destek yürüyüşüne katıldı. Mısır asıllı aktör Abdalla Filistin’e destek yürüyüşünde AA’ya yaptığı açıklamada Gazze’de acil ateşkes çağrısıyla düzenlenen ulusal yürüyüşe katıldığı için son derece gurur duyduğunu ancak Gazze’ye yönelik saldırıların hala devam ediyor olması nedeniyle de büyük üzüntü duyduğunu dile getirdi. Konuşmasında uluslararası topluma da

¹¹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/angelina-jolie-israilin-cibaliya-multeci-kampina-saldirisina-tepki-gosterdi/3040998>

¹¹⁷ <https://twitter.com/MarkRuffalo>

¹¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdli-oyuncu-ruffalo-gazzedeki-olumlerin-durmasi-icin-cagrida-bulundu/3156537>

¹¹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=grSaK7Ufhzw>

seslenen ünlü aktör Abdalla “Uluslararası toplum Filistin’i ve Filistin'in çocuklarını yüzüstü bıraktı. Dünya başarısız oldu.” dedi. Abdalla “Gazze halkına mesajım; sizinleyiz ve üzgünüz. Yaptıklarımızın hiçbirisi yeterli olmadığı için üzgünüz. Bu durum sona erene kadar yanınızda olmaya, sizinle birlikte durmaya ve mücadele etmeye devam edeceğiz.” dedi.¹²⁰

- *Thin Red Line*, 2012, *High Fidelity*, *Serendipity* ve *Identity* gibi ünlü filmlerin başrol oyuncusu John Cusack, İsrail ile Filistin arasında kısa süreli ateşkes anlaşmasına rağmen İsrail’in Gazze’de yaptığı bombardımanı eleştirerek; “Bu delilik. Eğer ateşkesi kabul ettiyseniz, son öldürmeleri mi hallediyorsunuz?” yorumunu yaptı. Ünlü Hollywood yıldızı sosyal medya hesabı X üzerinden yaptığı paylaşımında “Vietnam, Kongo, Ruanda. Dünya Filistin’in listeye katılmasına izin verecek mi? Filistin halkına yönelik bu savaş, Gazze’nin kuşatılması ve yok edilmesi bir insanlık suçudur. ABD işgali destekliyor ve devam eden bu suçları finanse ediyor” diyerek ABD yönetimini eleştirdi.¹²¹

İsrail merkezli Misgav Ulusal Güvenlik ve Siyonist Strateji Enstitüsü işgal altındaki Gazze’ye yönelik yerinden etme raporu yayınlamıştı. Ünlü yıldız John Cusack, 17 Ekim’de ilgili raporu konu alan bir haberin linkini X hesabından paylaşarak, “Dünya neler olduğunu görmeli. Gazze harabeye dönene kadar bombardıman durmayacak. Hayatta kalanlar ucuz işgücü olarak kullanılmak üzere Mısır’a gönderilebilir. İsraili düşünce kuruluşu Gazze’nin tamamen etnik temizliğe tabii tutulması için bir plan hazırladığını söylüyor” açıklamasını yaptı. Oyuncu John Cusack’ın paylaşımının ardından Filistin Dışişleri Bakanlığı, “Platformunuzu kullanarak Gazze’de her geçen dakika yaşanan trajediyi dünyaya duyurduğunuz için teşekkür ederiz” diyerek ünlü oyuncuya teşekkür etti.¹²²

- İngiliz radyo sunucusu ve podcaster, James Edward O'Brien LBC (London Broadcasting Company)’de yaptığı programda Gazze’deki siviller dâhil herkesin hedef alındığını, bunun görmezlikten gelinemeyeceğini ve artık kimsenin İsrail’i destekleyemeyeceğini anlattı.¹²³
- Hollywood oyuncusu Mahershala Ali, UNICEF’in Refah sınır kapısındaki insani drama ait görüntülerini instagram hesabına taşıdı ve ateşkes çağrısını yineledi. ABD’li oyuncu, paylaşımlarıyla #ceasefirenow (ateşkes şimdi) başlıklı kampanyaya da destek verdi.¹²⁴
- Suriyeli mültecileri konu alan *The Old Oak* filmi ile 2024 BAFTA’da (İngiliz Film ve Televizyon Sanatları Akademisi) yarışan İngiliz yönetmen Ken Loach, Londra’daki Royal Albert Hall’da yapılan ödül töreni sırasında kırmızı halıda, filmin yazarı Paul Laverty tarafından tutulan “Gazze: Katliamı Durdurun” yazılı pankartın yanında poz verdi.¹²⁵

¹²⁰ https://www.ntv.com.tr/galeri/n-life/kultur-ve-sanat/75-emmy-odulleri-sahiplerini-buldu-kazananlar-tam-liste_QTPteOQ9AEW5SYO-8TMEw/AcU8fNP2kUCCYpvmVNtHIA

¹²¹ https://www.ntv.com.tr/n-life/magazin/abdli-oyuncu-john-cusack-duraklama-oncesindeki-israil-saldirilarina-tepki-verdi_jFEQeOJfEqTocK5kAFHBg

¹²² <https://www.haberturk.com/john-cusack-a-filistin-disisleri-bakanligi-ndan-tesekkurler-magazin-haberleri-3632168-magazin/2>

¹²³ <https://www.youtube.com/watch?v=83fgEjZnPtY>

¹²⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-genelinde-unlu-isimlerin-gazze-destegi-suruyor/3139575>

¹²⁵ <https://twitter.com/Telegraph/status/1759301541482176676> ; <https://www.instagram.com/p/CyywCRqjil/>

<https://www.trthaber.com/haber/dunya/yonetmen-ken-loachtan-bafta-odul-torende-gazze-katliami-durdurun-mesaji-838435.html>

- İngiliz yönetmen Ken Loach'un 2017 yılında *Moviementa Productions* kanalında yayınlanan konuşmasındaki sözleri yeniden gündem oldu. Loach, İsrail'in boykot edilmesi gerektiğini anlattığı konuşması sosyal medya mecralarında milyonlarca izlendi. Loach, yayınlanan röportajında Boykotun taşıdığı anlamı; "İsrail Devleti tarafından desteklenen insanlarla çalışmam. Eğer bir kurum, kuruluş ya da etkinlik İsrail Devleti tarafından destekleniyorsa hiçbir ilgimiz olmamalı. Boykot etmezsek hayal edebileceğimiz en baskıcı rejimlerden birini desteklemiş olursunuz." sözleriyle açıkladı.¹²⁶

Ünlü yönetmen Ken Loach ve Mike Leigh, Londra'daki Phoenix sinemasının İsrail devlet destekli bir film festivaline ev sahipliği yapmasını protesto ederek sinemanın yöneticiliğinden istifa etti. İngiltere'nin en eski sinemalarından biri olan sinemada 23 Mayıs 2024 tarihinde, uluslararası Seret film festivali kapsamında Hamas'ın 7 Ekim'de Nova müzik festivaline düzenlediği saldırıyı hayatta kalanların tanıklıkları üzerinden anlatan *Supernova: Müzik Festivali Katliamı* belgesel filmin özel gösterimini gerçekleştirme planlanmıştır. Planlanan bu gösterim üzerine İngiliz yönetmen Loach, sinemanın *Seret Film Festivali*'ne ev sahipliği yapmasının 'kabul edilemez' olduğunu açıklayarak yöneticilik görevinden istifa etti.¹²⁷

Game of Thrones dizisindeki Davos Seaworth rolüyle tanınan İrlandalı aktör Liam Cunningham, Filistin'le dayanışma amacıyla İrlanda da düzenlenen mitinge katıldı. Mitingde bir de şiir seslendiren ünlü aktör Filistin'e desteğini açıkladı.¹²⁸

Ünlü aktör Cunningham, 20 Nisan 2024 tarihinde İrlanda Filistin Dayanışma Derneğinin "Garden of Remembrance" Parkı'nda Filistin'e destek gösterisine de katıldı. Gösteride Anadolu Ajansı muhabirinin sorularını yanıtlayan ünlü aktör; ülkesinin de 700 yıl işgal altında kaldığını, işgalin ve yabancılardan gelen şiddetin ne anlama geldiğini çok iyi bildiklerini söyledi. Cunningham, "Bu katliamın durması için acilen ateşkese ihtiyacımız var. Uluslararası Adalet Divanı'nın da söylediği gibi burada olası bir soykırım var. Eğer bu gerçekleşirse gerçeklerin incelenmesi için derhal ateşkes ilan edilmeli ve soykırımın sorumluları adalet önüne çıkarılmalı." dedi.¹²⁹

- İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırım karşısında film yapımcıları ve sinema sektör temsilcileri, kültürel araçlar kullanılarak soykırımın normalleştirilmesine karşı durmak ve İsrail lobisi tarafından baskı kurulan meslektaşlarına destek olmak için bir araya geldiler. Film yapımcıları ve sektör temsilcilerinden oluşan inisiyatif <https://opencitylondon.com> internet sitesi üzerinden atölye çalışmaları düzenliyor. Sektör çalışanları arasında iletişim kurmak ve ilişkileri ileri seviyeye taşımak için etkinlikler düzenleyen grup, İsrail'in Filistin'e destek veren sanatçılara yönelik yalnızlaştırma politikasını kırmayı hedefliyor.¹³⁰

¹²⁶ <https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/israili-destekleyenlerle-calismayacagini-aciklayan-ingiliz-yonetmen-ken-loach-herkes-israili-boykot-etmeli-4569958>

¹²⁷ <https://www.milliyetsanat.com/haberler/diger/ken-loach-tan-surpriz-istifa/17127>

¹²⁸ <https://www.independent.ie/videos/actor-liam-cunningham-takes-part-in-palestine-protest-outside-the-dail/a499134735.html>

¹²⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irlandada-filistine-destek-gosterisi-duzenlendi/3197760>

¹³⁰ <https://opencitylondon.com/events/film-in-solidarity-with-palestine/>
<https://twitter.com/Art4PalestineUK/status/1778479920101904867>

- İsrail'in, açıklamalarıyla Filistin'e destek veren sanatçılara (yapımcı, yönetmen, oyuncu vs.) yönelik olarak uyguladığı yalnızlaştırma politikası, sanatçıların birlikte hareket etme potansiyelini artırmaktadır. Moda tasarımcısı Alana Hadid, Filistinli ve Filistin'e destek veren sanatçıların projelerini desteklemek için bir grup girişimci arkadaşıyla birlikte film yapım ve dağıtım şirketi *Watermelon Picture*'i kurdu. İnternet sitesinde yer alan bilgiye göre şirket; "Filistinlilerin sahip olduğu bağımsız film dağıtım, yapım ve finansman" sağlayıcı olarak çalışacağını duyurdu.¹³¹
- Aralarında ünlü oyuncular Jennifer Lopez, Alana Hadid, Jon Stewart, Ramy Youssef ve Andrew Garfield vb. isimlerin bulunduğu Hollywood yıldızları savaşın durdurulması talebiyle ABD başkanı Joe Biden'a bir mektup yazdılar. Sanatçılar "Gelecek nesillere sessizliğimizin, hiçbir şey yapmadığımızın hikayesini anlatmayı reddediyoruz. Özgürlük, adalet, onur ve barıştan yanayız." diyerek başkan Biden'dan ateşkes çağrısında bulunmasını talep ettiler.¹³²
- ABD'li oyuncu ve komedyen Aasif Mandvi, İsrail hükümetinin 2 milyon Filistinliyi (yarısı çocuk) etnik temizliğe tabi tutmasını haklı gören ya da görmezden gelmeyi tercih eden herkes insanlığını kaybetmiştir" diyerek, İsrail'i eleştiremeyen sanatçılara tepki gösterdi. Mandvi, instagram hesabından Gazze'deki masum çocukların fotoğrafını paylaşarak #ceasefirenow (ateşkes şimdi) başlıklı kampanyaya destekte oldu.¹³³
- Suriyeli oyuncu ve yönetmen Sulaf Fawakherji, instagram hesabında Gazzeli çocukların yaşadığı açlığa dair görüntüleri paylaşırken¹³⁴ Suriyeli oyuncu Kinda Alloush da Gazze'de zor şartlar altında görev yapan gazetecileri hesabında paylaştı. Sanatçı ayrıca, Gazzeli çocukların korunması ve bölgede bir an önce ateşkes ilan edilmesi çağrısında bulundu.¹³⁵
- Ürdünlü oyuncu Monther Rayahnah düzenli olarak Filistin'de yaşanan soykırımı Instagram hesabında hayranlarıyla paylaşarak Filistin gündemi oluşturmaya çalışan sanatçılar arasında yer almıştır.¹³⁶
- İngiltere'de bir grup sinemacı ve gazeteci (Hanna Flint, Julia Jackman, Leila Latif, Sophie Monks Kaufman ve Helen Simmon) Gazze için Sinema (Cinema for Gaza) açık artırma etkinliği düzenledi. Organizatörler tüm gelirleri Gazze'de tıbbi hizmetler sunan İngiliz hayır kurumu "Medical Aid for Palestine" kurumuna bağışlanmak üzere hatırlı ve hatırası olan eşyalarını açık artırmayla satmak için sanatçılara açık davet yaptı.
- Spike Lee, Paul Mescal, Jonathan Glazer, Maisie Williams, Nish Kumar, Olivia Colman ve Ramy Youssef'in de aralarında bulunduğu onlarca ünlü açık artırmaya katılarak Gazze için sinema müzayedesine destek verdiler. Ünlü yönetmen Spike Lee, Malcolm X'in, İranlı aktör Paul Mescal ise Aftersun'un

¹³¹ <https://deadline.com/2024/04/alana-hadid-launches-film-company-watermelon-pictures-documentary-walled-off-1235875757/> ; <https://www.instagram.com/watermelonpicturesco/>

¹³² <https://variety.com/2023/biz/news/hollywood-demands-gaza-israel-ceasefire-joaquin-phoenix-cate-blanchett-1235763646/> ; <https://www.artists4ceasefire.org/>

¹³³ <https://www.aydinlik.com.tr/haber/sanatcilar-filistin-icin-ayakta-244528>

¹³⁴ <https://www.instagram.com/p/CyT7JUg1-Kp/>

¹³⁵ <https://www.instagram.com/p/Cyggw4OoS1c/>

¹³⁶ <https://www.instagram.com/montherrayahnah/?ref=M9104472F&hl=cs>

imzalı posterlerini açık artırmada satarken Oscar ödüllü *The Crown* oyuncusu Olivia Colman ise kişiselleştirilmiş bir video mesajıyla müzayedeye destek verdi. Geçtiğimiz ay 96. Akademi Ödülleri'nde yaptığı kabul konuşmasında da Gazze'den bahsederek Filistin'e olan desteğini açıklayan *The Zone of Interest* filminin yönetmeni İngiliz Jonathan Glazer'de açık artırma için imzalı bir posterini gönderdi. Açık artırmaya katılan diğer ünlüler arasında *Game of Thrones*'ta Arya Stark olarak tanınan ve hit serinin imzalı DVD'sini başlatan Maisie Williams, İskoç şarkıcı-aktivist Annie Lennox de yer aldı. Yönetmen Katie Ellwood, Bafta ödüllü Shane Meadows ve komedyen Nish Kumar'da açık artırmada sinemaya yeni başlayanlara özel mentorluk otumu hediye ederken, ünlü komedyen Ramy Youssef, canlı gösterisine bir bilet bağışladı.

Gazze için sinema müzayedesini organizatörleri; sanat ve politikanın bir bütünün parçaları olduğuna inandıklarını, Filistin topraklarında tarif edilemez dehşetlere maruz kalanlara yardım etmek için böyle bir girişim başlattıklarını ifade ettiler.¹³⁷

- Dizi ve sinema dünyasının tanınmış simalarından Charles Dance, Steve Coogan, Khalid Abdalla, Stephen Dillane, Tobias Menzies, Lena Headey, Carice Van Houten, Cynthia Nixon, Susan Sarandon başta olmak üzere bir grup sanatçı Filistin'e destek için bir araya geldi. Sanatçılar Güney Afrika'nın İsrail'i soykırım yapmakla suçlayan önerisini desteklemek amacıyla açtığı davayı (Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı'nda) desteklen bir video yayımladılar. Yayınlanan videoda sanatçılar 84 sayfalık dava dosyasının ana bölümlerini okuyarak soykırımı protesto ettiler.¹³⁸
- İspanya'nın en önemli uluslararası film ödüllerinden olan "Goya Awards"ta birçok İspanyol aktör, aktris, yapımcı ve yazar İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği soykırımı tepki gösterdi. Ödül törenine yakalarına ateşkesi simgeleyen stickerlar yapıştırarak katılan sanatçılar festival kapsamında yaptıkları konuşmalarda Filistin'e desteklerini açıkça dile getirdiler.¹³⁹ Oyuncu Alba Flores Gazze rozetini takarak törene gelen onlarca sanatçıdan sadece birisiydi. Flores tören alanına girerken "30.000 ölünün olduğu bu karanlık zamanlarda gelip bir şeyleri kutlamak zor" diyerek İsrail'e olan tepkisini, dile getirdi. Flores ayrıca sahnede şarkıcı Amaia Romero'nun En İyi Orijinal Şarkı ödülünü takdim ederken, "Filistin için iyi geceler ve barış lütfen" sözleriyle ödül törenine damga vuran isimler arasında yer aldı.¹⁴⁰
- İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı tepkiler dünyanın farklı ülkelerinde artarak devam ediyor. Dünyanın birçok şehrinde düzenlenen bir İsrail film etkinliği olan "Seret Uluslararası Film Festivali"nin İngiltere'deki paydaşları Picturehouse ve Curzon Cinemas, "Güvenlik Kaygıları" nedeniyle gösterimlere ev sahipliği yapmaktan geri çekildiklerini açıkladılar.¹⁴¹
- Kızıldeniz Uluslararası Film Festivali (Red Sea Film Festival) ödül töreninde *The Teacher* filmindeki rolüyle "En İyi Oyuncu" ödülünü alan Filistinli Saleh Bakri törene katılmayınca ödülü filmin yönetmeni Filistin asıllı İngiliz

¹³⁷ <https://www.thenationalnews.com/arts-culture/film-tv/2024/04/09/cinema-for-gaza-auction/>

¹³⁸ <https://www.hollywoodreporter.com/news/politics-news/susan-sarandon-charles-dance-cynthia-nixon-israel-genocidtrial-1235786416/>

¹³⁹ <https://www.aa.com.tr/en/europe/impossible-to-stay-silent-on-israeli-attacks-in-gaza-says-famed-italian-actor/3070469>

¹⁴⁰ <https://www.thenationalnews.com/arts-culture/music-stage/2024/02/12/alba-flores-goya-awards-gaza/>

¹⁴¹ <https://deadline.com/2024/04/seret-film-festival-israel-picturehouse-curzon-safety-palestine-1235879183/>

yönetmen Farah Nabulsi aldı. Yönetmen Nabulsi ödül töreninde yaptığı konuşmada “Gazze’deki kardeşlerimizi ve çocuklarımızı öldürmeyi durdurun” çağrısında bulundu.¹⁴² Nabulsi’nin konuşması salondakiler tarafından güçlü alkış aldı.

- 8-16 Aralık 2023 tarihlerinde düzenlenen 11. Boğaziçi Film Festivali için İstanbul'a gelen Filistin asıllı İngiliz yönetmen Farah Nabulsi “17 yıldır devam eden Gazze ablukası ahlak dışı bir durumdur. Dünya unuttu ve Gazze'deki Filistinliler çürümeye terk edildi” diyerek İsrail’in Filistin’e yönelik insanlık dışı tutumunun yeni olmadığını, Filistinlilerin uzun yıllardır izole bir hayat yaşamak zorunda bırakıldıklarını hatırlattı.¹⁴³

2024 yılı film gösterimleri ve festivallerde Filistin’e destek ve İsrail eleştirisinin yasaklandığı bir yıl olmaktan çok; tüm baskı ve yasaklara rağmen vicdan sahibi sanatçıların cesaret ve insanlık onurunu ayakta tutan eylemleriyle anılacaktır. Toplumdan dışlanana, ezilene, yok sayılana, bastırılana vb. kamerasını çeviren sinemadan ve sinema sanatçısından İsrail’in Filistin’de yaptığı zulme sessiz kalmasını beklemek, sinema doğasına aykırıdır. Bu sebeple dünya genelinde yüzlerce sinema sanatçısı hem söylem hem de eylemleriyle bu zulme sessiz kalmadı. Sinemanın, İsrail’in yaptığı soykırımı ve yaşanan insanlık dramını farklı anlatı biçimlerine filmlerde işleyerek toplumsal hafızayı tutacağı muhakkaktır. Almanya örneğinde olduğu gibi sanatçıların İsrail’i protestolarını utanç gibi ifadelerle mahkûm etme çabası İsrail yanlısı lobinin yönlendirme gücünü göstermesi bakımından not edilmeye layık bir durumdur.

¹⁴² <https://www.dailymotion.com/video/x8qe4a5>; <https://twitter.com/aakultursanat/status/1733386314475610490>

¹⁴³ <https://www.yirmidort.tv/kultur/yonetmen-farah-nabulsi-dunya-unuttu-ve-gazzedeki-filistinliler-curumeye-terk-edildi-140789>

Resim Ve Diğer Sanatlar

Dünya genelinde edebiyatçılar, müzisyenler, sinemacılar da olduğu gibi ressamlar, hattatlar, heykeltıraşlar, küratörler başta olmak üzere birçok sanatçı Filistin'e destek mesajları yayınladı. Filistin'de olup bitenler karşısında susmaya vicdanı el vermeyen binlerce sanatçı, icra ettikleri sanatlarıyla Filistin halkının yanında olduklarını ilan ettiler. Düzenlenen uluslararası organizasyonlarda sanatçılar, Filistin halkına uygulanan soykırıma tepki göstererek İsrail'i protesto ettiler.

Terör yapılanması İsrail'in savaş suçu işleyerek Filistin halkına soykırım uygulaması, İsrail'in uluslararası sanat organizasyonlarından menedilmesi tartışmalarını gündeme getirmiştir. Ekim 2023'ten sonra neredeyse tüm sanat etkinliklerinde protesto edilen İsrail, Avrupa'nın en köklü sanat organizasyonları arasında yer alan Venedik Bienali'nde de protesto edildi.

- İtalya'da her iki yılda bir düzenlenen 60. Venedik Bienali öncesinde binlerce sanatçı, küratör ve müze yöneticisi, soykırım suçu işlediği gerekçesiyle İsrail'in Venedik Bienali sanat fuarından çıkarılmasını talep etti. "Soykırım Değil Sanat İttifakı (Art Not Genocide Alliance-ANGA)" isimli uluslararası grup tarafından "Venedik'te soykırım pavyonuna hayır" başlığıyla imza kampanyası başlatıldı.¹⁴⁴ Yaklaşık 25 bin sanatçının imza attığı kampanyada sanatçılar Filistin halkına soykırım yapan İsrail'in yarışmadan menedilmesini istedi. Sanatçılar yayınladıkları açıklamada¹⁴⁵ "Gazze'de, Filistinlilere karşı devam eden zulümleri yapan devleti temsil eden sanat platformunun kabul edilemez olduğunu belirtiyoruz. Venedik Bienali'nde soykırım pavyonuna hayır" ifadesi kullanıldı.¹⁴⁶

¹⁴⁴ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/sanaticilardan-israilin-venedik-bienalinden-cikarilmasi-icin-imza-kampanyasi-841226.html>

¹⁴⁵ <https://anga.live/>

¹⁴⁶ <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/27/thousands-of-artists-call-for-israels-exclusion-from-venice-biennale>

Açıklamada, İsrail Pavyonu'nu hazırlayan küratörlerin doğurganlık teması üzerine bir iş çıkarmaya hazırlandığı kaydedilerek,

İsrail'in kendi pavyonu için hazırlıkları sürerken, Gazze'de ve Batı Şeria'da soykırımdan ölenlerin sayısı her geçen gün artıyor. İsrail, 12 binden fazla çocuğu öldürdü ve tıbbi tesislere erişimi yok etti. Sonuç olarak Filistinli kadınlar anestezişiz sezaryen yaptırıyor ve sokakta doğum yapıyor. İsrail'in uluslararası kültür sahnesinde herhangi bir resmi temsili, onun politikalarının ve Gazze'deki soykırımın onaylanması anlamına gelir. Bienal, soykırımcı bir apartheid devletine platform sunuyor. Venedik Bienali'nde soykırım pavyonuna hayır.

ifadelerine yer verildi.¹⁴⁷

Rusya-Ukrayna Savaşı sürecinde Rusya'nın bienalden menedildiğini hatırlatan yazarlar, İsrail hakkında da benzer bir kararın verilmesi gerektiğini ileri sürdüler. İsrail'i temsil eden hiçbir sanatçı ve eserin bienalde yer almaması gerektiğini vurgulanan sanatçılar yayınladıkları metinde "İsrail devletini resmi olarak temsil eden herhangi bir çalışma, onun soykırım politikalarının onaylanması anlamına gelir." diyerek, kültür-sanat etkinlikleriyle İsrail'in soykırımı kamufle ettiğine dikkat çektiler.

İsrail'in organizasyondan menedilmesi için başlatılan kampanyaya farklı milletlerden 17 binden fazla sanatçı, küratör ve sanat camiasından ismin imza verirken İtalya Kültür Bakanı Gennaro Sangiuliano İsrail'in katılımını güçlü bir şekilde desteklediğini açıkladı. Tüm itirazlara ve haklı gerekçelere rağmen Siyonist lobinin baskısına dayanamayan bienal yönetimi İsrail'i bienalden menedemedi.¹⁴⁸

"Yabancılar Her Yerde" sloganıyla düzenlenen 60. Venedik Bienali'ne Filistinli sanatçılar davet edilmedi. İsrail'in bienalden menedilmemesi ve Filistin'e yönelik yasaklamalar üzerine sanatçılar Bienali'nin ana sergi mekânı Arsenale'de çalışmalarında ve enstalasyonlarında Filistin'i gündem yaparak onurlu bir duruş sergilediler.

Bienal'de yer alan Belçika pavyonunda 'Filistin pavyonu' başlıklı bir broşür dağıtıldı. Broşür, sanat dünyasını "soykırımı durdurmak için birçok cephede örgütlenmeye ve direnmeye" çağıran cesur bir metin olarak dikkat çekiyor.¹⁴⁹

Meksikalı sanatçı Toranzo Jaeger Frieda, Filistin direnişinin sembolü karpuz ile mesaj verdi. Sanatçının "Yaşasın Filistin" ve "Soykırıma karşı birleşen yürekler" yazdığı tablosu oldukça dikkat çekti. Bu tablosuyla Frieda, Filistin'de yaşanan insanlık dramına tepki göstererek, sanat çevrelerinin dikkatini Filistin'e çekmeyi başardı.¹⁵⁰

Sanatçı Marco Scotini'nin "İtaatsizlik Arşivleri" sunumunda yer alan 39 ekrandan birinde, Filistinli film yapımcısı Halid Jarrar'ın *Yer Değiştirme*

¹⁴⁷ <https://news.artnet.com/art-world/petition-israel-venice-biennale-2440366>

¹⁴⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sanaticilardan-israil-in-venedik-bienali-nden-cikarilmasi-icin-imza-kampanyasi/3150539>

¹⁴⁹ <https://www.karar.com/kultur-sanat-haberleri/venedik-bienalinde-filistin-her-yerde-1856492>

¹⁵⁰ <https://www.karar.com/kultur-sanat-haberleri/venedik-bienalinde-filistin-her-yerde-1856492>

Üzerine Notlar adlı belgeselinden sahneler göstermesi sanat çevrelerinde oldukça anlamlı bulundu.¹⁵¹

Perulu sanatçı Daniela Ortiz de “Açgözlü Avrupa’nın Parlaklığı” adlı kukla tiyatrosunun video gösteriminde ekranına bir köşesinde Filistin bayrağı ile birlikte “Özgür Filistin” yazarak Gazze halkının sesini bienale taşıdı.¹⁵²

Sanatın özgür ve bağımsız ruhuyla belli lobiler arasında tercih yapmak zorunda kalan sadece Venedik Bienali yönetimi değildi. Özellikle 7 Ekim 2023’ten bu yana böylesi bir tercihe zorlanan onlarca organizasyon vardır. Venedik’te görülen bu durumu diğer sanat organizasyonlarında da görmek belli bir izleğin tekrarı olarak değerlendirilmektedir. Sanatçılar, kültür-sanat organizasyonlarında Rusya-Ukrayna Savaşı sebebiyle Rusya’ya gösterilen tepkinin soykırımcı İsrail’e de gösterilmesi gerektiğini talep etmektedirler. Sanatçıların bu talebi hem “adalet” ilkesi gereği hem de “eylem-söylem tutarlılığı” ilkesi gereği oldukça yerindedir. Mesleki kuruluşlar ve/veya etkinlik organizatörleri protestolardan kısmen etkilenseler bile Siyonist lobi ve sermayenin etkisi altındaki siyaset ve medya baskısı ile gerekli adımları atmaktan genelde imtina ettikleri görülmektedir.

Aşağıda özellikle 7 Ekim 2023’ten bugüne çeşitli sanat alanlarında sanatçıların Gazze duyarlılığı ile gösterilen tepkiler listelenmiştir:

- Londra’nın önde gelen sanat merkezlerinden olan Barbican Sanat Merkezi, Filistin’i desteklediğini açıklayan Hintli yazar Pankaj Mishra’nın yeni sergisinde yapacağı “Gazze’den Sonra Holokost” başlıklı konuşmasını iptal etti. Sanat merkezinin bu kararından rahatsız olan yüzlerce sanatçı, merkezin önünde yaptıkları eylemde “Kültürel Soykırımı Durdurun” ve “Bırakın Konuşalım” yazılı devasa pankartlar asarak, Barbican’ın İsrail’in Gazze’deki kültürel soykırımının suç ortağı olduğunu söylediler.¹⁵³
- İsrail’in Filistin halkına uyguladığı soykırımı dikkat çekmek için bir grup aktivist, New York’un ünlü Metropolitan Sanat Müzesi (The Met)’nde eylem düzenledi. Protestocular, müzenin merdivenlerine Filistin’le dayanışma mesajları içeren bir örtü serdi. Yaklaşık 64 farklı parçadan oluşan yamalı örtüyle merdivenleri kapatan eylemciler, müzikal enstrümanlar eşliğinde “Özgür Filistin” ve “İsrail bugün kaç çocuk öldürdün?” sloganları atarak eylem gerçekleştirdiler.¹⁵⁴
- İtalya’nın Milano şehrinde ünlü *La Scala Tiyatrosu*, Filistin ile uluslararası dayanışmanın sergilendiği büyük bir protestoya sahne oldu. Göstericiler İsrail’in Filistin halkına yönelik soykırımını protesto ederek savaşın derhal durdurulmasını istedi. Protestocular barışın sağlanması için dünya liderlerine müdahale çağrısında bulundular.¹⁵⁵

¹⁵¹ <https://www.theartnewspaper.com/2024/04/16/palestine-references-abound-at-the-60th-venice-biennale>

¹⁵² <https://www.karar.com/yazarlar/mehmet-ocaktan/venedikte-olume-hayir-1599639>

¹⁵³ <https://www.artnews.com/art-news/news/activists-guerrilla-festival-palestinian-art-barbican-centre-1234700133/>

<https://www.karar.com/kultur-sanat-haberleri/birakin-gazzeyi-konusalim-1848770>

<https://twitter.com/SharefaEnergy/status/1769042515057840475>

¹⁵⁴ <https://www.yenisafak.com/hayat/metropolitan-muzesinde-filistin-eylemi-4611013>

https://twitter.com/_carens_/status/1771946192701677938

¹⁵⁵ <https://www.youtube.com/shorts/afWDVt7Pf6I?app=desktop>

- Sokak sanatının en önemli isimlerinden İtalyan ressam Eduardo Castaldo, Filistin'e destek olmak için Napoli sokaklarını adeta bir tuval gibi kullandı. Filistin üzerine eserlerle de tanınan, Castaldo'nun Napoli sokaklarını Filistin figürleriyle süslemesi vatandaşlar tarafından beğeniyle karşılandı.¹⁵⁶ Sanatçı Castaldo, belli aralıklarla İtalya'da halk nezdinde Filistin farkındalığını artırmak eylemler yapmaktadır.
- Dünya kültür sanat çevrelerinden İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırıma tepkiler geliyor. İtalya'da yaklaşık 80 karikatürist acil ateşkes çağrısıyla, Filistin direnişinin sembolü olan Hanzala'yı referans alarak çizimler yaptı. Filistinli sanatçı Naji el-Ali'nin çizdiği ikonik karaktere saygı duruşu olarak 104 ünlü çizgi karakter Hanzala'nın çevresine yerleştirildi. İsrail'e karşı yapılan eylemler arasında dikkat çeken bu eylem, sanat eleştirmenlerinden tam puan aldı.¹⁵⁷
- İngiltere'de 1000'den fazla sanatçı, Bristol kentindeki sanat merkezi Arnolfini'yi Filistin kültürüne sansür uyguladığı için boykot etti. Aralarında Ben Rivers, Brian Eno, Adham Faramawy ve Tai Shani gibi isimlerin yer aldığı sanatçılar yayınladıkları açık mektupta bir daha Arnolfini ile çalışmayacaklarını belirterek, sanatçıları boykota katılmaya davet ettiler. Tepkiler, sanat merkezinin Filistin Film Festivali kapsamında iki etkinliği iptal etmesi üzerine gelmişti. Eleştirileri kabul etmeyen sanat merkezi Filistin kültürüne karşı uyguladığı ayrımcı tutumunu sürdürerek Filistin kültürüne ilişkin bir etkinliğe ve film gösterimine izin vermedi.¹⁵⁸
- Güney Amerika'daki en önemli eğlence festivalleri arasında yer alan "South by Southwest Festivali (SXSW)", ABD Savunma Bakanlığı'na bağlı çok sayıda silah şirketinin sponsor olması üzerine sanatçılar tarafından protesto edildi. ABD'nin İsrail'e lojistik destek verdiği ve İsrail-Filistin savaşıyla bağlantısı olan silah firmalarının kültür-sanat festivaline sponsor olması üzerine yaklaşık 80 sanatçı festivalden çekildiklerini açıkladı.¹⁵⁹
- ABD'li komedyen Ramy Youssef düzenlediği stand-up gösterisinden elde edilen gelirin tamamını Gazze halkına insani yardım sağlayan Amerikan Yakın Doğu Mülteci Yardım (ANERA) kuruluşuna bağışlanacağını duyurdu.
- Amerikalı şarkıcı ve oyuncu Selena Gomez'in sahibi olduğu Rare Beauty adlı güzellik markası Gazze'de kurbanların büyük bir kısmının çocuk olduğuna ve Filistinli sivillerin korunması gerektiğine dikkat çekerek, insani yardım kuruluşlarına bağışta bulunacaklarını belirtti.¹⁶⁰
- İngiltere bir grup aktivist İsrail'in insanlık dışı uygulamalarını protesto etmek ve Filistin'de yok edilen kültür varlıklarına dikkat çekmek için British Museum'un önünde eylem yaparak müzelere girilmesini engelledi.

¹⁵⁶ <https://www.middleeastmonitor.com/20231225-meet-the-italian-artist-drawing-palestines-struggle-in-the-streets-of-naples/>

¹⁵⁷ <https://www.pagina21.eu/senza-bandi-e-uniti-a-handala-per-chiedere-un-immediato-cessate-il-fuoco-su-tutti-i-fronti-di-guerra/oscar-buonamano/>

¹⁵⁸ <https://www.sondakika.com/guncel/haber-bristol-filistin-filmleri-festivali-etkinliklerine-16624165/>

<https://www.bristolpost.co.uk/news/bristol-news/publishers-join-arnolfini-boycott-campaign-8993826>

¹⁵⁹ <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/13/artists-and-speakers-protest-sxsw-festival-over-defence-sponsors-gaza-war>

¹⁶⁰ <https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-war-taylor-swift-and-selena-gomez-attend-gaza-fundraiser>

Aktivistler ziyaretçileri boykota davet ederek müzelere girmemelerini rica etti.¹⁶¹

- Mısırlı ünlü görsel sanatçı Mohamed Abla, Almanya'nın İsrail'in Filistinlilere yönelik etnik temizliğine “mutlak ve koşulsuz destek” vermesini protesto etmek amacıyla 2022'de aldığı Goethe Madalyası'nı iade etti.¹⁶² Öte yandan Goethe Madalyası alan ilk Afrikalı kadın olan Zukiswa Wanner de aynı gerekçeyle madalyasını iade etti.¹⁶³ Her yıl, Alman dili ve uluslararası kültürel ilişkilere olağanüstü hizmetlerde bulunan, Alman olmayan kişilere verilen ödül, Alman olmayanlar için en yüksek takdirlerden biri olarak kabul edilmektedir.
- İskoçya'da aralarında ünlü şarkıcı ve aktörlerin de olduğu yaklaşık 60 kültür-sanat endüstrisi çalışanı, Filistin halkıyla dayanışma içinde olduklarını göstermek için; İsrail'den gelen herhangi bir daveti veya fonu kabul etmeyeceklerini açıkladı. Sanatçılar yayınladıkları bildiriye, “Filistin toplumunun İsrail'e yönelik kültürel boykot çağrısına cevaben, İsrail'de performans sergilemek ya da sergi açmak için yapılan her türlü daveti reddedeceğimizi, İsrail hükümetiyle bağlantılı herhangi bir kurumdan fon kabul etmeyeceğimizi ya da Filistin'de savaşı mümkün kılan askeri ve silah şirketleri tarafından desteklenen etkinliklere katılmayacağımızı taahhüt ediyoruz.” ifadesi kullanıldı.¹⁶⁴
- Polonyalı sanatçı Igor Dobrowolski, İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırıma destek veren şirketlerin logolarını ve Gazze'deki Filistinli kurbanların fotoğraflarını içeren posterleri Varşova sokaklarına asarak protesto eylemi gerçekleştirdi. Sanatçı Dobrowolski hazırladığı posterlerin dünyanın dört bir tarafına yayılması için görselleri ücretsiz bir link ile paylaştı.¹⁶⁵
- Fransa'da önde gelen 93 Sanatçı, barış ve huzurlu bir ortamın bir an önce sağlanması için gazete köşesinde ortak bir yazı yayımlayarak tepkilerini ortaya koydular. Aralarında aktris Adèle Haenel, aktörler Swann Arlaud, Reda Kateb ve Jean-Pascal Zadi, Nobel ödüllü yazar Annie Ernaux, oyuncu ve senarist Arthur Harari, yönetmen Céline Sciamma ve Altın Palmiye sahibi Justine Triet'in de bulunduğu sanatçılar acil ateşkes çağrısı yaptılar.¹⁶⁶
- İsrail'e yönelik kültürel boykot kampanyasına destek veren “Artists for Palestine UK (APUK)” adlı hareketin kurucu üyelerinden Farhana Sheikh, İsrail'in suçlarını örtbas etmek için kültürel faaliyetleri kullandığını

¹⁶¹ <https://actionnetwork.org/letters/boycott-british-museum-cultural-workers-email>/<https://twitter.com/EEforpalestine/status/1771925795541233716>

¹⁶² <https://twitter.com/hossambahgat/status/1766146502261403723>

<https://english.ahram.org.eg/NewsContent/5/25/519064/Arts--Culture/Visual-Art/Egyptian-artist-returns-Goethe-medal-over-German-s.aspx>

¹⁶³ <https://twitter.com/LizzyAttree/status/1764598996440322397>

¹⁶⁴ <https://www.thenational.scot/news/24202063.scottish-cultural-figures-join-israeli-boycott---see-full-list/>

<https://www.ntv.com.tr/n-life/kultur-ve-sanat/iskoc-kultur-sanat-calisanlari-israili-boykot-edeceklerini-acikladi,SilCB2BY9k6XamwM0mTwnq#>

¹⁶⁵ <https://twitter.com/anadolujansi/status/1781729548041629953>; <https://realmedia.press/the-art-of-resistance/>

¹⁶⁶ <https://fr.finance.yahoo.com/actualites/guerre-isra%C3%AB1-hamas-93-artistes-174135589.html?guccounter=1>

belirterek dünya çapında binlerce sanatçının İsrail'e karşı boykotu desteklediğini söyledi.¹⁶⁷

- İsrail'in Filistin halkına yönelik insanlık dışı uygulamalarına İrlandalı sanatçılardan tepki geldi. Filistin'de görev yapan sağlık çalışanlarına destek olmak için İrlanda'da "Gazze için sanat sergisi ve çevrimiçi müzayede" etkinliği düzenlendi. İrlandalı bir grup sanatçı tüm gelirleri Gazze'de görev yapan "Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü"ne (Médecins Sans Frontières) bağışlamak üzere sanat eserlerini açık artırmayla satışa çıkardı. Eserlerini satışa sunan sanatçılar arasında Michael D. Higgins, Sean Scully, Mick Mulcahy, Charlie Tyrell, Brian Henderson, Alice Hanratty, Guggi, Tim Booth, Dorothy Cross, Brian Bourke, Jay Murphy, James English, Domino Whisker, John Behan, Brian Maguire, Suzy O'Mullane, Maria Simmonds Gooding, Abigail O'Brien, Michael Kane, Constance Short, Michele Sweetman, Brona Anderson, Shane MacGowan, Annette McNamee, Jim Fitzpatrick, Rowan Gillespie, Roisin Murphy, Orla de Brí, John Noel Smith, Shevaun Doherty, Eric Luke, Pauline Bewick, John Gerrard ve Birleşik Krallık'tan Michael Landy ve Michael Stipe bulunuyor.¹⁶⁸
- Çoğunluğu İngiliz ve İrlandalı olan aktör, yazar, sanatçı, yönetmen, eleştirmen, müzisyen ve oyun yazarı İsrail'in insanlık dışı uygulamalarına tepki gösteren sanatçılara yönelik uygulanan yalnızlaştırmaya son verilmesini talep etti. Arasında Akademi Ödüllü Olivia Colman, Olivier Ödülü sahibi Harriet Walter ve Juliet Stevenson, BAFTA ödüllü Aimee Lou Wood ve Siobhán McSweeney, Paapa Essiedu, Susanne Wokoma, Youseff Kerkour, Nicola Coughlan, Amir El-Masry ve Lolly Adefope, Deborah Frances-White, Kamila Shamsie, Marina Warner, Lara Pawson, Abbie Spallen ve Camilla Whitehill, Daisy Lafarge, Malika Booker ve Emily'nin de bulunduğu 1.300'den fazla sanatçı, İsrail'e destek veren kültür kurumlarını eleştiren bir mektup kaleme aldılar.¹⁶⁹
- İngiliz ve İrlandalı sanatçıların başlattıkları imza kampanyasının bir benzeri Almanya'da da gerçekleşti. "Strike Germany" çağrısını imzalayanlar sanatçılar arasında; Turner Ödülü sahibi sanatçılar, Lawrence Abu Hamdan, Charlotte Prodger ve Tai Shani, Nobel Ödüllü yazar Annie Ernaux ile birlikte Adam Broomberg, Basma Al-Sharif, Frieda Toranzo Jaeger, Jumana Manna, Virgil a/b Taylor, Indya Moore, Christina Sharpe da bulunuyor.¹⁷⁰ Strike Almanya çağrısını imzalayan yüzlerce sanatçı, Filistin yanlısı açıklama yapan sanatçılara baskı uygulayan kurumlarda sergi ve etkinlik düzenlemeyi reddediyor.
- Bangladeşli fotoğrafçı ve insan hakları aktivisti Shahidul Alam Londra Sanat Üniversitesinden 2022'de aldığı fahri doktorasını iade etti. Alam, Filistin'e destek veren öğrencilerin dikkate alınmaması ve üniversitenin İsrail'le bağlantısı olan kurumlarla iş birliği yapması nedeniyle fahri

¹⁶⁷ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israile-karsi-kulturel-boykot-hareketine-binlerce-sanatci-destek-veriyor-842591.html>; <https://twitter.com/Art4PalestineUK/status/1765762859374362746>

¹⁶⁸ <https://bid.whytes.ie/auctions/1-8PUT29/art-for-gaza>

¹⁶⁹ <https://artistsforpalestine.org.uk/2023/11/30/olivia-colman-among-1000-artists-accusing-art-institutions-of-censorship-on-palestine/>

¹⁷⁰ <https://www.artnews.com/art-news/news/strike-germany-call-artists-sign-protest-palestine-1234692733/>

doktorasını iade ettiğini açıkladı. Alam'ın Almanya'daki sergileri Filistin'i desteklemesinden dolayı daha önce iptal edilmişti.¹⁷¹

- Gazze'nin Van Gogh'u adıyla anılan Filistinli sanatçı Fathi Ghaben, tedavi olmak için Gazze'den ayrılmasına İsraili yetkililer izin vermeyince, sağlık hizmeti alamadığı için hayatını kaybetti.¹⁷²

07 Ekim 2023'ten bu yana uluslararası savaş hukukunu hiçe sayan İsrail, Filistin'de tam bir soykırım uyguluyor. İsrail'in havadan ve karada yaptığı saldırılarda doğrudan masum siviller hedef alınırken; eğitim ve sağlık kurumları yanında ibadethaneler gibi uluslararası hukuk gereği savaşta bile dokunulmaması geren birçok kurumu doğrudan hedef olarak yok ediyor. Dünya genelinde 07 Ekim 2023'ten bugüne sanatçılar; imza kampanyaları, mektuplar, barış çağrıları, eylemler vb. yöntemlerle uluslararası hukukun devreye girmesini ve savaşın sona ermesini talep ettiler. Dünyanın farklı coğrafyalarından vicdan sahibi sanatçıların "soykırımı hayır" seslenişi, İsrail'e karşı tepkinin tabana yayılması ve yaşanan insanlık dramının tescillenmesi bakımından son derece önemli olmuştur.

---

¹⁷¹ <https://www.yenisafak.com/dunya/bangladesli-fotografcidan-filistine-destek-londrada-aldigi-fahri-doktorasini-geri-verdi-4625103>

¹⁷² <https://twitter.com/NourNaim88/status/1761680573913796933>

2. BÖLÜM

İsrail Saldırganlığına Karşı
Türkiye'de Kültür-Sanat Camiasının
Tepkileri

İsrail Saldırganlığına Karşı Türkiye'de Kültür-Sanat Camiasının Tepkileri

Terör yapılanması İsrail'in Filistin halkına yönelik soykırım girişimi, Avrupa ve Amerika'daki meslek kuruluşları ve sanatçılar tarafından güçlü bir şekilde protesto edilirken Avrupa ve Amerika'daki tepkiler ile kıyaslandığında Türkiye'den gelen tepkilerin zayıf ve süreksiz olduğu gözlenmektedir. Türkiye'den yükselen tepkinin daha çok İsrail'in Gazze'de Baptist Hastanesi (Al Ahli Arab)'ni bombalaması ve Refah kentinde çadırda kalan Filistinlilerin yakılması olayının ardından geldiği görülmektedir. Ayrıca, mesleki örgütlerin ve sanatçıların sistematik tepki verme konusunda çekingen davrandıkları ve protesto eylemleri organize etmede zayıf kaldıkları söylenebilir.

Tepkilerini sosyal medyada gösteren sanatçıların paylaşımları incelendiğinde sivilin ölmemesi gerektiği, hastanenin bombalanmasının yanlış olduğu, yaşlı, kadın ve çocukların hiçbir günahının olmadığı yönündeki mesajlarda genelde söz konusu suçların failinden bahsedilmediği görülmektedir. Zira Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlarının güçlü olması ve geleneksel olarak Filistin davasını sahiplenmenin birçok ideolojik ve politik tarafın uluslararası konular içinde asgari müşterek olması gibi faktörler nedeniyle daha güçlü olması beklenmektedir. Buna rağmen Türkiye'deki sanatçıların dünyadaki benzerlerinden daha zayıf tepki vermesi sosyolojiden politikaya birçok bilimin araştırma konusu olabilir. Birkaç sanatçı dışında yayımlanan metinler İsrail'in hiçbir şekilde zikredilmemesi, sanatçılar üzerinde kurulan baskı ve otokontrol sisteminden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca Filistin/ Hamas ile mesafe koyma güdüsü de paylaşımlar veya protestolardaki dilin gücünü ve sürekliliğini etkiliyor olabilir.

Sanatçılar kariyerlerinin ve gelir kaynaklarının tehlikeye girmesinden endişe ettikleri için bazı "politik" konularda sessiz kalmayı tercih etmektedirler. Kariyerlerinin olumsuz yönde etkileneceği endişesi, İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırım hakkında net tavır takınmalarının önüne geçmektedir. Türkiye Sanatçılar Birliği Başkanı Murat Demirtaş katıldığı bir televizyon programında, İsrail'i eleştiren sanatçıların sistem (Siyonist lobi) tarafından uyarıldığını ileri sürmüştür. Demirtaş

konuşmasında “sistem aba altından sopa göstererek sanatçılara diyor ki sen eğer bu katliama sesini çıkartırsan biz seni piyasada yaşatmayız. Açıkça söylüyor bunu.”¹⁷³ diyerek, örtük gerçeği yalın bir dille ve net bir şekilde ifade etmiştir.

07 Ekim 2023 sonrası İsrail’in Gazze’ye başlattığı ve kapsam ve sivillerin mağduriyeti bağlamında geçmişteki 75 yılı katlayan saldırı yüzünden yaşanan insanlık dramı ve soykırıma Türkiye’den verilen tepkileri üç ana başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar;

1. Gazze Baptist Hastanesi’nin bombalanmasından sonra gelen tepkiler.
2. 07 Ekim2023 ve sonrasına ilişkin sistematik tepkiler
3. Sürece ilişkin yanlış okumalar

---

¹⁷³ <https://www.youtube.com/watch?v=wih6utFeru4>

Gazze Baptist Hastanesi'nin Bombalanmasından Sonra Gelen Tepkiler

Terör devleti İsrail, dünyada eşi benzeri görülmemiş bir vahşete imza atarak Gazze'de içinde sivillerin bulunduğu Baptist Hastanesi (Al Ahli Arab)'ni 17 Ekim 2023 tarihinde bombaladı. Uluslararası savaş hukukuna aykırı gerçekleştirilen bu saldırının ardından vicdan sahibi herkesten İsrail'e tepkiler geldi. Akademisyenler, yazarlar, siyasetçiler, sporcular, sosyal medya fenomenleri ve gazeteciler gibi toplumu yönlendirme ve farkındalık oluşturma kapasitesi olan sanatçılardan da tepkiler geldi. Gazze'de yüzlerce kişinin ölümüne neden olan hastane saldırısı sonrası sanatçılar X ve Instagram başta olmak üzere kişisel sosyal medya hesapları aracılığıyla olayı kınayan/lanetleyen mesajlar paylaştılar.¹⁷⁴

İsrail saldırısının başında dünyanın farklı yerlerinden kınama ve protesto mesajları gelirken Türkiye'deki sanatçılardan ses çıkmaması eleştirilmiştir. İsrail'in Gazze'deki hastaneyi bombalamasının ardından Türkiye'deki sanatçıların yoğun bir şekilde kınama mesajı yayınladığı ve İsrail'i protesto ettikleri görülmüştür. Tiyatro, sinema, müzik ve edebiyat ve diğer sanat dallarında üretim yapan sanatçıların Gazze'deki hastane saldırısı sonrasında sosyal medya ve basın aracılığıyla yapıkları paylaşımlardan bir kısmı aşağıda listelenmiştir:

- Şöhreti Türkiye sınırlarını aşarak “dünya starı” olarak anılan Tarkan yapığı paylaşımında, “Dün İsrail'in Gazze'de bombaladığı hastanede masum sivilleri hedef alması, çocukları, kadınları öldürmesi kabul edilemez. Bu

¹⁷⁴ <https://www.yenisafak.com/hangi-unlu-israilin-gazgede-hastane-vurmasina-tepki-gosterdi-kim-hangi-unlu-israilin-katliami-icin-ne-dedi-ne-soyledi-h-4568444>

sadece bir savaş suçu değil, insanlık suçu ve utancıdır. Bu vahşetin, bu zulmün durdurulması için tüm dünya, tüm insanlık ayağa kalkmalı ve acilen harekete geçmelidir.” ifadelerini kullandı.¹⁷⁵

-
- Ünlü söz yazarı ve şarkıcı Mustafa Ceceli, “Bu katliam son bulmalı. Hasta, yaşlı, çocuk demeden acımasızca katledilen binlerce insan... Çok yazık...” paylaşımı yaparak tepki gösterdi.¹⁷⁶
- Şarkıcı Hadise, “Bu bir savaş değil! Sivilleri öldürmek, hastaneleri vurmamak bir savaş suçudur. Katliamdır!” diyerek hastanenin bombalanmasına tepki gösterdi.¹⁷⁷
- Şarkıcı Mustafa Sandal, “İsrail, Gazze’de bir hastaneyi vurmuş ve maalesef 500 ölü olabileceği açıklanmış. Çocuklara, kadınlara, hastalara yapılan bu zulüm savaş suçu değil, tam anlamıyla insanlık suçu! İşlerine gelince insan haklarından bahseden ülkeler, liderler neden suskun?” diyerek dünya liderlerinin sessizliğine tepki gösterdi.¹⁷⁸

Sandal, İsrail’in Refah kentinde düzenlediği saldırının ardından yaptığı paylaşımında dünya liderlerinin sessizliğinden şikâyet etti. Ünlü şarkıcı Sandal; “Refah’ta Filistinli sığınmacıların kaldığı çadır kampına saldırıp insanlık suçlarına yenilerini ekleyen İsrail’i ve başındaki katili kınıyorum! Çocuklar, masumlar ölüyor. Dünya maalesef sessiz! Acı duyabiliyorsan, canlısın. Başkalarının acısını duyabiliyorsan, insansın!” mesajını #RafahOnFire etiketiyle paylaştı.¹⁷⁹

- Piyanist Büşra Kayıkçı ise “Bu sabah kızımı okula hazırlarken parçalarının torbanın içinde olduğunu hayal ettim istemsiz. Sizin çocuklarınız, yeğenleriniz, kardeşleriniz yok mu?” paylaşımıyla İsrail’in sivil ve çocuk katine dikkat çekti.¹⁸⁰
- İsrail’in Gazze’ye yönelik saldırılarına tepki gösteren şarkıcı Fettah Can, sosyal medya hesabı X’ten yaptığı paylaşımında, “Hastane bombalatacak kadar aşağılık bir devletsin İsrail” mesajını #TeroristIsrael etiketiyle paylaştı.¹⁸¹
- Ünlü klarnet sanatçısı Serkan Çağrı 16 Ekim 2023’te instagram hesabından yayınladığı bir mesajla yaşanan insanlık dramına dikkat çekti. Serkan Çağrı mesajında; “Filistin’de yaşananlar tüm dünyanın insanlık meselesidir. Bu bir insanlık sınavıdır! Hiçbir vicdan sahibi bunu film izler gibi izleyemez. Bu benim meselem değildir bana ne diyemez!” açıklamasında bulunarak İsrail’in bu vahşetine ses çıkartmayanları eleştirdi.¹⁸²

¹⁷⁵ <https://x.com/tarkan/status/1714549926229651712>

¹⁷⁶ <https://www.sabah.com.tr/magazin/israile-tepki-yagiyor-savas-degil-soykirim-bu-zulme-sessiz-kalmayin-6668718>

¹⁷⁷ <https://twitter.com/Hadise/status/1714376313232822337>

¹⁷⁸ <https://x.com/mustinetnet/status/1714346720895635860>

¹⁷⁹ <https://x.com/mustinetnet/status/1795542071073267752>

¹⁸⁰ https://twitter.com/kayikcibusra_/status/1714533920719491557

¹⁸¹ <https://twitter.com/fettahcan/status/1714341834451816711>

¹⁸² <https://www.instagram.com/serkancagri/p/Cyc1PD2IVrL/>

- Tiyatro ve dizi oyuncusu, senarist Oktay Kaynarca, “Bütün dünyanın bu katliama karşı koyması şarttır. Acil barış inşa edilmelidir.” Paylaşımı yaptı.¹⁸³ Kaynarca, Filistin’in Refah kentinde çadırda kalan masum sivillerin bombalandığı, yakıldığı katliama da sessiz kalmayarak, “Katliamı Durdurun” paylaşımı yaptı.¹⁸⁴
- Recep İvedik karakteriyle tanınan komedyen, oyuncu ve yapımcı Şahan Gökbakar, “Günahsız çocukların, kadınların ve hastaların olduğu bir hastaneyi bombalamak... Dünyanın gözünün önünde yaşanan bu katliamın durdurulması gerekli. Çok üzücü ve kahredici! Lanet olsun.” diyerek saldırıda savunmasız çocukların hedef almasına tepki gösterdi.¹⁸⁵
- İsrail’in açıkça soykırım suçu işlediğini söyleyen oyuncu Bergüzar Korel, “Romantik savaş karşıtı paylaşımlarının çok ötesinde bir halk yok ediliyor. Çocuklar öldürülüyor! Bu bir savaş değil görmüyor musunuz? Bu bir soykırım.” ifadelerini kullanarak İsrail’i sert bir dille eleştirdi.¹⁸⁶
- Oyuncu Emre Kınay, sözün bittiğini ve insanlığın öldüğünü söyleyerek, “İsrail hükümeti bu vahşetten sonra meşru müdafaa tezi ile ilgili cümle kuramaz. İsrail’in sağduyulu insanları vardır elbet. O faşist canavar Netanyahu’nun kabinesini indirin. Yoksa kendinizle beraber dünyanın da yanmasına sebep olacaksınız. Sivillere saldırıları durdurun.” açıklamasını yaptı.¹⁸⁷
- Gazze hastanesinin bombalanmasından sonra, bir bebeğin kanlı ayakkabılarını instagram hikâyesinde paylaşan tiyatro ve dizi oyuncusu Ezgi Mola, “Hastane vurmak, çocukları katletmek! Tarih bu insanlık suçunu unutmayacak.” sözleriyle tepki gösterdi.¹⁸⁸
- Oyuncu Pelin Akil, “Özellikle hastaneyi hedef almak ne demek? Bu bir insanlık suçudur. Masumlardan, çocuklardan yaşam mücadelesi veren insanlardan çekin artık elinizi, yeter.” diyerek isyan etti.¹⁸⁹
- Oyuncusu ve televizyon program sunucusu Engin Altan Düzyatan, “Dil, din, ırk fark etmeksizin masum insanların hayatını kaybetmesi kabul edilemez. Sivillere yapılan saldırı bir an önce durmalı. Barış hep öncelik olmalıdır. Savaşa hayır.” açıklaması yaptı.¹⁹⁰
- Oyuncu Pınar Deniz instagram hikâyesinden, “Dünya bu zulme neden susuyor.” diyerek Batılı devletlerin katliama sessiz kalmasını eleştirdi.¹⁹¹
- Oyuncu Nebahat Çehre İsrail’e olan tepkisini, “Aklım da kalbim de asla kabul etmeyecek. Hastaneyi vurmak ne demek?” sözleriyle dile getirdi.¹⁹²

¹⁸³ https://www.radyo7.com/foto-galeri/111-unlu-isimlerden-israile-tepki-yagdi-pes-pese-paylasimlar#google_vignette

¹⁸⁴ https://twitter.com/Kaynarca_Oktay/status/1795877328440144096

¹⁸⁵ <https://twitter.com/aakultursanat/status/1714551247930311161>

¹⁸⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

¹⁸⁷ <https://www.posta.com.tr/magazin/unluler-sessiz-kalmadi-gazzede-katliam-var-2670133>

¹⁸⁸ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ezgi-moladan-hastane-saldirisina-dair-yurek-burkan-kare-722141h.htm>

¹⁸⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

¹⁹⁰ <https://twitter.com/enginaltandu/status/1714368574792274327>

¹⁹¹ <https://twitter.com/medyanin51tonu/status/1714568217685799007>

¹⁹² <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

- Oyuncu Melek Baykal, “Bir yerde savaş varsa, orada ölen yalnız günahsız çocuklar değildir. Vicdandır, merhamettir, sevgidir, empatidir, hayallerdir. Filistin dualarımız seninle.” Paylaşımıyla savaşta masum siviller ve çocukların öldürülmesine dikkat çekti.¹⁹³
- Oyuncu Cem Uçan, “Bu savaş falan değil. Bu bir şerefsizlik, namussuzluk. İnsanın geleceği en aşağılık nokta. Bu bir soykırım. Allah bu dünyada yanınıza bırakmasın İsrail. İnşallah kendi kanınızda boğulun...” ifadelerini “Özgür Filistin” ve “Terörist İsrail” etiketleriyle paylaştı.¹⁹⁴
- Oyuncu Bülent İnal, “Gazze'de Katliam Var” etiketiyle “Soykırımcı, savaş suçlusu İsrail, Gazze'de hastane vurdu.” açıklaması yaptı.¹⁹⁵
- Oyuncu Burak Özçivit, “Savaşa Hayır” etiketiyle, “Hastaneyi vurmanın hiçbir açıklaması olamaz. Bu çağda bu nasıl olabilir? Görüntülere yürek dayanmıyor.” Paylaşımı yaptı.¹⁹⁶
- Oyuncu Sinem Kobal, paylaşımında “Savaşın her türüsünü kınıyoruz. Hele ki bu yapılanlar, bu zalimlik acilen son bulmalı.” diyerek tepkisini dile getirdi.¹⁹⁷
- Yeşilçam'ın beğenilen ismi Hülya Koçyiğit “Gazze’de insanlar, dünyada insanlık ölüyor. Yürekllerimiz dayanmıyor. Bu zulme, bu vahşete dünyanın dur demesi için daha kaç masum sivilin can vermesi gerekiyor? Yazıklar olsun.” sözleriyle saldırıya tepki gösterdi.¹⁹⁸
- Tiyatro, dizi film ve sinema oyuncusu R. Reha Özcan, “Hiçbir savaşın tarafı olmam fakat hastane vuran, sivil halkı hedef haline getiren, nefreti yüzlerce yıl sürecek eylemi yapan gafil, medeniyetten nasibini almamış bu alçak çete elbette mağlup olacak. Barış, acil barış.” paylaşımında bulundu.¹⁹⁹
- Senarist, yapımcı, yönetmen ve oyuncu Yılmaz Erdoğan sosyal medya hesaplarından yaptığı açıklamada, “Hastanedeki masum insanların, çocukların hayatlarına son veren bu saldırıyı şiddetle kınıyor, insanlık adına utanç duyuyorum.” ifadesini kullandı.²⁰⁰
- Kanlı çocuk ayakkabısının fotoğrafını paylaşan senarist, oyuncu ve fotoğrafçı Ebru Ceylan, “Bütün bu katilleri, kötülerini yaratan ne? Onlara bu gücü bu nefreti veren?” sözleriyle yaşananlara isyan etti.²⁰¹
- Yönetmen Hilal Saral “İnsanlık öldü. Çocuklar ölüyor, hastane bombalanırken dünya sessizce izliyor.” ifadelerini kullandı.²⁰²

¹⁹³ <https://www.instagram.com/p/Cygy0XINhWW/>

¹⁹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

¹⁹⁵ <https://www.ntv.com.tr/n-life/sanat-dunyasindan-israilin-hastane-saldirisina-tepki,3vknvbbhE6PCDBS7U2hWw>

¹⁹⁶ <https://www.ntv.com.tr/n-life/sanat-dunyasindan-israilin-hastane-saldirisina-tepki,3vknvbbhE6PCDBS7U2hWw>

¹⁹⁷ <https://www.trhaber.com/genel/hangi-unlu-israilin-filistin-saldirisini-kinamadi-tarkandan-israili-kinama-aciklamasi-geldi-mi-h578440.html>

¹⁹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

¹⁹⁹ <https://www.posta.com.tr/magazin/unluler-sessiz-kalmadi-gazgede-katliam-var-2670133>

²⁰⁰ <https://twitter.com/yilmazerdogan/status/1714557336562356259>

²⁰¹ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

²⁰² <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

- Eski manken ve oyuncu Tuba Ünsal, Netanyahu'yu Hitler'e benzeterek, İsrail'in masum sivilleri katlettiğini ve soykırım yaptığını ifade etti.²⁰³
- Oyuncu Hazal Kaya ve Gupse Özay, Filistinli bir doktorun acil yardım çağrısı ve vahşetin durdurulması çağrısını içeren paylaşımı RT yaparak, Filistin'de yaşanan insanlık dramına ses verirken, Oyuncu Rojda Demirer "Kalbim acıyor, dayanamıyorum artık", Hasibe Eren "StoptheWar", Salih Bademci "Civillians are not a target (Siviller hedef olamaz)", şarkıcı Ceylan Ertem "Çok üzülüyorum, söz bitti.", Oyuncu İsmail Filiz "Tüm dünya susmuş izliyor, yazıklar olsun.", Oyuncu Şevket Çapkinoğlu, "Dünya, Filistin'deki bu vahşete sessiz kaldığı için bu iğrenç suça ortak oluyor. İnsanın yüreği buna dayanamaz." ifadeleriyle saldırıya tepkilerini dile getirdiler.²⁰⁴
- Oyuncu Bekir Aksoy 15 Ekim 2023 tarihinde Instagram hesabından yaptığı paylaşımında İsrail'e tepki göstererek "Bir an evvel bu yanlışın dönülmeli" çağrısında bulundu. Aksoy paylaşımında; "Kendinizi her konuda çok haklı görseniz de yıllarca kendinize yapılanları her zeminde anlatma çabasında olan ve bununla ilgili politikalar geliştiren, sinemayı ve sanatı bile bu yönde kullanan koca bir ülke ve millet bu kadar mı acımasız olmalıdır" ifadelerini kullandı.²⁰⁵
- Sanat alanında sivil toplum kuruluşu olarak verilen tepki olarak Ankara Müzisyenler Derneği'nin tepkisi kaydedilebilir. İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarını protesto etmek için İsrail Büyükelçiliği Konutu'na siyah çelenk bırakma eylemi gerçekleştiren derneğin üyesi müzisyenler, "Savaşa hayır, toprak çalan, masuma kıyan, zulüm yapan İsrail'e lanet olsun, bebek katili İsrail" yazılı pankartlar açtılar.²⁰⁶

²⁰³ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

²⁰⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanat-dunyasi-israilin-hastane-saldirisina-tepki-gosterdi/3024354>

²⁰⁵ <https://www.instagram.com/p/Cya9WB8Kcmk/>

²⁰⁶ <https://www.haberler.com/politika/ankara-muzisyenler-dernegi-israil-in-filistin-e-yonelik-saldirilarini-protesto-etti-16450850-haberi/>

7 Ekim ve Sonrasına İlişkin Sistematik Tepkiler

İsrail-Filistin çatışmasında 07 Ekim temel bir kırılma dönem noktası olarak önemli bir tarihtir. 07 Ekim 2023 İsrail'in Filistin halkına topyekun soykırım uygulamaya başladığı tarih olarak önemlidir. Fakat Filistin tarihine bakıldığında İsrail-Filistin çatışmasının temeli 1948'e dayanmaktadır. Filistin'e karşı duyarlılık bir kesim için 7 Ekim 2023'te başlamışken bir kesim için bu 1948 yılında başlamıştır. 1948 sadece İsrail devletinin kurulduğu bir tarih değildir. Bu tarih aynı zamanda Filistin halkına sistematik zulmün başladığı tarihtir.

İsrail sorununu ve İsrail'in Filistin hakkına yaptığı zulmün 07 Ekim'den önce başladığını görüşünü benimseyen sanatçılar ile; 07 Ekim 2023 tarihinin İsrail'in Filistin halkı üzerinden topyekûn bir soykırım uygulayarak savaş suçu işlediğini düşünen çok sayıda sanatçı ve sanat kurumu bulunmaktadır. Sorunu İsrail sonu olarak tanımlayan ve yıllardır Filistin halkına uygulanan tedrici her fırsatta eleştiren sanatçılar genellikle insan hakları ihlallerine dikkat çekmişlerdir. Meseleyi Arap olmak ve Müslüman olmanın ötesinde insan olmak ve insan kalabilmek perspektifinden değerlendiren sanatçılar buldukları her fırsatta Filistin halkının sesi olmak için çalışmaktadırlar.

Avrupa ve Amerika'daki sanat çevrelerinin tepkisiyle kıyaslandığında İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırıma Türkiye'deki sanat çevrelerinin tepkisi görece yetersiz olsa da her fırsatta İsrail'i lanetleyen ve sanatını İsrail'i protesto etmek için kullanan sanatçılar da bulunmaktadır. Bu sanatçılar ve göstermiş oldukları tepkiler; şair ve yazarlar, müzisyenler, sinemacılar ve diğer sanat dallarında üretim yapan sanatçılar olmak üzere dört alt başlıkta ele alınacaktır.

Edebiyat

Türkiye'deki edebiyat çevrelerinde Filistin'e ilişkin uzun yıllardan beri var olan bir hassasiyet söz konusudur. Üstat Sezai Karakoç'un öncülüğünü yaptığı edebiyatta Kudüs hassasiyeti birçok edebi eserde kendisini göstermiştir. Karakoç ile birlikte Filistin meselesini dert edinen edebiyatçılar arasında Mehmet Akif İnan, Cahit Zarifoğlu ve Kudüs şairi olarak bilinen Nuri Pakdil'in yeri ayrıdır.

Özellikle İsrail'in 7 Ekim sonrası Gazze saldırısından sonra şair ve yazarlardan İsrail'e yönelik gelen tepkilerden basına yansıyan bazı açıklamalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- İsrail'in Filistin halkına karşı işlediği insanlık suçuna Türkiye Yazarlar Birliği tepki gösterdi. "İnsanlık Bildirisi" başlığıyla imzaya açılan metni 612 şair, yazar ve fikir insanı imzaladı. İsrail'in lanetlendiği bildiride yazarlar "bu cürmün tanıkları olarak dünyaya seslenmeyi ağır bir sorumluluk olarak görmektedirler. Filistin halkı sahipsiz değildir. İnsan olmanın gereği olarak bu katliamı engellemek için elimizden gelen her şeyi yapmak zorundayız." diyerek irade beyan ettiler.²⁰⁷

²⁰⁷ <https://www.karar.com/guncel-haberler/tybden-gazze-icin-insanlik-bildirisi-612-yazar-imza-verdi-1801156>

- Gazeteci ve yazar Halil İbrahim İzgi'nin Filistin üzerine yazdığı yazılardan oluşan "Filistin Defteri" eseri Muhit Kitap tarafından yayınlandı. 2008-2009 yıllarında Gazze'deki çatışma sürecinde kendi kendine yazdığı notlardan yola çıktığını söyleyen yazar İzgi eserinde, Filistin meselesinin sadece Müslümanlara veya Araplara ait bir mesele olmanın ötesinde bir insanlık meselesi olduğunun altını çiziyor.²⁰⁸

Filistin Defteri kitabının haricinde yazar Halil İbrahim İzgi gerek kendi sosyal medya hesaplarından gerekse de katıldığı televizyon programları, YouTube ve Podcast yayınlarında Filistin'deki son gelişmeleri paylaşarak Filistin için bir duyarlılık oluşturmaya gayret etmektedir.

- Masum sivilleri katlederek soykırım suçu işleyen İsrail'i en sert biçimde eleştiren yazarlar arasında Yusuf Kaplan gelmektedir. Yeni Şafak Gazetesi'nde haftada üç gün yazı yazan Kaplan, 07 Ekim 2023'ten bu yana doğrudan Gazze/ Filistin için 25'in üzerinden yazı kaleme aldı.²⁰⁹ Sosyal medya hesabı X'ten 670 bin takipçisi olan Kaplan, İsrail'e karşı düşüncelerini X hesabından paylaşarak takipçilerinin farkındalığını artırmak için çalışmaktadır. X paylaşımları zaman zaman TT olan Kaplan, Refah'ta çadırların ateşe verilmesinin ardından "Uyanın artık! Uyumayın! diyerek dünya liderlerine seslendi.²¹⁰

Leaders of the Islamic world!
Wake up!
They slaughter our children
You cannot remain silent!

İslâm Dünyasının Liderleri
Uyanın artık! Uyumayın!
Çocuklarımızı cayır cayır yakıyorlar!
Sessiz Kalamazsınız!
#GazaGenocide #GazzeKanGölü #GazaOnFire

- Dünyanın gözü önünde yaşanan insanlık dramına dikkat çekmek için bir araya gelen sanatçılar "Gazze Şiir Nöbeti" etkinliği düzenleyerek Filistin'e destek mesajı verdiler. Türkçe, Arapça ve İngilizce gibi dillerde ünlü şairlerin şiirlerini Gazze için seslendiren sanatçılar arasında Faysal Soysal, Zeki Bulduk, Nazif Tunç, Mehmet Lütfi Şen, Esra Kartal Soysal ve İbrahim Paşalı da bulunuyor. 'Ben de bu zulme karşı bir şiir okumak istiyorum' diyen vatandaşların da katıldığı etkinlik farklı zaman ve mekânlarda düzenlenerek Filistin için farkındalık ve bilinç oluşturulmaya çalışılıyor.²¹¹
- Türkiye'nin farklı bölgelerine Filistin eylemlerini organize eden Filistin İnisyatifi "Gazze için acil ateşkes" çağrısı yaptı. "Mescid-i Aksa Özgür Olana Dek" mottosuyla hareket eden inisiyatifin başkanı yapımcı, yönetmen ve yazar Ümit Sönmez, Filistin'de yaşanan soykırıma dikkatleri bir kez daha çekmek ve uluslararası toplumu inisiyatif almaya davet etmek için eylemlere devam edeceklerini açıkladı. İnisiyatif, İsrail'e maddi destek sağlayan firmaların boykot edilmesi sürecinde <https://boykotrehberi.com/> rehberi web

²⁰⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/filistin-defteri-insanlik-nobetini-kaydetmeye-devam-ediyor/3195182>

²⁰⁹ <https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusuf-kaplan>

²¹⁰ <https://twitter.com/yenisafakwriter/status/1794849295289794896>

²¹¹ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sairlerin-gazze-siir-nobeti-uskudarda-devam-etti/3085703>

sitesini kurarak, boykot edilen markaları ve bunların alternatiflerini (yerli markalar) öneren web sitesini hayata geçirdiler.²¹²

- İslam Düşünce Enstitüsü (İDE)'nde gerçekleştirilen “İnsanlık Vicdanı Yol Ayrımında: Gazze Paneli”nde konuşan çevirmen Ayçin Kantoğlu, İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı sert sözlerle eleştirdi. Kantoğlu panelde yaptığı konuşmada, “Kütüphanemin bile bir anlamı kalmadı. Dönüp yaksam yeridir” diyerek İsrail'in, insanlığın ortak birikimi olan bazı değerleri de ortadan kaldırdığının, ortak birikimi yok ettiğinin altını çizdi. İsrail'in örgütlü bir kötülük hali olduğunu vurgulayan Kantoğlu, dinleyenleri sarsan sözleriyle yaşananlara farklı bir yerden bakmayı önerdi. Konuşmasını “Bugün dünyanın her bir yerinde bu çocuklar için insanlar ayağa kalkıyorlar. Tabii alıştığımız usulde İsrail Filistin Savaşı adını koyuyoruz ama bana sorarsanız bu insan haysiyetinin yeryüzüne açtığı bir savaştır. Çünkü haysiyetin ineceği bir yer kalmadı yeryüzünde. Havada. Mutlak surette bir yere incek. Biz orada olacak mıyız, olmayacak mıyız? Aslında biraz meselemiz böyle çünkü görünen o ki Gazze dışında dünyada her yer işgal altında. Hepimiz işgal edildik.” sözleriyle sürdüren çevirmen Kantoğlu, boykotu ve Gazze üzerine her faaliyeti desteklemeyi sürdürmektedir.²¹³ Birçok şehirde düzenlenen Filistin konulu konferans ve panellere katılan Kantoğlu, torununu “Ruhumun Ruh” ifadesiyle kucaklayan dede figüründen sonra torunu 23 Aralık tarihinin Dünya Şehit Çocuklar Günü ilan edilmesi kampanyasını da #23ReemDay gibi etiketleri kullanarak yürütmüştür.²¹⁴
- Yazar Peren Birsaygılı Mut, Filistin direnişinin komutanlarından İzzeddin el Kassam'ın hayat hikâyesini anlattığı “İzzeddin el Kassam; Suriye'den Filistin'e Bir Direniş Hikâyesi” Farabi Kitap'tan çıktı. Kitabın yayınlanmasının ardından Birsaygılı Mut, sosyal medya hesabı X'ten “Kitabımı, Şehit Kassam'ın evlatları Suriye ve Filistin halklarının onurlu direnişlerine ve bütün şehitlerine ithaf etmek istiyorum.” cümleleriyle paylaştı.²¹⁵
- Yazar Turan Kışlakçı, 7 Ekim'den bu yana devamlı bir şekilde paylaşım yaparak Filistin'i sürekli gündemde tutmaya çalışmaktadır. Ortadoğu ülkeleri ve halklarının nabzını tutan Kışlakçı'nın paylaşımları, uluslararası kamuoyu oluşturmada etki gücü yüksek olması bakımından ayrıca değerlidir.²¹⁶
- Emekli akademisyen yazar Atilla Yayla gerek sosyal medya hesapları üzerinden gerekse de Filistin meselesi ile ilgili düzenlenen konferans ve konuşmalarda²¹⁷ kitleleri bilinçlendirme çalışmalarına katılmaktadır.
- Hikâye, Şiir ve roman gibi geniş yelpazede eserler veren yazar Selahattin Yusuf İsrail'in Filistin halkına yönelik soykırımını düzenli olarak gündeme getirerek kamuoyu oluşmasını sağlamaktadır. Yazar Yusuf, İsrail'in Refah kentinde masum sivilleri ateşe verdiği olaydan sonra, “Korkunç! İsrail lehine kalbinde zerre tereddüt bulunan herkes alçaktır! Haysiyetsizdir! Vahşi Köpektir!” paylaşımı yaparak tepkisini dile getirdi.²¹⁸

²¹² <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/filistin-inisiyatif-uyeleri-gazze-icin-yurudu/3140559>

²¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=NI9yf19SrZw>

²¹⁴ https://x.com/Aycin_Kantoglu/1748271936692437384

²¹⁵ <https://twitter.com/PerenMut>

²¹⁶ <https://twitter.com/turankislakci>

²¹⁷ <https://www.facebook.com/atillayayla3434/>

²¹⁸ <https://twitter.com/selyusuf/status/1794874705356431804>

- Yazar Mustafa Uzun İsrail'in Filistin halkına yıllardır uyguladığı insanlık dışı muameleyi gündeme getirmektedir.²¹⁹ Sadece bir yazar olarak değil bir aktivist olarak Filistin'i sürekli gündemde tutmak için çaba sarf eden Uzun'un, Ebu Ubeyde'yi çocuklara tanıtmak için 07 Ekim 2023'ten hemen sonra hazırladığı çizgi roman on dilde yayınlanmıştır. Bunun dışında da Rim-Ruhumun Ruhu ve Rim'in Dedesi gibi yine Gazze gündemli çizgi romanlar hazırlamıştır.²²⁰
- 07 Ekim 2023 tarihinden sonra bazı edebiyat dergilerin “Filistin Özel Sayısı” çıkartarak, okurların bilinçlendirme ve farkındalığı artırmak için özel bir çaba sarf ettikleri tespit edilmiştir. “Gazze Özel Sayısı” çıkaran dergiler arasında; *Ombudsman Akademik*, *Ayasofya İzzet Yurdu*, *TYB Akademi Nehirden Denize Özgür Filistin*, *Şehir Defteri*, *Sebilürreşad*, *Cihannüma vb.* dergiler ilk akla gelen dergiler olmanın ötesinde, tirajları ve etki güçleri bakımından hedef kitlelerini yönlendirebilen dergiler olarak ön plana çıkmaktadır.

---

²¹⁹ <https://x.com/mmustafauzun/status/1797680776466903468>

²²⁰ <https://www.civilizationreadingpublications.com/>

Müzik

07 Ekim 2023 tarihinden sonra İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırıma müzik camiasından da tepkiler gelmiştir. İsrail'in Gazze'yi bombalamaya başladığı ilk anlarda “savaşa hayır” diyerek İsrail'in Gazze'ye saldırısını kınayan ve sivillere dokunulmaması gerektiğini söyleyen sanatçılar arasında dünyaca ünlü piyanist ve besteci Fazıl Say, Anadolu rock sanatçısı Murat Kekilli, uzun yıllardır Filistin için özgürlük marşları söyleyen, 7 Ekim'den sonra da Filistin için özel besteler yaparak müzikle direnişin sembolü olan *Grup Yürüyüş*'ün kurucusu ve solisti Mehmet Ali Aslan, Gazze'ye olan tutkusunu ismine taşıyan rap müziği sanatçısı Miraç, rock sanatçısı ve son yıllarda kurduğu Ahbap Derneğiyle sivil toplum çalışmalarıyla ön plana çıkan Haluk Levent'in savaş karşıtı tepkileri uluslararası etki oluşturması bakımından önemli görülmektedir.

Türkiye'de müzik camiasından (ses sanatçısı, söz yazarı, aranjör, yapımcı vb.) İsrail'in uyguladığı soykırıma karşı yükselen seslerden basına yansıyanlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

- Terör devleti İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı sebebiyle milyonlarca Filistinli göçe zorlandı. Bombalardan ve kullanımı yasak olmasına rağmen kimyasal silahlarından kaçan milyonlarca Filistinli göç yollarında yaşam mücadelesi verirken, geliri Filistin'e bağışlanacak bir konser etkinliği düzenlendi. *Sanat Hayattır Derneği*, tarafından organize, çok sayıda sanatçı ve ünlü ismin katıldığı “Gazze İçin Ben de Oradayım” konseri TRT Müzik ekranından da canlı yayınlandı. 20 Aralık 2023 tarihinde düzenlenen konserde; Gazze'de yaşananlara tepki göstermek için aralarında Yavuz Bingöl, Emel Mathlouthi, Alim Kasimov, Audrey Wozniak, Fahir Atakoğlu, Elif Buse Doğan, Murat Kekilli, Ercan Saatçi, Özhan Eren, Ahmet Koç, Orhan Hakalmaz, Ali Mahsuni, Berk Can Aslan, Antakya Medeniyetler Korosu'nun da olduğu birçok isim ve grup sahne aldı. Konserden elde edilen gelirin tamamı, Filistin'de kullanılmak üzere Kızılay'a bağışlandı.

Sanat Hayattır Derneği Başkanı sanatçı Yavuz Bingöl programda yaptığı konuşmada Gazze'de olanlara tepki göstermek için insan olmanın yeterli olduğunu söyledi. Bingöl konuşmasında “Yeryüzünde çocukların ölümünden daha yürek burkan bir şey var mıdır? Bir can dünyaya getiren bir annenin ölümünden daha yürek burkan bir şey var mıdır? Gazze'de ölen çocukların ve annelerin yanında olmak için Gazzeli olmaya gerek var mıdır? Sadece insan olmak yeterli değil midir? Yaşanan bunca ölümü, acıyı, gözyaşını görmezden gelmek, insanlık tarihinin bütün değerlerinin inkârı anlamına gelmez mi? Neye inanıyorsanız inanın, dört kitapta da bu zulüm, günah değil midir?” dedi.

Programa video mesaj göndererek katılan ünlüler arasında Yücel Arzen, Abdulhamit Gül, Oktay Kaynarca, Engin Altan Düzyatan, Uğur Işılak, Sabahat Akkiraz, Coşkun Başbuğ, Sibel Taşçıoğlu, Fatih Kısaparmak, Murat Ünalmiş, Mohombi ve Paco Pena'da yer aldı.²²¹

- Ünlü şarkıcı Sinan Akçıl, Fransa'da verdiği konser sırasında Fransızca olarak bir mesaj paylaştı. Akçıl, mesajında “Beni dinle İsrail. Beni dinle Benjamin Netanyahu. Derhal bu vahşeti durdurmalısın. Çocukları öldürmeyi durdurmalısın ve Filistin bebeklerini de. Bütün Türkiye seninle beraber, Yaşasın Özgür Filistin” sözleri hayranları tarafından alkışlandı.²²²
- Sanatçı Cem Adrian, İsviçre'de verdiği konserde İsrail'in Filistin'e yaptığı zulme sessiz kalmadı. Sanatçı Adrian, Aşık Daimi olarak bilinen İsmail Aydın'a ait olan türküyü söylerken “Gazze” hatırlatması yaptı. Türküyü söylerken gözyaşlarına hâkim olamayan sanatçı seyirciler tarafından dakikalarca alkışlandı.²²³
- Ünlü sanatçı İsmail Türüt, İsrail'in Filistin halkına uyguladığı insanlık dışı uygulamanın adının zulüm değil, soykırım olduğunu söyledi. Siyonist İsrail rejiminin uzun süredir devam eden Gazze katliamına karşı güçlü bir duruş sergileyen usta sanatçı, Filistin'de yaşananlara tepkisini türkülerıyla dile getirdi. Daha önce de *Ateş Çemberi* ve *Kan Gölü* gibi şarkılarıyla tepkisini türkülerle dile getiren sanatçı son olarak “Soykırım” adlı bestesiyle İsrail'e sert tepki gösterdi.²²⁴
- Sanatçı Uğur Işılak sosyal medya paylaşımlarında İsrail'e en sert eleştiriyi gösteren sanatçılar arasında yer aldı. Sanatçı 18 Ekim 2023'te sosyal medya ağlarından (Instagram ve X) yaptığı paylaşımında İsrail'in nihai planının arz-ı mev'ud olduğunu, Orta Doğu coğrafyasında yıllardır devam eden savaş halinin sorumlusunun İsrail olduğunu söyledi.²²⁵ İnsan hakları ve özgürlükler meselesini dilinden düşürmeyen Batı'nın aylardır Filistin halkına uygulanan soykırıma ses çıkarmamasını eleştiren Işılak, Batı'nın ikiyüzlü tavrını bestelediği *birLEŞmiş milletler* single parça tepkisini sanatıyla ortaya koydu.²²⁶ Aranjesi Volkan Yiğit'e, sözü ve müziği Uğur Işılak'a ait olan single parçada dikkat çeken ifadeler arasında;

İnsan hakkı falan filan

²²¹ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/sanat-dunyasi-gazze-icin-ben-de-oradayim-konserinde-bulustu/3088425#>

²²² <https://twitter.com/sinanakcil/status/1792545954236694920>

²²³ <https://www.ahaber.com.tr/yasam/2024/05/11/cem-adrian-gazze-icin-agladi-zurihteki-konserde-duygu-dolu-anlar-seyircilerden-alkislarla-destek?paging=4>

²²⁴ <https://www.milligazete.com.tr/haber/19605862/ismail-turut-gazze-icin-ses-oldu-yerin-dibine-girsin-israil>

²²⁵ <https://www.instagram.com/p/CyiZpzkI9Bw/>

²²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=5HyRkn1Ttlk>

Hepsi de koca bir yalan
Vakti doldu yalanların
Yarınlar tüm mazlumların
Yeter ki uyan Müslüman

İfadeleri, doğrudan batılı devletlilere ve hukuk sistemine açık ve cesur bir eleştiri olarak dikkat çekti.

- Besteci ve piyano sanatçısı Tuluyhan Uğurlu, İsrail'in insanlık dışı uygulamalarını eleştirerek Filistin halkının ıstırabına müziğiyle tercüman olmak istiyorum.” dedi. Gazze'nin milli mesele olduğunun altını çizen Uğurlu, “Nasıl Tellafer, Türkmenler bizim devamızsa nasıl Şam'ın Bağdat'ın Urfa'dan Diyarbakır'dan bir farkı yoksa Gazze de öyledir ve Gazzeli çocuklar benim için önceliklidir” dedi.²²⁷
- Sanatıyla mağduriyetleri dile getiren, “Kashmir is My Name” ve “Many Years Ago Karabakh” şarkılarının söz yazarı Turgay Evren Gazze için de bir şarkı sözü yazdı. Muhammed Ekrem Kahraman'ın seslendirdiği “Shame” adlı şarkının videosu bir günde 400 binden fazla izlenerek en çok izlenen videolar arasında girerek, dünya genelinde Filistin halkına uygulanan soykırımın geniş kitlelere duyurulmasını sağladı.²²⁸
- İsrail'in 17 Ekim'de hastaneyi hedef alan saldırısından sonra açıklama yapan dünyaca ünlü piyanist ve besteci Fazıl Say, İsrail Başbakanı Netanyahu'nun savaş suçu işlediğini söyleyerek soykırım suçundan yargılanmasını istedi. Ünlü piyanist zaman zaman kişisel sosyal medya hesabından açıklamalar yaparak İsrail'in masum sivilleri katlettiğini söyleyerek İsrail'i protesto etti.

Fazıl Say, sosyal medya hesabı X'ten Filistin'e destek paylaşımı yaparak İsrail'i eleştirdi. İsrail'in Gazze'yi bombaladığı ana dair bir fotoğraf paylaşan Say, “Gazze'deki yaşlı bir adamın elinde şunlar yazıyordu. Suyuma el koy, evimi yık, işimi elimden al, toprağımı çal, babamı hapse at, annemi öldür, ülkemi bombala, hepimizi aç bırak, hepimizi aşağıla, ama yine de ben suçlu olayım, neden mi: Çünkü bir roketle karşılık verdim.” ifadelerini kullandı.²²⁹

Fazıl Say'ın Filistin'e destek mesajından rahatsız olan Siyonist lobi, ünlü piyanistin planlanmış konserlerini iptal etti. Fazıl Say, instagram ve X üzerinden yaptığı paylaşımlarda, İsviçre'nin Zürih, Bern, Cenevre ve Luzern kentlerinde, 23-26 Ekim tarihleri arasında vereceği konserlerin “İsrail-Filistin gerilimi konusunda sosyal medyada yansıttığı fikirleri” gerekçesiyle iptal edildiğini söyledi. Ünlü piyanist açıklamasında, “Ben Avrupa'da ifade özgürlüğüne güven duyulur, karanlık ve anlayışsızlık yaşanmaz diye bilirdim. Bu rahatsız edici olay babında güvenim oldukça sarsıldı” ifadelerini kullandı. Fazıl Say, “İsviçre'de, MİGROS firmasının konser organizasyonu biriminin yapacağı, planlanmış 4 konserimizde ben programdan çıkarıldım. Migros firması yetkilileri sebep olarak, İsrail Filistin gerilimi konusunda sosyal medyamda yansıttığım fikirlerimi gösterdiler” açıklamasını yaptı.²³⁰

²²⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/piyanist-ugurludan-gazze-cagrisi/110134>

²²⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/soz-yazari-turgay-evren-gazzedeki-drami-anlatmak-icin-shame-sarkisini-yazdi/3056544>

²²⁹ <https://onedio.com/haber/fazil-say-dan-filistin-e-destek-paylasimi-982112>

²³⁰ <https://twitter.com/fazilsaymusic/status/1715440838426099980/photo/2>

- Anadolu Rock müziğın ünlü isimi Murat Kekilli, İsrail'in bombaladığı okul, cami, hastane ve yerleşim yerlerinde genç, yaşlı, bebek, çocuk, kadın demeden masum sivilleri katletmesine gerek sosyal medya hesaplarında paylaştığı mesajlarla gerekse verdiği röportajlarla tepki gösterdi. *Yıkılсын İsrail* şarkısıyla milyonların hissine tercüman olan Kekilli müziğiyle İsrail'e meydan okudu. 18 Ekim 2023 yayınlanan video klip milyonlarca kişi tarafından beğenildi.²³¹

Çok canlar yaktın
Çok ocaklar yaktın
Yerin yok dünyada
Nereden çıktın

Yıkılсын İsrail
Enkazını göreyim
Sana ülke diyenin
Yüzüne tüküreyim

Hesabın boşuna
Sakın umutlanma
Bu aziz topraklar
Yar olmaz sana

- Direniş marşlarıyla tanınan *Grup Yürüyüş*'ün kurucusu ve solisti sanatçı Mehmet Ali Aslan Filistin için en çok konser veren ve en çok beste yapan sanatçılar arasında yer almaktadır. 07 Ekim 2023 sonrası İsrail'in Gazze'ye saldırısından sonra dünya genelinde Filistin marşı olarak yer eden Grup *Kofia*'nın *Leve Palestina* şarkısına yeniden söz yazan Mehmet Ali Aslan, marşı *Aşet* adıyla yayınladı.²³²

Filistin için yaptığı özel albümler ve single parçalarla 'Kudüs'ün Sesi' ünvanıyla anılan Sanatçı Mehmet Ali Aslan'ın (Grup Yürüyüş) Filistin için bestelediği marşlar arasında; *Sıraç el Aksa*, *İntifada*, *Vur Vur*, *Toptan Sarılaşım-Mecid-i Aksa*, *Filistin Avazı*, *Filistin-u Efdi*, *Rim*, *Ruhumun Ruh* eserleri ön plana çıkmaktadır.

Filistin halkına yönelik yaptığı özel besteler dışında sanatçı, sosyal medya hesaplarından sistemli bir şekilde Fillisine destek ve İsrail'i protesto eden paylaşımlar yapmaktadır.

- İslam coğrafyasında zulüm altında yaşayan müslümanlar için yaptığı marşlarla tanınan direniş müziğinin güçlü sesi Ömer Karaoğlu, Filistin'in özgürlüğü için sanatıyla mücadele vermektedir. Yıllardır konserlerinde özgür Filistin için marşlar söyleyen Karaoğlu, Türkiye'de Filistin bilincinin gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Karaoğlu, 7 Ekim'den sonra yaşananları anlattığı *Yaldızlı Yalanlar* bestesiyle İsrail'in katlettiği çocukları gündeme getirmiştir.²³³
- Ünlü şarkıcı ve televizyon program sunucusu Ali Şan 17 Ekim 2023 tarihinde sosyal medya hesabı Instagram'dan yayınladığı mesajda İsrail'in hastane

²³¹ <https://www.youtube.com/watch?v=sq9ttMuOb18>

²³² https://www.youtube.com/watch?v=o_yXiveF5c

²³³ <https://www.youtube.com/watch?v=PBNYQ7kR7A4>

bombalamasına tepki gösterdi.²³⁴ TRT1 ekranlarında yayınlanan *Alişan ile Hayata Gülümse* programının sunucusu olan Ali Şan, programlarında Filistin’de yaşanan insanlık dramını ele alarak İsrail’in yaptığı zulmü eleştirmektedir.²³⁵ 24 Ekim 2023 tarihinde Haber Global’de *Buket Aydın ile Yüz Yüze* programına katılan Ali Şan, sanat camiasının sessizliğini eleştirdi. Sanatçı Ali Şan, toplumsal her şeye tepki veren sanatçıların her gün binlerce kişinin öldürülmesine ses çıkartmamasını anlamadığını ifade etti.²³⁶

- Filistin için özel besteler yanında birçok şarkısını Filistin’e adayan ünlü rap müzik sanatçısı Mirac yeni şarkısını Gazze’ye ithaf etti. Gazze sevgisini ismine taşıyarak Mirac mahlasını kullanan sanatçı sokakta şarkı söyleyen çocukların videosunun üzerine, “Ey çocuk inan ki güleceksin bir gün, o günler geçecek bitecek bu sürgün, yanına kalmayan zalimin zulmüdür, tüm dünya böyle bilsin Filistin özgürdür” sözlerini yazdı. “Benim elimden müzik yapmak geliyor ve bu şekilde tepkimi dile getiriyorum” açıklamasında bulunan Mirac’ın sosyal medyaya yüklediği video kısa zamanda viral oldu.²³⁷

Yeni Şafak gazetesinde Sevda Dursun’a verdiği bir röportajında Filistin’le ilgili ilk şarkısını 2005 yılında yaptığını dile getiren Mirac, “Öncelikle dünyanın neresinde olursa olsun insan olduğum için bu zulme karşı çıkıyorum. Çocukluğumda sırtı dönük Hanzala karakterinden çok etkilenmişim. Benim ilgim o zamandan başlıyor. Daha sonra yapmış olduğum müziklerle bu konuya dikkat çekmeye başladım. Orası yüz sene önce benim toprağımdı ve beni ilgilendiren bir konuydu, şu anda da bir Türk ve Müslüman olarak beni ilgilendiriyor. O yüzden de ne olursa olsun, başıma ne gelecekse gelsin ben duruşumu, tavrımı, düşüncelerimi anlatmaya devam eden özgür bir müzisyen olacağım” açıklamasıyla İsrail’e olan tepkisini açıkça dile getirmiştir.²³⁸

- Rock sanatçısı ve Ahbap Derneğinin kurucusu Haluk Levent, İsrail’in Gazze’ye saldırısından kısa bir süre sonra sanatçı arkadaşlarıyla Gazze’ye destek konseri düzenledi. Tüm geliri insani yardım bekleyen Gazzeliler için kullanılan konsere; Haluk Levent, Ceylan Ertem, Derya Köroğlu, Mustafa Sandal, Gülben Ergen, Sena Şener, Eypio, Melek Mosso ve Zara katıldı. Bostancı Gösteri Merkezi’nde düzenlenen Gazze Destek Konseri, Levent’in şarkılarıyla başladı. Sanatçı, Arapça yazdığı “Filistin” parçasını da Gazze’de yaşamını yitiren çocukların anısına söyledi.²³⁹

Gazze için insani yardım çalışmaları da organize den Haluk Levent, terör devleti İsrail’i her fırsatta protesto etmekten geri durmuyor. 9-10 Mayıs’ta Kenya’nın başkenti Nairobi’de düzenlenen “Birleşmiş Milletler Sivil Toplum Konferansı”na konuşmacı olarak katılan Ahbap Derneği kurucusu ve sanatçı Haluk Levent, İsrail’in saldırılarına tepki göstererek, Başbakan Netanyahu’ya “10 binden fazla çocuğun öldürülmesini nasıl haklı gösterebilirsiniz?” sorusunu yöneltti. Gazze’de 600 binden fazla çocuğun büyük tehlike altında olduğunu söyleyen Levent, İsrail’in Gazze’ye yönelik saldırıları sonucu

²³⁴ <https://www.instagram.com/p/CygsNhXs4mh/?hl=tr>

²³⁵ <https://www.trt1.com.tr/programlar/alisan-ile-hayata-gulumse>

²³⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=0eyu2PVFVVY>

²³⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=Ja6VCf5h13o>

²³⁸ <https://www.yenisafak.com/hayat/ey-cocuk-inan-ki-guleceksin-bir-gun-4580856>

²³⁹ <https://www.ntv.com.tr/n-life/kultur-ve-sanat/haluk-levent-ve-sanatci-dostlarından-gazze-destek-konseri,AoPy2I2Scky6uSAukxs4HQ#>

100'den fazla Birleşmiş Milletler çalışanının hayatını kaybettiği de sözlerine ekledi.²⁴⁰

Haluk Levent, Nairobi'deki konferansta yaptığı konuşmada;

Benim adım Haluk Levent. Bugün size güzel ülkem Türkiye'nin selamlarını getirdim. Bugün burada sadece bir rock sanatçısı olarak değil, bir iyilik organizasyonu olan Ahbap'ın kurucusu ve başkanı olarak bulunuyorum. Buraya bazı proje ve önerilerimi sizinle paylaşmak için gelmiştim. Ama bu sabah uyandığımda Gazze'de 600 binden fazla çocuğun büyük tehlike altında olduğunu öğrendim. Biz Ahbap olarak Gazze'ye insani yardım göndermeyi denedik ama pek çok engelle karşılaştık. Ve bildiğiniz gibi 100'den fazla Birleşmiş Milletler çalışanı hayatını kaybetti

dedi. Haluk Levent konuşmasını

Ayrıca Başbakan Netanyahu'ya bir soru sormak istiyorum. 10 binden fazla çocuğun öldürülmesini nasıl haklı görebilirsiniz? Bu nedenle İsrail hükümetini bu zulüm ve insani krizden dolayı kınıyorum.

şeklinde sürdürerek bir sanatçı olarak Gazze soykırımına tepkisini uluslararası toplantıda da dile getirmiş oldu.²⁴¹

İsrail'in güya güvenli bölge ilan edilen çadır kenti bombalaması ve çoğu çocuk 42 sivilin yanarak can vermesinin ardından da sadece tepki vermekle kalmayan aynı zamanda sanatçıları da sessiz kalmamaya davet eden Haluk Levent bir taraftan da geniş hayran kitlesinin "Arapları bırak abi, bize ne" gibi eleştirilerine de cevaplar verdi. "Hepimiz bu insanlık dışı soykırım için bir şeyler yapmalıyız" diyen Levent X paylaşımlarıyla Türkiye'de ve dünyada kamuoyu oluşturmaya çalıştı.²⁴² Aralarında Cem Adrian, Erkan Avcı, Ebru Gündeş, Sinan Canan, Barış Murat Yağcı, Mustafa Sandal, Ceylan Ertem, Vildan Atasever, Şafak Malatya, Özgür Can Çoban, Soner Olgun, Aynur Aydın, Müfit Can Saçını, Hayko Çepkin gibi isimlerin #RafahOnFire etiketiyle yaptıkları paylaşımı alıntılaman Levent sanat camiasının duyarlılığını artırma gayretinde olduğunu gösterdi.

²⁴⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sanatici-haluk-levent-bm-toplantisinde-israil-yonetimine-tepki-gosterdi/3215177>

²⁴¹ <https://www.superhaber.com/haluk-levent-bmde-israil-ve-netanyahuya-sert-tepki-video-492473>

²⁴² <https://x.com/haluklevent/status/1795506832770768947>

Sinema

İsrail'in Filistin halkı üzerinde uyguladığı soykırıma Türkiye'de diğer alanlarda olduğu gibi sinema alanında da Filistin'e güçlü bir destek geldiğini söylemek güçtür. Dünya sinema çevrelerinden gelen tepkilerle kıyaslandığında Türkiye sinema camiasından gelen tepkinin beklenilenin altında olduğu söylenebilir. Sinema çevrelerinin yayınladıkları mesajlar ve yaptıkları açıklamalarda daha çok İsrail'in insanlık dışı uygulamalarına bir an önce son vermesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Yayımlanan mesajlar ve yapılan açıklamaların zaman aralığına bakıldığında tepkilerin İsrail'in Gazze'deki hastane saldırısında yoğunlaştığı, sonrasında devam eden tepkinin dramatik olarak azaldığı dikkati çekmektedir. Yapımcı, yönetmen, senarist, teknik personel vb. sinema camiasının İsrail'e yönelik tepkilerinden basına yansıyanlar bazıları şöyle sıralanabilir:

- İsrail'in Gazze'deki hastaneyi bombalamasının ardından oyuncu Sinan Albayrak, instagram hesabından yaptığı canlı yayında sanatçılara seslenerek; "Neyi bekliyoruz. İstanbul ayağa kalkmadığı sürece dünya ayağa kalkmaz. (...) Hiç kimse ses çıkarmıyor. Neyin korkusunu yaşıyoruz. Gazze yanındayız, Filistin yanındayız. Bu bizim meselemiz." açıklamasında bulunarak, sivil insanların açık hedef alındığı hastanenin bombalanmasına rağmen halen ses çıkartmakta kararsız kalan sanatçılara seslendi.²⁴³

2010 yılında Filistin'e uygulanan ambargoyu delmek amacıyla yola çıkan Mavi Marmara gemisinde de bulunan oyuncu Sinan Albayrak sosyal medya hesaplarını, televizyon programlarını, YouTube yayınlarını ve diğer platformları Filistin'in haklı mücadelesi için etkin bir şekilde kullanan bir sanatçıdır.²⁴⁴

²⁴³ <https://www.instagram.com/p/CygopDDovv8/>

²⁴⁴ https://www.youtube.com/watch?v=s1hXqH9-_TY

- *Payitaht Abdülhamid* dizisinde canlandırdığı ‘Tahsin Paşa’ karakteriyle ünlenen hukukçu, yazar ve milletvekili Bahadır Yenişehirlioğlu, sosyal medyadan yaptığı paylaşımda, "Kadın, çocuk, sivil ayırmaksızın masum insanların bulunduğu bir hastaneyi bombalamak vahşettir, en büyük insanlık suçudur. Bunun adı savaş değil, terörizm ve soykırımdır. İsrail işlediği vahşetle, on yıllardır sürdürdüğü zulümle insanlığın karşındadır. Eşi görülmemiş bu insanlık suçunu göz ardı etmek, bu suça ortak olmaktır. Dünya artık uyanmalı ve akan kana bir son verilmelidir." ifadelerini kullandı.²⁴⁵
- Birleşmiş Milletler “İyi Niyet Elçisi” ünlü oyuncu Demet Evgar, dünyada yaşanan insan hakları ihlallerini duyurmayı hedefleyen @humanmovieteam hesabının gönderisini Instagram hikâyesinde paylaşarak İsrail’e tepki gösterdi. Evgar paylaşımında “Prenses Kate öldü mü bilmiyorum ama Gazze’deki çocukların İsrail tarafından bombalandığını biliyorum.” diyerek tepkisini dile getirdi.²⁴⁶
- Oyuncu Hakan Bovay kişisel sosyal medya hesabı X’ten Filistin’e destek mesajı yayınladı. Bovay paylaşımında “Benim siyasetle işim olmaz bilen bilir. Filistin’e destek oluyorum diye beni linçlemeye çalışan hastalıklı bir kitle var... Ben doğru bildiğim yoldan dönmem. Kanımla canımla Filistin’in yanındayım” diyerek Filistin’e açık destek verdi.²⁴⁷
- Türk sinemasının sultanı unvanını taşıyan Türkan Şoray İsrail’in Gazze hastanesine yaptığı saldırının ardından Instagram hesabından bir mesaj paylaştı. Türkan Şoray paylaşımında; “Savaş bir insanlık suçudur. Halen Gazze’de bebekler, çocuklar, masum insanlar ölüyor. Verdiği acı dayanılmaz. Bu savaşı lanetliyorum. Bu katliamı engellemek için dünyayı yönetenlerin neyi beklediğini merak ediyorum. Duam bir an önce bu insanlık dramı sona ersin.” ifadelerini kullandı.²⁴⁸
- Yapımcı Mehmet Bozdağ, İsrail’in Gazze Hastanesini bombalamasının ardından Instagram hesabından İsrail’i kınayan bir mesaj paylaştı. Bozdağ mesajında “Gazze’nin orantısız hava ve kara saldırılarıyla birlikte tüm coğrafi koşulları yerle bir olmuş, insani tüm şartlardan yoksun hale gelmiştir. İsrail’in Gazze’de ibadethanelere ve yaşam alanlarına vermiş olduğu zararlarla birlikte; masum çocukların, kadın, yaşlı ve tüm sivillerin ölümlerine sebep olması kabul edilemez bir durumdur. Sivillere yönelik yapılan ve insani olmayan tüm eylemlerin bir an önce son bulmasını umut ediyoruz. Şartlar ne olursa olsun Kudüs, tüm Müslümanların derin meselesidir, olmaya da devam edecektir.” ifadelerine yer verdi.²⁴⁹
- Yönetmen Nazif Tunç kişisel sosyal medya hesabı X üzerinden paylaşımlar yaparak Filistin’e desteğini açıkladı. Avrupa ve Amerika’da sinemacıların İsrail’i protestolarını paylaşan yönetmen Tunç, Türk sinemacılarının sessizliğinden yakındı.²⁵⁰

²⁴⁵ <https://twitter.com/Yenisehirlioglu/status/1714363074138771595>

²⁴⁶ <https://www.instagram.com/yenisafak/p/C41FBVAoDsM/>

²⁴⁷ <https://twitter.com/Hknbyv/status/1779974471404659001>

²⁴⁸ <https://www.instagram.com/p/CyjmKgLIzCd/>

²⁴⁹ <https://www.instagram.com/p/CyYzPMOKGav/>

²⁵⁰ https://twitter.com/naziftunc_/status/1749501938364788853

- Yönetmen Faysal Soysal, kişisel sosyal medya hesaplarını İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırımı anlatmak için kullanıyor. Paylaşımlarını çoğunlukla İngilizce yapan Soysal, özellikle yabancı sanatçıların ve sinema çevrelerinin Filistin meselesinden haberdar olmalarını sağladığı görülmektedir. Soysal'ın İngilizce paylaşımları, uluslararası kamuoyu oluşmasında büyük önem arz etmektedir.²⁵¹
- *Reis Bey, İskilipli Atıf Hoca / Kelebekler Sonsuza Uçar, Yalnız Değilsiniz, Ölümsüz Karanfiller ve Süveyda* filmlerinin yönetmeni Mesut Uçakan kişisel sosyal medya hesabı X üzerinden İsrail'e tepki gösterdi. Uçakan "Gazze'deki vahşi katliam, Jeffrey Epsitein ve sinagogdaki tünel vakaları... dünyanın foseptik çukurları bir bir patlıyor. Pis kokulara karşı burnu tıkamak kurtarmaz kardeşim, bu kokulara alıştırmış biri değilsen eğer..." diyerek İsrail'in katliam gerçekleştirdiğini dile getirdi.²⁵²
- Dizi oyuncusu Burak Haktanır kişisel sosyal medya hesabı X'ten İsrail'in Filistin halkına soykırım uyguladığını açıkça ifade etti. "İsrail alçak bir terör devletidir ve 25 gündür aralıksız katliam yapıyor. Her kim bu vahşeti duymazdan, görmezden gelirse bu suçun ortağıdır." paylaşımıyla düşüncesini net bir şekilde ifade eden Haktanır, sosyal medya hesabı X'ten Filistin'e destek paylaşımlarına devam ediyor.²⁵³
- Miray yapımdan Eyüp Gökhan Özekin, X sosyal medya hesabından *Mehmed: Fetihler Sultanı* dizisinin oyuncularının Gazze ile ilgili tepkilerini içeren mesajı yayınladı.²⁵⁴
- Televizyon program sunucusu Bekir Develi kendi YouTube kanalında (Bekir Develi kanlı) İsrail'in masum Filistin halkına uyguladığı soykırımı gündeme getiriyor.²⁵⁵ Yaklaşık 1,35 milyon takipçisiyle ciddi bir kitleye hitap eden *Bekir Develi* YouTube kanalında başlayan *Dijital İntifada* programı²⁵⁶ sadece Filistin'de yaşanan insanlık dramına odaklanıyor. Kanalda yayınlanan bir diğer program, Merve Gülcemal'in hazırlayıp sunduğu *Çocuklar İçin Kudüs* programıdır.²⁵⁷ Hem Bekir Develi hem de kanala içerik üreten diğer kişilerin program ve yayınları toplumsal bilinçlenme için son derece önemlidir.
- *Film Arası Sinema Dergisi*'nin inisiyatifiyle bir araya gelen sinemacılar, Gazze'de yaşanan insanlık dramına dikkat çekerek tüm dünyaya İsrail katliamının durulması için çağrıda bulundu. Çağrıya imza atan sinemacılar Birleşmiş Milletler (BM), AB, Arap Birliği ve dünyanın muhtelif bölgelerinde faaliyet gösteren insan hakları dernekleri ile sorumluluk ve vicdan sahibi herkesi/her kesimi "ama"sız, "fakat"sız ve koşulsuz bu soykırımın durdurulması için harekete geçmeye davet etti. Yönetmen, senarist, yapımcı, oyuncu, görüntü yönetmenleri ve sinema eleştirmenlerinden oluşan yüzün üzerinde isim çağrı metnine imza attı.²⁵⁸

²⁵¹ <https://twitter.com/poetocinemat>

²⁵² <https://twitter.com/mesutucakan/status/1745077775541719496>

²⁵³ https://twitter.com/Burak_Haktanir

²⁵⁴ <https://x.com/eyupgokhan/status/1795827566475157937>

²⁵⁵ <https://www.youtube.com/@BekirDeveli>

²⁵⁶ https://www.youtube.com/playlist?list=PLpvXFmoA19rFEu71LW_UwcvotFkG1zoK_

²⁵⁷ <https://www.youtube.com/playlist?list=PLpvXFmoA19rFN3f6KG4louCEANGhHfeal>

²⁵⁸ <https://www.filmarasidergisi.com/sinemacilardan-dunyaya-gazze-cagrisi/>

- Çağrı metninde imzası bulunan diğer sanatçılar şöyle: Abdülhamit Güler, Ali Avcı, Ali Kara, Ali Nur Türkoğlu, Ali Osman Emiroğlu, Atalay Taşdiken, Barış Pirhasan, Bilal Arıoğlu, Cemal Şan, Dilek Karataş, Eda Tezcan, Ensar Altay, Ege Görgün, Fırat Sayıcı, Füsün Demirel, Gökhan Tamir, Gökhan Yorgancıgil, Gökşen Aydemir, Gülcan Tezcan, Hüseyin Karabey, Hüseyin Türkyıldırım, İsmail Güneş, Kazım Öz, Kemal Çiftçi, Mahmut Fazıl Coşkun, Mahmut Nedim Şahin, Muhammet Uzuner, Muhammed Uyar, Murat Çeri, Murat Saraçoğlu, Naz Emel Koç, Raşit Çelikezer, Rıza Oylum, Suat Köçer, Şükri Kamber, Ünal Soydemir, Tuğba Özden Deniz, Turgay Atalay, Yeşim Tonbaz Güler.²⁵⁹
- Komedyen ve oyuncu Doğu Demirkol, 2024 yaz aylarında gerçekleştireceği tüm açık hava gösterilerinin gelirlerini Filistin'e bağışlayacağını açıkladı. Ünlü komedyen, Refah'taki İsrail katliamının ardından #freepalestine (özgürfilistin) etiketi ile yaptığı paylaşımında, "Bu yaz oynanacak açık hava oyunlarının hepsinin bütün geliri Filistin'e gönderilecektir." ifadelerini kullandı.²⁶⁰
- 14-17 Aralık 2023 tarihlerinde düzenlenen "TRT Uluslararası Belgesel Ödülleri"nde Filistin sinemasına ve Gazze'ye ilişkin özel gösterim ve söyleşilere yer verildi. Etkinlik kapsamında "İnsanlığın Çılgılığı ve İçeriğin Gücü" başlığında gazeteci Zeliha Eliaçık, yazar Jenny Molendyk Divleli, yapımcı/yönetmen Nawras Ebu Saleh ve oyuncu Reshad Strik'in katıldığı "Gazze Gerçeği" paneli düzenlendi.²⁶¹
- 17 Aralık'ta İstanbul'da düzenlenen ödül töreninde yaptığı konuşmada TRT Genel Müdür Prof. Dr. Zahid Sobacı, İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı kınarken, soykırım karşısında batı devletlerinin üç maymunu oynadıklarını dile getirdi. Sobacı konuşmasında;

Malumunuz olduğu üzere İsrail, 7 Ekim'den bu yana Gazze'de bir soykırım gerçekleştiriyor. Ürettikleri birtakım kavramlar üzerinden dünyaya ayar vermeye çalışan Batı devletlerinin sözüm ona özgür, gerçekte ise güdümlü medyasının bu soykırım karşısında nasıl üç maymunu oynadığına tanıklık ediyoruz. İsrail'in işlemiş olduğu insanlık suçlarına karşı en büyük tepki daha adil bir dünya tasavvuru ile 8 milyar insanın hakkını savunan Türkiye'den yükseliyor. Devletimiz mazlumdan yana olan duruşuyla tüm dünyaya adalet ve hakkaniyet dersi verirken, Türkiye'nin kamu yayıncısı olarak bizler de yayın ve yapımlarımızla aslında katilin kim, kurbanın kim olduğunu delillerle anlatıyoruz.

ifadelerini kullandı.²⁶²

- Türk sinemasını desteklemek ve uluslararası alanda Türk sinemasını temsil etmek amacıyla faaliyetler gerçekleştiren *Türkiye Film Araştırmaları Derneği* 07 Ekim 2023'te İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımı tepki gösterdi. Dernek web sitesinde yayımlanan açıklamada; İsrail'in terör devleti olduğu ve zulmün 75 yıl önce başladığı vurgulandı. Filistin'de yaşanan insanlık dramına ses vermek ve İsrail'i lanetlemek için ne Arap ne de Müslüman olmak gerekmediğini, "soykırımı hayır" diyebilmek için sadece

²⁵⁹ <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/212-kilo-uyusturucu-yakalandi-136070.html>

²⁶⁰ <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/komedyen-dogu-demirkoldan-filistine-destek-860222.html>

²⁶¹ <https://twitter.com/TRTBelgeselFilm/status/1735603966577180830>

²⁶² <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/14-trt-uluslararasi-belgesel-odulleri-sahiplerini-buldu-821541.html>

insan olmak gerektiğinin hatırlatıldığı mesajda, İsrail'i protesto etmesi için Sinemacılara çağrı yapıldı.²⁶³

- Boğaziçi Kültür Sanat Vakfı tarafından düzenlenen 11. Boğaziçi Film Festivali, Filistin asıllı İngiliz yönetmen Farah Nabulsi'nin *Teacher* filmiyle başladı. Yönetmen Nabulsi'nin de katıldığı festivalde, İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırım protesto edildi. Festival kapsamında bölgede yaşanan dramı sinema aracılığıyla anlatmayı amaçlayan "Filistin seçkisi" hazırlandı. Seçki kapsamında Filistinli yönetmenlerin çektiği 8 film sinemaseverlerle buluştu.²⁶⁴
- İsrail'in Filistin'de uyguladığı insanlık dışı muamele ve soykırıma bir tepki de tiyatro sanatçılarından geldi. İstanbul Başakşehir Belediyesi Emin Saraç Kültür Merkezi'nde sahnelenen müzikli tiyatro oyunu *Gaza*, İsrail'in Filistin halkına yönelik yıllardır uyguladığı baskının ve zulmün perde arkasını teatral dille anlattı. Gösterinin yapımcısı Fetullah Badem yaptığı açıklamada; "Dünyada çocuklar katledilirken hiçbir şey normal devam etmemeli. Herkesin, bütün insanlığın buna bir cevabı, bir yaptırımının olması gerekiyordu. Bu dönemde herkes elinden ne geliyorsa bunu yapmaktan mesul" diyerek Filistin halkının sesini duyurmak için çalıştıklarını kaydetti.²⁶⁵
- Terör yapılanması İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırımın 07 Ekim 2023'ten önce başladığının anlatıldığı *Gün Doğmadan* adlı tiyatro İstanbul başta olmak üzere birçok şehirde sahnelendi. Yusuf Engin Gezer'in yazıp yönettiği oyun, turist olarak Kudüs'e giden iki arkadaşın Filistin direnişi hakkında bilinçlenme hikâyesini ele alıyor. Yusuf Duru, Hayrettin Batur, İsmail Hakkı Artemiz ve Metin Benli'nin rol aldığı oyununun müziklerini sanatçı/besteci Yücel Arzen, danışmanlığını ise yazar Yusuf Kaplan üstlendi. Anadolu turnesine çıkan oyun, seyirciye tarihsel olarak Filistin'in haklı mücadelesinin anlatmayı ve bilinç oluşturmaya hedefliyor.²⁶⁶

²⁶³ <https://turkishfilmstudies.com/>

²⁶⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/israil-filistin-catismasi/11-bogazici-film-festivalinde-filistin-seckisi-bolge-de-yasanan-drami-aktaracak/3076867>

²⁶⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/muzikli-tiyatro-oyunu-gaza-ilk-kez-seyirciyle-bulustu/3120470#>

²⁶⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/gun-dogmadan-oyunu-filistin-meselesine-dair-farkindalik-olusturmayi-amacliyor/3043227>

Resim Ve Diğer Sanat Dalları

Terör devleti İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırım devam ederken dünyanın farklı yerlerinden vicdan sahibi milyonlarca insan sokaklara dökülerek Filistin halkına desteğini haykırmaktadır. Yaşanan insanlık dramına sessiz kalan ve gerçeği görmemekte ısrarcı olan sanatçılar olsa da sosyal medyada binlerce takipçisi olan ünlü sanatçılar her geçen gün Filistin'e destek mesajları paylaşarak, Filistin'in haklı mücadelesinin sesi olmaktadır. Kalemleri, fotoğraf makineleri, çizgileri, dizeleri, sözleri, tuval ve fırçalarıyla Siyonist lobinin ve onun destekçilerinin yoğun baskısı ve yalnızlaştırma tehditlerine aldırmadan “soykırıma hayır” diyen sanatçıların “kültür cephesindeki” mücadelesinin kıymetli olduğu düşünülmektedir.

Raporun bu bölümünde başta resim sanatı olmak üzere, diğer sanat dallarında üretim yapan sanatçıların İsrail'in Filistin halkına yönelik uyguladığı soykırıma ilişkin tepkilerden bir kısmı aşağıda derlenmiştir.

- Karikatürist Hasan Aycın ve Mikail Çiftçi, ebru sanatçısı Gülsemin Velidedeoğlu, minyatür sanatçısı Ayşe Raziye Özalp, çocuk çizeri Esra Abdulazizoğlu, ressam Muammer Erkul Yeni Şafak gazetesine yaptıkları açıklamalarda; yaşanan insanlık dramının kayda alınması ve duyurulması konusunda sanatçıların sorumlu olduğunu ifade ettiler.²⁶⁷

Filistin direnişine çizgileriyle destek veren Yeni Şafak Gazetesi çizerlerinden Hasan Aycın, “Filistin işgal altında bir ülkedir ve bu özelliğiyle dünyada tektir. Filistinlilerin evleri, şehirleri, hayatları çalınmıştır. İsrail işgalcidir, talancıdır; onu arkalayan, sahip çıkan, destekleyenler de ortaklarıdır” ifadelerini kullandı. Çizer Aycın, Filistin'in direnişi karşısında “Ezberlerimiz

²⁶⁷ <https://www.yenisafak.com/hayat/gazdede-yasananlar-tum-insanlik-icin-bir-sinav-4580272>

bozuluyor. Umutlarımız artıyor.” diyerek Filistin direnişine desteğini yeniledi.

- Karikatürist Mikail Çiftçi yaptığı açıklamada, İsrail’in katliamlarından etkilenmeyenlerin vicdanını sorgulaması gerektiğini söyleyerek, “Allah’a şükürler olsun ki elimiz kalem tuttuğundan beridir bu zulümleri çizmeye çalışıyoruz. Bir sorumluluk bilinciyle hareketle elimizden ne geliyorsa bunu da sakındırmadan, çekinmeden çizmek gerekiyordu. Aslında bizler bu zulümlerin belki bir engelleyicisi olmadık ama bir ayna görevi görerek bir yansıtıcısı olmaya çalıştık” ifadelerini kullandı.
- 7 Ekim’den bugüne her gün bir tane karikatür çizdiğini söyleyen Ressam Muammer Erkul, Filistin’in ümmetin ortak derdi, olduğunu hatırlatarak Filistin’de yaşanan insanlık dışı uygulamaları çizimleriyle milyonlara anlatmayı amaç edindiğini ifade etti.
- *Sanat Hayattır Derneği* tarafından düzenlenen “Gazze İçin Ben de Oradayım” konserinde sahneye çıkarak konuşma yapan Okan Bayülgen “Dünya seyirci kalıyor. Sesimizi yükseltmek lazım. Şarkı söylemek lazım, türkü söylemek lazım, bağırarak lazım, haykırmak lazım, paylaşmak lazım ve gündemden hiç düşürmemek lazım. Yaşasın hayat, yaşasın çocuklar, yaşasın Filistin” diye konuştu.²⁶⁸

Okan Bayülgen, 08 Haziran 2024 tarihinde Anadolu Ajansı Stratejik Analiz’e İsrail’in Filistin halkı üzerine uyguladığı soykırım hakkında açıklamalar yaptı. Filistin için dijital mecralarda fotoğraf paylaşmanın ötesinde sokaklara çıkılması eylemler ve gösteriler yapılması gerektiğini söyleyen Bayülgen; “*Yaşasın Filistin!*” diye bağırmalıyız. “*Yaşasın Filistin!*” ve “*Kahrolsun soykırım!*” diye bağırmalıyız. açıklamasında bulundu.²⁶⁹

- Hayatının her anına Filistin’de yaşanan olayların damga vurduğunu söyleyen Minyatür sanatçısı Ayşe Raziye Özalp, “Son zamanlarda paletimde hep aynı renkler var; Kırmızı, siyah ve yeşil. Çizimlerimde karınca kararınca Filistin’de yaşanan acıları yansıtmaya ve onlara destek olmaya çalışıyorum. Toplumda farkındalık yaratmak için biz sanatçılara çok iş düşüyor. Bir sanatçının savaş, terör, soykırım ve masum çocukların ölümleri karşısında suskun kalması düşünülemez.” diyerek sanatçıların gözler önünde yaşanan insanlık dramına sessiz kalmaması gerektiğinin altını çizdi.
- Çocuk çizeri Esra Abdulazizoğlu, çizimlerinin “yangın karşısında imdat diye bağırarak gibi bir eylem”, bir “çığlık” olduğunu ifade etti. Abdulazizoğlu açıklamasında “Özellikle İngilizce içerikler ürettim çünkü hedefim dünyada bunun bir nebze de olsa duyulmasına araç olmaktı.” diyerek Filistin’de yapılan soykırımı dünyaya sanat ile anlatmanın öneminden bahsetti.
- Ebru sanatçısı Gülsemin Velidedeoğlu yaptığı açıklamada, Filistin’de devam eden vahşetin bitmesi için ne gerekiyorsa yapacağını, eserlerinde acıya ses olmak istediğini belirtti. Velidedeoğlu “İnsanlığı Gazze için direnişe çağırmak ve Gazze’nin, Gazzeli annelerin, bebeklerin sesi olmak en büyük

²⁶⁸ <https://video.haber7.com/video-galeri/258443-okan-bayulgenden-gazzeye-destek-mesaji-yasasin-filistin>

²⁶⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/roportaj-okan-bayulgenden-cagri-filistin-konusunda-birleselim/3243759>

sorumluluğumuzdur.” diyerek Gazze’de yaşanan insanlık dramına dikkat çekti.

- İnsan ve Medeniyet Hareketi, Bahariye Sanat Atölyeleri tarafından tüm geliri Gazze’ye bağışlanmak üzere “Gazze’ye Yardım Müzayedesı” düzenlendi. Aralarında Bekir Kantarcı, Ömer Faruk Aksoy, Hasan Çelebi, Ferhat Kurlu, Nilüfer Kurfeyz, Selim Sağlam, Mamure Öz ve Meryem Nevruzi’nin eserlerinin bulunduğu yaklaşık 90 parçadan oluşan seçki de yerli ve yabancı birçok sanatçının eseri satışa sunuldu. İnsan ve Medeniyet Hareketi Genel Başkanı Kemal Özden müzayededen elde edilecek gelirin tamamının Gazze’nin acil ihtiyaçları için kullanılacağını açıkladı.²⁷⁰
- Ressam Sevilay İnce Gürsoy, resim atölyesinde İsrail’in sivil katliamını sanatlıya protesto etti. Savaş mağduru çocukların resimlerinden oluşan bir sergi açarak, İsrail saldırılarında mağdur edilen çocukların sesini duyurmak istediğini söyleyen Gürsoy, “en azından fırçayı, kalemi elime alarak tepkimi ortaya koyarak, onların bir sesi de ben olmak istedim” açıklamasında bulundu.²⁷¹
- Arp sanatçısı Zeynep Öykü instagram hesabından Gazze’de ateşkes çağrısında bulundu. Öykü, “Önce ateşkes, sonra barış. Savaş değil, barış. Savaşla değil, sanatla barış! Hemen şimdi ateşkes.” ifadelerini kullandı.²⁷²

²⁷⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/bahariye-mevlevihanesinde-gazze-ye-yardim-muzayedesı/3103453>

²⁷¹ <https://www.bodrumhabermerkezi.com/israil-e-tepkisini-resimleriyle-gosterdi.html>

²⁷² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-genelinde-unlu-isimlerin-gazze-ye-destegi-suruyor/3139575>

Sürece İlişkin YanlıŞ Okumalar

İsrail, 07 Ekim 2023'ten sonra Gazze'de sürdürdüğü soykırımı meşru müdafaa ve terörle mücadele tanımlayarak uluslararası alanda kendisini haklı gösterme çabası içerisindedir. Haber ajanslarının kullandıkları "haber dili" çözümlendiğinde İsrail'in kendisini nasıl aklamaya çalıştığı görülmektedir. Haber metinleri üzerinden masumiyet devşirmeye çalışan İsrail, benzer bir şekilde sanatçıların suskunlukları/acıklmalarıyla kültürel alanda kendine alan açmaya çalışmaktadır. Ne yazık ki İsrail'in 75 yıllık vahşet tarihini unutarak İsrail-Filistin meselesini 07 Ekim 2023'ten başlatarak masum sivilleri katleden ve Filistin halkını tamamen tarihten silmek için soykırım planını uygulayan failin meşru müdafaa safatasına prim veren sanatçılar da bulunmaktadır.

Yıllardır devam eden İsrail sorunu hakkında en ufak bilgisi yokmuşçasına bazı sanatçıların tek bir yerden sufle almışlar gibi benzer argümanlarla İsrail'i savunmaları, Siyonist lobinin sanatçılar üzerindeki hâkimiyetini açık etmektedir. Savaş hukuku dâhil hiçbir kural tanımayan İsrail, Filistin halkına yönelik açıkça bir soykırım uygularken, meseleye insanı merkeze koyarak bakmaktan zorlanan 'sanatçılar' arasında televizyon sunucusu Burcu Esmersoy, dizi oyuncusu Selahattin Taşdöğen, Şarkıcı Linet Mor Menashe ve gazeteci-yazar ve tv program sunucusu Fatih Altaylı da bulunmaktadır. Bu konuda bazı isimlerin sessizlik yerine açıkça soykırımcı desteği ve/veya Filistin'i suçlayıcı tavrı seçmeleri elbette çok sayıda faktörden beslenmektedir. Buna ilişkin analizler farklı disiplinlerin konusudur.

Açık kaynaklar kullanılarak derlenmiştir. Haber ajansları, yazılı basın vb. açık kaynak verileri kullanılarak derlenmiştir. Rapor, sürece ilişkin yanlış okumaların tamamını ele alma iddiasında değildir. Her ne kadar açık kaynaklardan elde edilse de tüm verilere ulaşmadaki güçlüğü raporun en önemli sınırlılığı olduğu hatırlanmalıdır. Burada bazı isimlerin paylaşım ve görüşlerinin listelenmesi ile yetinilmiştir:

- Terör devleti İsrail'in Gazze'ye saldırısı sonrası, İsrailli oyuncu/model Gal Gadot Varsona, Instagram hesabından Davut Yıldızlı ve İsrail'in yanındayım (I stand with Israel) ifadelerinin yer aldığı bir paylaşım yapmıştı. İsrail'in katliamlarına sessiz kalamayan ünlülerden Filistin'e destek mesajları gelirken Oyuncu ve sunucusu Burcu Esmersoy'un oyuncu ve model Gal Gadot'un paylaşımını beğenmesi tepkilere neden oldu. Esmersoy'a tepki verenler arasında bulunan Yönetmen Tülay Gökçimen sosyal medya platformu X'ten bir açıklama yaparak Esmersoy'un İsrail'e açıktan destek vermesini eleştirdi. Gökçimen mesajında; "İsrail daha dün 1000'e yakın insanı katletti ve katledilenlerin çoğu kadın ve çocuktur. Filistin'i sevmeyebilirsin, Müslüman olmayabilirsin ama bu kadar açıkça zalimden katilden yana olmak insanlıktan nasip almamaktır! Elinde oyuncuğu ile katledildi çocuklarımız! Merhamet etmeyebilirsin ama böyle açıktan destek vermek" sözleriyle tepkisini dile getirdi.²⁷³ Takipçilerinden gelen yoğun tepkiler üzerine Esmersoy, kişisel sosyal medya hesabı Instagram'dan özür mesajı yayınladı.²⁷⁴
- Gazeteci-yazar Fatih Altaylı YouTube üzerinden yayınlanan bir programında; Filistin halkına soykırım yapan İsrail devletine övgülerde bulundu. 07 Ekim 2023'ten bugüne kadar milyonlarca inan ve yüzbinlerce çocuğu katleden İsrail'i; "bir demokrasi, hukukun egemen olduğu bir ülke" olarak tanımladı.²⁷⁵ Gerçeklikle hiçbir ilgisi olmayan Altaylı'nın bu tanımlaması sanat, yazar ve basın camiasından büyük tepki aldı.
- Dizi oyuncu Selahattin Taşdöğen İsrail'in saldırılarına ilişkin tepki çeken bir açıklama yaptı. Terör devleti İsrail'in milyonlarca masum sivili katlettiği savaşla ilgili olarak bir sokak röportajında kameralara demeç veren Taşdöğen hem İsrail'i kınadı hem de Filistinlileri ve Arapları eleştirdi. Taşdöğen; "Yaşanan katliamı kınıyorum, ama bu Filistin halkı, bu Araplar bunları hak ediyor. Sen kendi topraklarını İsraillilere sattın, mal sahibiyken kiracı oldun. Her şey para değildir. Vatan, eğer kanımı döktüysen vatandır." açıklamalarını yaptı.²⁷⁶ Uzun yıllar oynadığı dizilerde mazlum ve ezilen halkları temsil eden karakterleri canlandıran oyuncunun güncel tartışmalar konusunda bilgisizliği ve Filistin-İsrail meselesine ortalamanın altında bir bilinçle tepki vermesi, seyirciler tarafından tepkiyle karşılandı. Taşdöğen film otoriteleri tarafından; "oynadığı filmlerden, canlandırdığı karakterlerden hiçbir şey öğrenmemiş olması büyük bir talihsizlik. Çevresinde olup biteni fark edemeyecek kadar dar bir görüşlü" cümleleriyle eleştirildi.
- İsrail asıllı Türk vatandaşı şarkıcı Linet Mor Menashe Instagram hesabından " Hamas Filistinlilerin kuzeyden göçmesine izin vermiyor", " Hamas katildir"

²⁷³ <https://www.yenisafak.com/gundem/yonetmen-tulay-gokcimenden-burcu-esmersoya-israil-tepkisi-acikca-katilden-yana-olmak-4568800>

²⁷⁴ <https://anlatilaninotesi.com.tr/20231020/burcu-esmersoydan-israil-begenisine-aciklama-1076542836.html>

²⁷⁵ <https://www.superhaber.com/fatih-altaylidan-tepki-toplayan-aciklama-soykirimci-israile-ovguler-yagdirdi-video-489611>

²⁷⁶ <https://www.haberler.com/dunya/unlu-oyuncu-selahattin-tasdogen-den-tepki-ceken-16454374-haberi/>

paylaşımlarını alıntılıdı. İsrail'in sivil Filistinlileri hedef alan saldırılarını ve sağlık kuruluşlarını bombalamasına ilişkin paylaşım yapmayan şarkıcı Linet'in, İsrail'e destek içeren paylaşımı büyük tepki topladı.²⁷⁷ Şarkıcı Linet'e tepki gösterenler arasında bulunan ünlü yapımcı Erol Köse, "Bu ülkede servet edindiysen, bak binlerce linç mesajı geliyor senin adına. Bence bu topa hiç girme dostum" diyerek Linet'i uyardı.²⁷⁸ Sosyal medyadan gelen tepkiler karşısında açıklama yapmak zorunda kalan Linet mesajını, "Dileğim bir an önce akan kanın durması ve bu savaşın son bulmasıdır. Tüm ölenlere Allah'tan rahmet diliyorum." cümleleriyle tamamladı.²⁷⁹

- Dünyanın gözü önünde Filistin halkına topyekûn soykırım uygularken Türkiye'deki sanatçılar güçlü bir tepki gelmedi. Birkaç ses dışında Filistin'in anılmadığı Altın Kelebek ödül töreninde, "En İyi Komedi Dizisi" Kadın Oyuncu Ödülü'nün sahibi olan Ecem Erkek, konuşmasını yaparken köpeğine selam yolladı. Erkek, "Eve dönmemi sabırsızlıkla bekleyen bir köpeğim var; Loli. Çok şanslı ve çok mutlu bir köpek." dedi. 10 bini kadın ve çocuk 15 bin 500'den fazla insanın öldürüldüğü Gazze Şeridi'ne dair tek kelime etmedi.²⁸⁰ Ödül alanlar içinde sadece Madrigal grubunun üyesi Sanlı Akgün'ün "Buradan Gazze'deki çocukların yanında olduğumu söylemek istiyorum" sözleriyle tepki verdiği İsrail saldırganlığı başka bir eleştiriye muhatap olmadı. Elbette bu durum kamuoyunda ciddi bir duyarsızlık örneği olarak kabul edildi.²⁸¹
- İsrail'in Filistin'de uyguladığı topyekûn soykırıma ilişkin yazar Azra Kohen skandal bir açıklama yaptı. Filistinli annelerin video çekmek için çocuklarını bombanın atılacağı yere oturttuğunu ileri süren Kohen, aylardır Filistin'de yaşanan insanlık dramının görmezden geldi.

Kohen açıklamasında; "Filistin'le ilgili söyleyeceğim her şeyi zaten söyledim. Defalarca. Bir daha söyleyeyim: Kendi yavrusunu bombanın atılacağı megafonla 3 saat önceden duyurulan ve bas bas çağırılan yere götürüp bombanın atılacağı yere oturtup köşeye geçip videosunu çekebilecek içerikte olan herkesin yok olmasını diliyorum!" diyerek, sürece ilişkin en ilginç açıklamanın sahibi oldu.

²⁷⁷ <https://www.haberler.com/magazin/hastane-katliamina-ses-cikarmayan-israil-asilli-16442330-haberi/>

²⁷⁸ <https://www.haber7.com/guncel/haber/3360668-gazzedeki-katliama-ses-cikarmayan-israil-asilli-turk-sarkici-linetten-skandal-paylasim>

²⁷⁹ https://www.ntv.com.tr/galeri/n-life/magazin/mesajıyla-tepki-goren-linet-aciklama-yapti,zKTdO0dFIUqWUe_wWZ9FIQ/QAjlbdY-lk2cDtCSq5ywVw

²⁸⁰ <https://www.yenisafak.com/video-galeri/gundem/altin-kelebekte-odul-alan-oyuncu-ecem-erkek-kopegine-selam-yolladi-filistinle-ilgili-tek-kelime-soylemedi-4579095>

²⁸¹ <https://onedio.com/haber/sahnedede-gazze-de-yasananlarin-anilmamasina-altin-kelebek-odulleri-cestirisi-geldi-1190181>

3. BÖLÜM

Tespitler
ve Önerileri

Tespitler ve Öneriler

Gazze'de yaklaşık sekiz ayı dolduran İsrail vahşeti, ne 75 yıldan fazla süredir bölgeye kan ve gözyaşına boğan İsrail ve destekçileri için yenidir ne de her defasında destansı bir direnişle karşılık veren Filistin ve Gazze halkı için yenidir. Fakat 7 Ekim'den sonra gelen ve sadece sivillerin değil aynı zamanda kültür, sanat, tarih ve eğitim başta olmak üzere tüm altyapının hedef alındığı bu vahşete dünya kamuoyundan gelen tepkilerin çeşitliliği, sürekliliği ve derinliği bu tarihi Filistin direnişi ve nihayetinde kurtuluşu için bir milat olma ihtimali yenidir.

İşte 07 Ekim 2023'ün milat olması ihtimalini tabiri caizse şansa bırakmamak ve direnişin tüm yükünü genelde Filistinlilere özelde de Gazellilere bırakmamak vicdan sahibi her insanın görevidir. Bu rapor kültür ve sanat camiasının Gazze tutumunu dokümente ederek topluca kayıtlara geçirmekle ve rapor bulgularından hareketle politika önerileri geliştirmekle bu görevin ifasına katkı sunmayı hedeflemektedir.

Tespitler

İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırıma ilişkin dünya ve Türkiye'de kültür ve sanat camiasının tepkileri incelendiğinde temel bazı tespitlere ulaşılmıştır. 12 madde olarak çıkarılabilecek ana tespitler aşağıdaki gibidir:

- 1. Uluslararası ilişkiler, siyaset, ekonomi vb. birçok alanda olduğu gibi İsrail yanlısı lobi güçlü yapılarla kültür-sanat alanını da ekonomik ve psikolojik olarak domine etmektedir. Siyonist lobi kültür sanat alanında tekel oluşturmuştur.**

Siyonist lobinin sanatçılar ve sanat kurumları üzerinde kumuş olduğu tekeli ortadan kaldıracak adımlar atılmalıdır. Dünyada ve Türkiye'de, soykırımı ekonomik ve psikolojik olarak destekleyen İsrail yanlısı lobinin kurduğu tekelin kırılması için, barış ve adalet yanlısı sermayenin harekete geçirilmesi ihtiyacı açıktır.

- 2. Kadın, çocuk ve insan hakları konusunda duyarlı olan ve her fırsatta çeşitli kampanyalar düzenleyerek farkındalık oluşturmaya çalışan sanatçıların çoğunluğu 07 Ekim 2023'ten bu yana masum sivillerin katledilmesine ses çıkartmamaktadır.**

Birçok olayda insan hakları aktivisti olarak rol üstlenen kimi sanatçılar ve meslek örgütlenmelerinin Filistin'de kadın, çocuk ve masum sivillerin katledilmesine ses çıkartmaması gündeme getirilmesi gereken iki yüzlü bir tutumdur. Sözde insan hakları adı altında yapılan eylemlere katılan, açıklama yapan ve aktivist gruplara destek veren sanatçı ve meslek örgütlerini İsrail saldırganlığı konusunda bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve harekete geçmeye teşvik edilmesi gerekir.

- 3. Dünya genelinde hayvan haklarını savunmak, çevre ve doğayı korumak için kurulmuş binlerce vakıf, dernek, inisiyatif vb. bulunmaktadır.**

Toplumsal bilinci artırmak ve farkındalık oluşturmak amacıyla kurulan bu organizasyonlarda görev alan sanatçıların 07 Ekim 2023'ten bu yana açıkça her türlü savaş suçunu işleyen ve soykırım yapan İsrail'i eleştiren güçlü bir açıklama yapmadıkları görülmektedir.

Sokak hayvanları için hayvan hakları aktivistleriyle birlikte kampanyalar düzenleyen, çevreci aktivistlerle çevre etkinliklerine katılan, hatta politik şiddete varan protestolarda rol alan sanatçıların aylardır herkesin gözü önünde yaşanan katliama ses çıkartmaması tavrında ciddi bir düalite işaret etmektedir. Geri planda kapitalizm ve Siyonist ideolojiye hizmet edebilen bu yapılara destek veren ve bu kampanyaların reklam yüzü olan sanatçıların bilgilendirilmesi ve uyarılması önem arz etmektedir.

4. İsrail'in uyguladığı soykırıma tepki göstermek isteyen sanatçıların antisemitizmle suçlanma korkusu yaşadıkları gözlenmiştir.

İkinci dünya savaşından sonra Siyonizm, uluslararası alanda kendisine alan açmak için "Yahudi karşıtlığı" fikrini ortaya atmıştır. Siyonist düşünce ile mücadele etmek için, onun antisemitizmi araçsallaştırmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. İsrail'in devlet olarak yaptıklarını eleştirmeyi bir nefret suçu ile eşleştirme kurnazlığına pirim verilmemeli; Siyonist lobinin kendisi gibi düşünmeyeni yalnızlaştırmak için kullandığı antisemitizm suçlamasını işlevsizleştirecek yayınlar yapılmalı ve kültür ve sanat insanlarına hukuksal destek sağlayacak mekanizmalar tesis edilmelidir.

5. İsrail'in saldırganlığına karşı verilen tepkilerin daha çok bireysel olduğu, sanat ve meslek kuruluşlarından uluslararası kamuoyu oluşturacak güçte/yeterlilikte kurumsal tepki gelmediği görülmüştür.

Meslek örgütleri, kurum ve kuruluşlar gerek var olmak gerekse mevcudiyetlerini devam ettirmek için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duymaktadırlar Siyonist lobi, uluslararası kamuoyu oluşturma potansiyeli olan meslek örgütleri ve kurumlarını ekonomik olarak desteklemek yanında onlara uluslararası saygınlık ve itibar kazandıracak networkler sağlamaktadır. Var olmak ve ayakta kalabilmek için Siyonist lobilerin açık/örtük desteğine ihtiyaç duyan kurumsal yapılar, suskunlukları oranında desteklenmektedir. Bu kültür ve sanat camiasını bloke eden düzene rağmen kültür ve sanatın hemen her alanında çok sayıda sanatçının bireysel tepki göstermesi oldukça kıymetlidir.

6. Yahudi kutsal metinlerinde "öldürmeyeceksin" açık emri olduğu halde, Yahudi sanat ve kültür insanlarından ve kurumlarından bu kapsamda herhangi bir tepkiye rastlanmamıştır.

Yahudiler arasından İsrail işgaline ve işlediği savaş suçlarına hatta İsrail'in devlet olarak oluşumuna bile karşı çıkan ve cılız da olsa tepkiler veren gruplar olmasına rağmen Türkiye'de ve dünyadaki Yahudi sanatçılardan benzeri bir tepki gelmemesi dikkate değer bir husustur.

7. Savaş karşıtı kurumsal tepkilerin daha çok batı ülkelerinden geldiği, Türkiye'den gelen kurumsal tepkilerin yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir.

Avrupa'da meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları köklü kurumsal yapılarıyla ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de ise vakıf, dernek, meslek örgütleri gibi sivil toplum kuruluşlarının kurumsallaşma sürecini henüz tamamlayamadıkları ve halen bireysel reflekslerle yönetildikleri söylenebilir.

Türkiye’de kurumsal karar alabilmek Avrupa’dakine göre daha zordur. Bunun haricinde Avrupa’da sivil toplum örgütlenme oranıyla Türkiye’de sivil toplum örgütlenme oranları karşılaştırıldığında Avrupa’da sivil örgütlenme konusunda toplumun daha fazla bilinçli ve istekli olduğu görülmektedir.

Türkiye’de kültür sanat camiasının soykırıma yeterli tepki vermekte zorlanması çeşitli açılardan değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, Filistin davasının Türkiye’de tarih boyunca farklı ideolojik gruplarca sahiplenilmesine rağmen, bu sahiplenmenin zamanla azalmasının arkasındaki nedenler tespit edilmelidir. Bazı konularda farklı düşünmenin maliyeti, Filistin Davasına çıkarılmamalıdır. İsrail saldırganlığına karşı durmada asgari müşterekler korunmalı ve Siyonizm ve emperyalizme karşı mücadelede iş birliğini artırmanın yolları araştırılmalıdır.

8. İsrail’in Filistin’de uyguladığı soykırıma ilişkin Türkiye’deki kültür-sanat camiasından gelen bireysel tepkiler, kamuoyu oluşturacak nitelik ve yeterlilikten yoksundur.

İsrail’in Filistin halkına uyguladığı soykırıma ilişkin sanatçılardan gelen bireysel tepkiler, dağınık ve sistematik olmadıkları için kamuoyu oluşturamamaktadır. Sanatçıların mesajlarındaki anlamın örtük olması (neyi neden kınadıkları ve hangi düşünceye neden destek verdikleri anlaşılmadığından), mesajlar gündem oluşturmada yetersiz kalmaktadır. Geniş kitlelere ulaşarak güçlü bir etki oluşturmak için; sade, yalın ve net ifadeler içeren mesajlar verilmelidir.

9. Türkiye kültür-sanat camiasından gelen tepki mesajlarının içerik analizi yapıldığında; failin belli olmadığı ve mesajların daha çok genel ifadeler içerdiği görülmektedir.

Çoğu sanatçının İsrail’e tepki mesajlarında genel ifadeler kullandıkları, fiilin eleştirilmesine rağmen failden hiç bahsedilmediği görülmektedir. Sanatçıların açık bir şekilde İsrail’i lanetleyen ve Filistin’e destek veren mesaj yayınlamaktan çekindikleri düşünülmektedir. Sanatçıların bu çekingen tutumunun ardında İsrail yanlısı lobisinin “yalnızlaştırma tehdidi” bulunmaktadır. İsrail yanlısı lobinin yalnızlaştırma tehdidi ile karşı karşıya kalan sanatçı; reklam filmlerinden oynayamamakta, dizi ve filmlerdeki rolünü kaybetmeye, filmini gösterecek uygun bir salon bulamamaktan konser organizasyonu için sahne bulamamaya, kitabını bastırarak yayın evi bulamamaktan uluslararası fuarlara katılamamaya kadar uzanan birçok mesleki risk ile karşı karşıya kalmak anlamına gelmektedir.

Bunu haricinde bazı sanatçıların Filistin’e verilen desteği hükümet ve politikalarını desteklemekle ilişkilendirdikleri düşünülmektedir. Filistin meselesine ilişkin tarihsel bilgiden yoksun ve her şeyin 07 Ekim 2023’te başladığını düşünen bu sanatçıların hükümeti destekliyormuş gibi görünmemek için; İsrail soykırımına ilişkin ya hiç fikir beyan etmedikleri ya da mesajlarında açık ve net ifadelerden kaçındıkları görülmektedir.

10. Türkiye kültür-sanat camiasından gelen tepkilerin büyük bir çoğunluğunun İsrail’in Gazze Hastanesini bombalanmasının ardından geldiği; sonraki zamanlarda İsrail’in yaptığı soykırım ve katliamlar karşısında sanatçı ve kurumların büyük bir kısmının sessiz kaldığı görülmüştür.

Uluslararası hukuk savaş hallerinde bile bazı kritik yapılara dokunulmamasını güvence altına almış olmasına rağmen İsrail'in yaralıların tedavi edildiği hastaneyi bombalaması dünya kamuoyunda olduğu gibi Türkiye'de de büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Soykırım girişiminin 07 Ekim'de başlamasına rağmen, Türkiye'deki birçok sanatçı İsrail karşıtı ilk mesajını 17 Ekim 2024'te Gazze Hastanesini bombalamasının ardından vermiştir. Milyonlarca insanın "bu kadar da olmaz" diyerek tepki verdiği bir ortamda milyonlarca takipçisi ve hayran kitlesi olan sanatçıların iki temel refleksiyle tepki gösterdiği söylenebilir.

Bunlardan ilki; İsrail'in Gazze hastanesine saldırısından sanatçının rahatsız olmasıdır ki; bu zaten mesajın içeriğine ve metne yansımaktadır. İkinci durum; geniş hayran kitlesine sahip sanatçının hayran kitlesinden tepki almamak için genel eğilimine uygun açıklama yapma düşüncesidir. Bu düşünce de yayınlanan metinlerde kendisini hissettirmektedir.

11. Rusya-Ukrayna savaşı gerekçe gösterilerek 2002 yılında Rusya, birçok uluslararası kültür-sanat organizasyonundan menedilmiştir. Filistin'de uyguladığı katliam sebebiyle İsrail'in uluslararası kültür-sanat organizasyonlarından menedilmesi talepleri karşılık bulmamıştır.

Dünyada ve Türkiye'de, soykırımı ekonomik ve moral olarak destekleyen Siyonist yanlısı tekelin, yapıcılarıdan yayıncılara kadar kültür ve sanat alanının bütününde kırılması için barış ve adalet yanlısı sermaye harekete geçirilmeli ve desteklenmelidir. Örneğin. Eurovision gibi etkinliklerde tam sonuç alınamaması Siyonist sermaye ve lobilerin siyaset, medya ve mesleki örgütlenmeler üzerindeki etkisinin bir sonucudur.

12. İsrail'in uluslararası kültür-sanat organizasyonlarından menedilmesiyle ilgili batılı sanatçılar ve kurumların çeşitli girişimleri varken, Türkiye'den sanatçı ve kurum/kuruluşun bu konuda herhangi bir girişime rastlanmamıştır.

Sanatın savaş, katliam ve soykırımla bir arada anılmaması gerektiğini savunan Avrupa'nın farklı yerlerindeki sanatçı ve meslek kuruluşları, İsrail'in uluslararası organizasyonlardan menedilmesi için imza kampanyaları başlattılar. İsrail'in açıkça savaş suçu işlediği gerekçesiyle sanat etkinliklerinden menedilmesini savunan birçok sanatçı, meslek örgütü ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin yaptıkları eylemler sonucu değiştirmese de Siyonist lobinin kültür-sanat alanında irtifa kaybettiği göstermektedir. Avrupa'da birçok sanatçı, kurum ve kuruluş İsrail'in uluslararası organizasyonlardan menedilmesini isterken Türkiye'den herhangi bir sanatçı, kurum ve kuruluş bu kapsamda bir açıklama yapmamıştır. Türkiye milli ve manevi çıkarları gereği Filistin halkının yanında yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası organizasyonlara Türkiye adına katılan sanatçı ve kurum ve kuruluş temsilcilerinden ülkenin milli çıkarları doğrultusunda tavır takınması beklenmektedir. Ülkeyi temsilen bu organizasyonlara katılacak sanatçı ve meslek kuruluşu görevlendirilmelerinde görevlendirilmelerinde birden fazla kriter göz önüne alınmalıdır.

Politika, Tutum ve Davranış Önerileri

Yukarıdaki tespitler ışığında, başta kültür ve sanat camiası olmak üzere ilgili her insanla, aşağıdaki politika, tutum ve davranış önerileri aşağıda paylaşılmıştır.

1. Katliam ve soykırım gibi insan haklarının temelden ihlal edildiği, insanın yanı sıra tabiatın ve doğadaki bütün unsurların zarar gördüğü gayri insani durumlar karşısında, toplumdaki herkesin duyarlı olması, tepki göstermesi ve olan bitene engel olması beklenir. Sanatçı, bu hâllerde en önde olması ve topluma öncü olması gerektirir. Sanatçı, savaş suçlarına karşı tutum alma gücünü, başka hiçbir hatırlatıcıya ihtiyaç duymadan kendisini sanatçı yapan ruh, ahlak ve felsefede bulmalıdır.
2. Dünyada ve Türkiye’de, soykırımı ekonomik ve moral olarak destekleyen Siyonist yanlısı tekelin, yapımıcılardan yayıncılara kadar kültür ve sanat alanının bütününde kırılması için barış ve adalet yanlısı sermaye harekete geçirilmeli ve desteklenmelidir.
3. Konvansiyonel görsel haber yayıncılığında Türkiye ve Körfez ülkelerinde son dönemde atılımlar gözlemlenmekle birlikte dijital ağlar başta olmak üzere kamuoyunu yönlendirme gücü olan yeni platformların kurulması veya mevcutların etki gücünün artırılmasına ihtiyaç vardır. Kültür ve sanat camiasından soykırımı karşı yükselen tepkilerin kısılmasına yönelik tehditler, baskılar ve mobingler bu alanda kurulacak platformlar, meslek kuruluşları, firmalar ve üretilecek ürünlerle etkisizleştirilebilir. Üstelik Siyonizm cenderesinden dünyayı çekip çıkaracak kültür sanat yatırımlarına ihtiyaç Gazze ile sınırlı da değildir. Çabaların olumlu sonuçlar verebilmesi için ilgili alanlarda ihtiyaca cevap verecek büyüklükte ve dinamizmde yatırımların yapılması ve kurumların oluşturulması şarttır.
4. Bazı kültür sanat insanları, işgal, katliam veya soykırım yapanın İsrail yönetimi ve ordusu olduğunu ifade etmeden Filistin halkının yanında

olduklarını beyan etmeyi tercih etmektedirler. Kötülüğün sahibi ve faili zikredilmeden yapılan kınamalar eksiktir. Soykırımcıya açıkça sen soykırım yapıyorsun denilmelidir. Bugüne kadar eksik kınamayla yetinen kültür sanat çevreleri, zaten uluslararası mahkemelerce de karar verildiği üzere, İsrail'in işgal, katliam ve soykırım yaptığını açıkça dile getirerek duruşlarını netleştirmelidir.

5. İsrail'in işgalci, katliamcı ve soykırımcı tavrına bireysel tepki veren kültür sanat insanlarının, güçlü kamuoyu desteği almasını sağlayacak kampanyalar yapılmalıdır. Bu amaçla bireysel duyarlılıklara ihtiyaç olduğu gibi sivil toplum kuruluşlarına ve merkezi ve yerel yönetimlere düşen işler vardır:
  - a. Sivil toplum kuruluşları platformlar oluşturulmalı, etkinlikler düzenlenmeli; duyarlı sanat ve kültür insanlarının itibar, istihdam ve gelir kayıplarını önleyici uygulamalara gitmelidirler.
  - b. Ülkemizin İsrail soykırımına karşı tutumuna paralel olarak başta Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yerel yönetimler olmak üzere kamu birimleri, kültür ve sanat alanına desteklerinde duyarlı sanatçılar gözetilmelidir.
  - c. Kültür ve Turizm Bakanlığı başta olmak üzere, kültür ve sanat alanındaki çatı kuruluşların Ülkemizdeki ve yurtdışındaki Filistin'e destek veren (İsrail zulmü karşıtlığında birleşen) sanatçıları bir araya getiren etkinlikler yapılmalıdır.
  - d. Yerel yönetimlerin İsrail yerel yönetimleriyle yaptıkları "kardeş şehir" anlaşmaları iptal edilmelidir. Böylece ağırlıklı olarak folklor, kültür ve sanat ağırlıklı işleve sahip bu anlaşmaların İsrail tarafından işgali ve soykırımı örten bir araç olarak kullanılmasının önüne geçilmelidir.
  - e. Bireyler ve sivil toplum kuruluşları, merkezi ve yerel yönetim birimlerinin kültürel, sosyal ve sanatsal etkinliklerinde İsrail soykırımına tepki verenlere öncelik vermelerini vatandaşlık hakkı kapsamında çeşitli yöntemlerle talep etmelidirler.
  - f. Hukuk tanımaz, işgalci ve soykırımcı İsrail'in uluslararası arenada yalnızlaştırılması ve boykotun her yönünde sürdürülebilir hale gelmesi için kültür ve sanat alanında İsrail ile her türlü iş birliğinin kesilmesi gerekir. Kültürel boykot Filistin direnişine moral destek verirken İsrail işgal politikalarına güçlü bir cevap teşkil edecektir.
6. Bireysel tepki veren kültür ve sanat insanlarına destek verilmesi kadar, istediği hâlde tepki vermekte zorlananlara yönelik suçlayıcı dil kullanmadan teşvik edici ve cesaretlendirici üslupla yaklaşılması son derece önemlidir. Tüm kültür ve sanat camiasının yeterli bilgi edinmeleri halinde savaş suçlarını ve soykırımı telin edecekleri kabulü ile faaliyetler ve yayınlar yapılmalıdır.
7. Yayınevleri, yapım şirketleri, yönetmenler, yapımcılar, iletişim kuruluşları, organizatörler ve meslek örgütleri festival, bienal, konser, sergi türü etkinliklerle Filistinli yazarların duygu, düşünce, gözlem ve deneyimlerini paylaşacakları ortamlar oluşturmalıdır. Ayrıca sinema filmi, müzik, çizgi film, tiyatro gibi İsrail vahşetini ve Filistin'in soylu direnişini işleyen kalıcı kültür sanat çalışmaları yapılmalıdır.
8. Türkiye'de kültür sanat camiasının soykırımı yeterli tepki vermekte zorlanması çeşitli açılardan değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu

çerçeve, Filistin davasının Türkiye’de tarih boyunca farklı ideolojik gruplarca sahiplenilmesine rağmen, bu sahiplenmenin zamanla azalmasının arkasındaki nedenler tespit edilmelidir. Bazı konularda farklı düşünmenin maliyeti, Filistin Davasına çıkarılmamalıdır. İsrail saldırganlığına karşı durmada asgari müşterekler korunmalı ve Siyonizm ve emperyalizme karşı mücadelede iş birliğini artırmanın yolları araştırılmalıdır.

9. İsrail’in işgalci, katliamcı ve soykırımcı tavrına yönelik ortaya konan sanatçı tepkileri dünyanın bütün ülkelerinde karşılık bulacak şekilde yaygınlaştırılmalıdır. Bu çerçevede dünya ülkelerinde temsilcilikleri bulunan Dışişleri Bakanlığımız başta olmak üzere Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Diyanet Vakfı, TİKA gibi kuruluşlarımızın ilgili birimleri, mevzuat ve şartlar çerçevesinde, rol üstlenmelidir.
10. Sürdürülebilirlik her alanda olduğu gibi işgal, katliam ve soykırıma karşı durmada da önemlidir. İsrail saldırganlığına karşı ortaya konulan Filistin yanlısı sanatçı duruşunun sürdürülebilirliğini sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Bu amaçla sanatçıların üyesi oldukları meslek örgütleri, kültür sanat dernekleri, uluslararası insani kuruluşlar yol haritaları belirlemelidir. Gerekli olduğu durumlarda yeni mesleki örgütlenmelere gidilmelidir.
11. Yerel ve bölgesel sanatçıların organize edilmesiyle, dünya çapında “İsrail’in Filistin’deki Saldırganlığına ve Soykırımına Karşı Küresel Sanat Karşı Çıkışı” başlıklı, her ülkeden belli sayıda sanatçı imzasının yer alacağı yüzyılın en büyük bildirisini hazırlanıp kamuoyuna ilan edilmelidir.
12. Kültür sanat insanları İsrail’in işgalci, katliamcı ve soykırımcı uygulamalarına yönelik tepkilerini bireysel, yerel ve ulusal çapta sürdürmelerinin yanı sıra seslerini daha gür çıkararak ve sonuç sağlayacak biçimde, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Arap Birliği, D-8, İslam İşbirliği Teşkilatı, G-20, Türk Devletleri Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşlar nezdinde de ortaya koymalıdır.
13. Yahudilerin Filistin’e taşınarak devletleştirilme süreci Yahudi sermayesi ve lobiciliğinin ve Batı ülkelerinin güçlü desteği sayesinde gerçekleşmiştir. 75 yılı aşan İsrail işgal politikası da aynı güçler tarafından desteklenmektedir. Bu yüzden Filistin’in yüzyılımızın en büyük kurtuluş mücadelesini verdiği açıktır. Kültür ve sanat alanındaki destek Filistin direnişinin güçlendirilmesi bakımından hayati derecede önemlidir. Bu desteğin İsrail’in zulmünü orta yere sermesinin yanında Filistin direnişinin gücünü ve dayanıklılığını da göstermelidir. Kültür ve sanat alanındaki desteğin bu direnç ve dayanıklılığa vurgu yapması ve moral kazandırıcı olması İsrail zulmüne işaret etmesinden daha kıymetli olduğu düşüncesiyle bu doğrultuda kültür ve sanat alanındaki üretimlere ve politikalara ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.
14. Soykırımcı İsrail'e karşı gösterilen tepkilerin içerisinde en etkili olan ürün ve firma boykotunun sürdürülmesinde kültür- sanat insanlarının desteği önemlidir. Bu sebeple şairler, edebiyatçılar, senaristler, müzisyenler, ressamlar, tiyatro ve sinema oyuncuları gibi kültür ve sanat insanları, soykırımı destekleyen ürünler ve markaların boykot edilmesinde bundan sonraki süreçte de duyarlılıklarını paylaşarak boykotun sürdürülebilirliğine katkı sağlamalıdır.

Rapor Araştırma Grubu

Mustafa Aslan, Doç. Dr. / Lisans derecesini Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, TV ve Sinema Bölümü'nden, yüksek lisans ve doktora derecelerini sırasıyla Beykent Üniversitesi ve Selçuk Üniversiteleri Radyo TV Sinema bölümlerinden aldı. Lisans eğitimi ile birlikte başladığı meslek hayatında, birçok ulusal ve uluslararası televizyon kanalında yönetmen ve program yapımcısı olarak çalıştı. 2005-2008 yılları arasında Avrasya TV (ART) yayınlanan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın hazırlayıp sunduğu *Denktaş'ın Gündemi* televizyon programının yönetmenliğini yaptı. Bu süreçte Denktaş Bey ile yakın çalıştı. 2014-2019 tarihleri arasında Aydın Adnan Menderes Üniversitesinde Rektör Danışmanlığı ve Genel Sekreterlik görevlerinde bulundu. 2020 yılında akademisyen arkadaşıyla Film Araştırmaları Derneği'ni kurdu. Halen Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi ve Radyo TV Sinema Bölümü Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Erol Erdoğan / 1969 yılında Sinop'ta doğdu, İstanbul'da yaşıyor. Lisansını ilahiyatta, yüksek lisansını sosyolojide tamamladı. *Nida, Mavikuş, Şehrengiz, BengisuNet, Yeni Dünya, SPD Sosyal Politikalar, İSMEK El Sanatları*, Minika Go, Minika Çocuk dergilerinin kurucu ekiplerinde yer aldı. Siyasi partilerde il başkanlığı ve genel başkan yardımcılıklarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yaptı. *Millî Gazete, Yeni Şafak, Radikal, Yeni Birlik* gazeteleri ile *Yeni Dünya, Millî Şuur, Tohum, CF, Kültür Ajanda, Fikirname, ÇETO* dergilerinde yazıları; *Şehrengiz, Ay Vakti, Tütün ve Aydos* dergilerinde şiirleri yayımlandı. Eğitim, yayıncılık, reklam, halkla ilişkiler ve kamuoyu araştırma sektörlerinde çalıştı. Ağustos 2023'ten itibaren Millî Eğitim Bakan Danışmanı olarak görev yapmaktadır.

Yayımlanmış Kitapları şunlardır: *İnsan Mevsimi* (2013), *Oruç Mevsimi* (2016), *Günbegün* (2017), *Oyun Sözü* (2017), *Saklambosi* (2019), *N'apsak Bu Gençleri?* (2021), *Oyun Kimin?* (2023), *Haydi Oyuna* (Vildan Erdoğan ile, 6 kitap, 2022).

Mehmet Rakipoğlu, Dr. / Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde doktora eğitimini tamamladı. Halen Mardin Artuklu Üniversitesi'nde doktor öğretim üyesi ve Dimension Center for Strategic Studies'de Akademik Koordinatör olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları arasında Türkiye-Körfez ilişkileri ve siyasal İslami hareketler bulunmaktadır. İyi derecede İngilizce ve orta seviyede Arapça bilmektedir.

Ali Çiydem / 1972 yılında Karabük'ün Eskipazar ilçesinde doğdu. Eskipazar'da ilkokulu okuduktan sonra ortaokul ve liseyi Kastamonu Göl Öğretmen Lisesi'nde tamamladı. Marmara Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden 1995 yılında mezun olduktan sonra Milli Eğitim de öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. Sakarya Üniversitesinde 2020 yılında başladığı Genel Sekreterlik Yardımcılığı görevine devam etmektedir.

Zümrüt Sönmez / 1984 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladıktan sonra Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları programında yüksek lisans yaptı. Daha sonra Londra Üniversitesi'nde (SOAS) Göç ve Diaspora alanında ikinci yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2006-2014 yılları arasında grafik tasarım, kitap, dergi ve dijital haber yayıncılığı ile organizasyon, PR ve uluslararası basın danışmanlığı alanlarında çalıştı. 2015 yılından bu yana TRT World'ün İstanbul, Londra ve Washington DC ofislerinde gazeteci ve belgesel yapımcısı olarak görev yapmaktadır.

Mikail Uğuş, Doç. Dr. / 1984, İstanbul doğumlu. İlk orta öğrenimini İstanbul'da tamamlayıp, lisans eğitimini İstanbul, yüksek lisansını Galatasaray Üniversitesinde, doktora eğitimini İstanbul Üniversitesinde tamamladı. İletişim çalışmaları alanında doçentlik derecesini alıp, İletişim felsefesi, basın tarihi ve oryantalizm konularını çalışmaktadır. Evli ve 2 çocuk babasıdır

Zeynep Kahraman / 1998 Mardin doğumlu, ilk ve ortaöğretimini Sakarya'da bitirdikten sonra İstanbul Gelişim Üniversitesinde İngilizce Çocuk Gelişimi bölümünden mezun oldu. Şuan özel bir kurumda İngilizce öğretmenliği yapmaktayım.

Elif Çiydem / 2003 yılında Hatay'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Sakarya'da tamamladı. Şu anda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. Sınıf öğrencisi olarak öğrenim hayatına devam etmektedir.

Dizin

- Boğaziçi Kültür Sanat Vakfı, 79

1

- 11. Boğaziçi Film Festivali, 47, 79

A

- Aasif Mandvi, 45
- Abbie Spallen, 54
- Abdulhamit Gül, 70
- Abdullah Akkad, 24
- Abdulrazak Gurnah, 15
- Abdülhamit Güler, 78
- Abdülkerim Haşhaş, 24
- Abigail O'Brien, 53
- Adam Broomberg, 54
- Adania Shibli, 15
- Adèle Haenel, 53
- Adham Faramawy, 51
- Ahmet Koç, 70
- Ai Weiwei, 10
- Aimee Lou Wood, 54
- Akademi Ödülleri, 10
- Aksa Tufanı, 4
- Alan Menken, 36
- Alana Hadid, 44
- Alba Flores, 46
- Alex Winter, 36
- Ali Avcı, 78
- Ali Çiydem, 11
- Ali Kara, 78
- Ali Mahsuni, 70
- Ali Nur Türkoğlu, 78
- Ali Osman Emiroğlu, 78
- Ali Şan, 72
- Alice Hanratty, 53
- Alim Kasimov, 69
- Amaia Romero, 46
- Amir El-Masry, 54
- Andrew Garfield, 44
- Angelina Jolie, 41
- Ankara Müzisyenler Derneği, 63
- Annabelle Wallis, 40
- Annette McNamee, 53
- Annie Ernaux, 15, 53, 54
- Annie Lennox, 45
- Artforum*, 16, 17
- Arthur Harari, 53
- Artists for Palestine UK (APUK), 53
- Asian Affairs, 9
- Asmae El Moudir, 39, 40

- Aşet, 72
- Atalay Taşdiken, 78
- Atıla Yayla, 67
- Audrey Wozniak, 69
- Aurora Aksnes, 27
- Avrupa Yayın Birliği (EBU), 26, 27, 28
- Avrupa Yayıncılar Federasyonu, 15
- AYBİR, 4, 5, 6, 90
- Ayçin Kantoğlu, 67
- Aynur Aydın, 74
- Ayşe Raziye Özalp, 81, 82
- Azra Kohen, 86

B

- Bahadır Yenişehirlioğlu, 76
- Barış Murat Yağcı, 74
- Barış Pirhasan, 78
- Basel Adra, 37
- Basma Al-Sharif, 54
- Başka Ülke Yok*, 11, 37, 38
- Bekir Aksoy, 63
- Bekir Kantarcı, 83
- Bella Hadid, 39
- Ben Rivers, 51
- Bergüzar Korel, 61
- Berk Can Aslan, 70
- Berlin, 10, 35, 37, 38, 39
- Berlin Film Festivali, 11, 39
- Bern Russel, 38
- Beto O'Byrne, 8
- Bilal Arıoğlu, 78
- Billie Eilish, 36
- Birleşmiş Milletler, 8, 31, 73, 76, 77
- Brian Bourke, 53
- Brian Eno, 51
- Brian Henderson, 53
- Brian Maguire, 53
- Brian May, 30
- Britanya Kraliyet Edebiyat Topluluğu, 20
- British Museum, 52
- Brona Anderson, 53
- Burak Haktanır, 77
- Burak Özçivit, 62
- Burcu Esmersoy, 85
- Bülent İnal, 62
- Büşra Kayıkçı, 60

C

- Cahit Zarifoğlu, 65
- Cairokee, 29
- Camilla Whitehill, 54
- Can't Hold Us, 30

- Cannes, 10, 35, 39
- Cannes Film Festivali, 10, 39
- Carice Van Houten, 46
- Cate Blanchett, 39
- Céline Sciamma, 53
- Cem Adrian, 70, 74
- Cem Uçan, 62
- Cemal Şan, 78
- Ceylan Ertem, 63, 73, 74
- Charles Dance, 46
- Charles Tripp, 9
- Charlie Tyrell, 53
- Charlotte Church, 29
- Charlotte Prodger, 54
- CHERYM, 31
- Christina Sharpe, 54
- Cihad Süleyman Masri, 24
- Cihannüma, 4
- Clarisse Rosaz Shariyf, 19
- Constance Short, 53
- Coşkun Başbuğ, 70
- Cynthia Nixon, 46

Ç

- Çıtlık* 7, 37

D

- Daisy Lafarge, 54
- Dance Forever, 27
- Daniela Ortiz, 50
- David Velasco, 10, 16
- Deborah Frances-White, 54
- Demet Evgar, 76
- Demi Lovato, 34
- Derya Köroğlu, 73
- Diane Seuss, 20
- Dilek Karataş, 78
- Dinaw Mengestu, 16
- DJ Provai, 32
- Domino Whisker, 53
- Dorothy Cross, 53
- Dünya Kitap Günü*, 21
- Dwayne Johnson, 34

E

- Ebru Ceylan, 62
- Ebru Gündeş, 74
- Ebu Ubeyde, 68
- Ecem Erkek, 86
- Eda Tezcan, 78
- Eden Golan, 28
- Eduardo Castaldo, 51
- Ege Görgün, 78
- Elif Buse Doğan, 69
- Elif Çiydem, 11

eLife, 10, 16, 17
El-Kassam Tugayları, 4
Emel Mathlouthi, 33, 69
Emily, 54
Emre Kınay, 61
Engin Altan Düzyatan, 61, 70
Ensar Altay, 78
Eray Alım, 9
Ercan Saatçi, 69
Eric Luke, 53
Erkan Avcı, 74
Erol Erdoğan, 11
Erol Köse, 86
Esra Abdulazizoğlu, 81, 82
Esra Kartal Soysal, 66
Esther Allen, 18
Eurig Scandrett, 9
Eurovision, 26, 27, 28, 29, 90
Eurovision Şarkı Yarışması,
26, 27, 28, 29
Eypio, 73
Eyüp Gökhan Özekin, 77
Ezgi Mola, 61

F

Fady Joudah, 20
Fahir Atakoğlu, 69
Farah Nabulsi, 46, 47, 79
Farhana Sheikh, 53
Fathi Ghaben, 54
Fatih Altaylı, 84, 85
Fatih Kısaparmak, 70
Fatih Savaşan, 6
Faysal Soysal, 66, 77
Fazıl Say, 69, 71
Ferhat Kurlu, 83
Fettah Can, 60
Fetullah Badem, 79
Fırat Sayıcı, 78
Frankfurt Kitap Fuarı, 15
Frieda Toranzo Jaeger, 54
Füsün Demirel, 78

G

Gal Gadot Varsona, 85
Gece Yarıtı Ayini, 40
Gennaro Sangiuliano, 10, 49
George Packer, 16
George Totari, 25
Ghali, 34
Gigi Hadid, 34
Gilles Porte, 39
Goya Awards, 46
Gökhan Tamir, 78
Gökhan Yorgancıgil, 78
Gökşen Aydemir, 78
Grammy, 29, 30
Gregory Pardlo, 20
Grup Yürüyüş, 72
Guggi, 53

Gupse Özay, 63
Guy Pearce, 40
Gülben Ergen, 73
Gülcan Tezcan, 78
Gülsemir Velidedeoğlu, 81,
82

H

Hadise, 60
Hakan Bovay, 76
Halid Jarrar, 50
Halil İbrahim İzgi, 66
Haluk Levent, 73, 74
Hamam, 14, 27, 30, 43, 58, 86
HAMAS, 4
Hanna Flint, 45
Hanzala, 51
Harriet Walter, 54
Hasan Aycın, 81
Hasan Çelebi, 83
Hasibe Eren, 63
Hayko Cepkin, 74
Hayrettin Batur, 80
Hazal Kaya, 63
Helen Simmon, 45
Hiba Kemal Ebu Nada, 24
Hilal Saral, 63
Hitler, 7, 63
HowlRound Theatre
Commons, 8
Hozier, 31
Hülya Koçyiğit, 62
Hüseyin Karabey, 78
Hüseyin Türkyıldır, 78

I

Igor Dobrowolski, 52
İndya Moore, 54
Isaac Herzog, 26, 27

İ

İbrahim Paşalı, 66
İnas es-Saka, 24
İnsan ve Medeniyet Hareketi,
83
İsmail Filiz, 63
İsmail Güneş, 78
İsmail Hakkı Artemiz, 80
İsmail Türüt, 70
İspanya Müzisyenler
Derneği, 26
İzzeddin el Kassam, 67

J

Jackson Şiir Ödülü, 20
James Edward O'Brien, 43
James English, 53
Jasmine Trinca, 40

Jay Murphy, 53
Jazmine Hughes, 10
Jean-Pascal Zadi, 53
Jeffrey Ingold, 27
Jenna Ortega, 37
Jennifer Lopez, 44
Jenny Molendyk Divleli, 78
Jim Fitzpatrick, 53
Joe Biden, 17, 18, 39, 44
John Behan, 53
John Cusack, 42
John Gerrard, 53
John Noel Smith, 53
Jon Stewart, 44
Jonathan Glazer, 36, 45
Julia Jackman, 45
Juliet Stevenson, 54
Jumana Manna, 54
Justine Triet, 53

K

Kai Wegner, 38
Kamila Shamsie, 54
Kani Kusruti, 39
Katie Ellwood, 45
Kazım Öz, 78
Kazuo Ishiguro, 20
Kemal Çiftçi, 78
Kemal Özden, 83
Ken Loach, 43
Khalid Abdalla, 42, 46
Kızıldeniz Uluslararası Film
Festivali, 46
Kinda Alloush, 45
Kneecap, 32
Kofia, 25, 72

L

La Scala Tiyatrosu, 51
La Zarra, 27
Lambrini Girls, 31
Lara Pawson, 54
Larry Charles, 36
Lawrence Abu Hamdan, 54
Leila Bekhti, 40
Leila Latif, 45
Lena Headey, 40, 46
Leve Palestina, 25, 72
Liam Cunningham, 44
Lila Abdallah, 41
Linet Mor Menashe, 84, 86
Lisa Hofmann-Kuroda, 20
LitProm, 15
Lolly Adefope, 54
Look Into My Eyes, 31

M

Macklemore, 30
Madonna, 34

Madrigal, 86
Magee, 18
Maggie Ferguson, 20
Mahershala Ali, 43
Mahmoud Soliman, 9
Mahmut Fazıl Coşkun, 78
Mahmut Nedim Şahin, 78
Maisie Williams, 45
Malcolm X, 45
Malika Booker, 54
Mamure Öz, 83
Marco Buschmann, 38
Marco Scotini, 50
Margaret Atwood, 20
Maria Simmonds Gooding,
53
Marina Satti, 28
Marina Warner, 54
Mark Alan Ruffalo, 41
Mark Ruffalo, 36
Mati Diop, 38
Mehmet Akif İnan, 65
Mehmet Ali Aslan, 72
Mehmet Bozdağ, 76
Mehmet Lütfi Şen, 66
Mehmet Rakipoğlu, 11
Melek Baykal, 62
Melek Mosso, 73
Melissa Barrera, 10, 37
Merve Gülcemal, 77
Meryem Nevruzi, 83
Mesut Uçakan, 77
Metin Benli, 80
Metropolitan Sanat Müzesi
(The Met), 50
Michael D. Higgins, 53
Michael Eisen, 10, 16
Michael Kane, 53
Michael Landy, 54
Michael Stipe, 54
Micheal Ward, 41
Michele Sweetman, 53
Mick Mulcahy, 53
Mikail Çiftçi, 81, 82
Mikail Uğuş, 11
Mike Leigh, 43
Miko Peled, 33
Moglai Bap, 32
Mohamed Abla, 52
Mohammad Abdulrahim
Saleh, 24
Mohombi, 70
Monther Rayahnah, 45
Muammer Erkul, 81, 82
Muhammed Ekrem
Kahraman, 74
Muhammed Uyar, 78
Muhammet Uzuner, 78
Muhit Kitap, 66
Murat Çeri, 78
Murat Demirtaş, 58

Murat Kekilli, 69, 72
Murat Saraçoğlu, 78
Murat Ünalmiş, 70
Mustafa Aslan, 5
Mustafa Ceceli, 60
Mustafa el-Sawwaf, 24
Mustafa Sandal, 60, 73, 74
Mustafa Uzun, 68
Müfit Can, 74
MyArtBroker, 8

N

Naci en Palestine, 33
Nai Barghouti, 33
Naji el-Ali, 51
Naomi Klein, 21
Natalie Diaz, 20
Nawras Ebu Saleh, 78
Naz Emel Koç, 78
Nazif Tunç, 66, 77
Nebahat Çehre, 61
Netanyahu, 21, 23, 25, 61,
63, 71, 73
Netflix, 40
New York Times Magazine,
10
Nicola Coughlan, 54
Nilüfer Kurfeyz, 83
Nish Kumar, 45
Nobel Edebiyat Ödülü, 15
Noel Curran, 28
Nureddin Haccac, 24
Nuri Pakdil, 65

O

October Rain, 27
Okan Bayülgen, 82
Oktay Kaynarca, 60, 70
Olga Tokarczuk, 15
Olivia Colman, 45, 54
Olly Alexander, 28
Orhan Hakalmaz, 70
Orla de Brí, 53
Oscar, 10, 29, 35, 36, 37, 39,
40, 45
Outlandish, 31

Ö

Ömer Faris Ebu Şaviş, 24
Ömer Faruk Aksoy, 83
Özgür Can Çoban, 74
Özhan Eren, 69

P

Paapa Essiedu, 54
Paco Pena, 70
Paco Tous, 41
Pankaj Mishra, 50

Pascale Kann, 39
Patrick Kielty, 32
Paul Laverty, 43
Paul Mescal, 45
Pauline Bewick, 53
Pelin Akil, 61
PEN Amerika, 16, 18, 19, 20
Penny Stone, 9
Peren Birsaygılı Mut, 67
Philip Pullman, 20
Philippe Sands, 19
Pınar Deniz, 61
Pink Floyd, 32
Podemos Partisi (İspanya), 26

Q

Queen, 30

R

Rahul Kohli, 40
Raiyan Shaik, 8
Ramy Youssef, 36, 41, 44,
45, 52
Rapoport Center for Human
Rights and Justice, 8
Rare Beauty, 52
Raşit Çelikezer, 78
Rebecca Marsham, 8
Reda Kateb, 53
Refaat Alareer, 19
Reha Özcan, 62
Reshad Strik, 78
Rıza Oylum, 78
Riz Ahmed, 40
Roger Garaudy, 17
Roger Waters, 32, 33
Roisin Murphy, 53
Rojda Demirer, 63
Rowan Gillespie, 53

S

Sabahat Akkiraz, 70
Saïd Talal ed-Dehşan, 24
Saint Levant, 32
Saleem al-Naffar, 24
Saleh Bakri, 46
Salih Bademci, 63
Sally Rooney, 17, 18
Sam Missingham, 21
Sanat Hayattır Derneği, 69,
82
Sanlı Akgün, 86
Sarah Sherman, 36
Saturday Live Show, 41
Savaşa Karşı Yazarlar, 21
Sean Scully, 53
Seinfeld, 36
Selahattin Taşdöğen, 84, 85
Selahattin Yusuf, 68

Selena Gomez, 52
Selim Sağlam, 83
Sena Şener, 73
Seret Uluslararası Film
Festivali, 46
Serkan Çağrı, 60, 63
Sevilay İnce Gürsoy, 83
Sezai Karakoç, 65
Shahidul Alam, 54
Shane MacGowan, 53
Shane Meadows, 45
Shevaun Doherty, 53
Sınır Tanımayan Doktorlar
Örgütü, 53
Sibel Taşçıoğlu, 70
Sinan Akçıl, 70
Sinan Albayrak, 75
Sinan Canan, 74
Sinem Kobal, 62
Siobhán McSweeney, 54
Siyonist, 4, 5, 9, 10, 15, 17,
18, 20, 25, 26, 34, 35, 39,
42, 49, 50, 58, 70, 71, 81,
84, 90
Solana Imani Rowe, 30
Soner Olgun, 74
Sophie Monks Kaufman, 45
South by Southwest Festivali
(SXSW), 51
Soykırım değil Sanat İttifakı,
48
Spike Lee, 45
Stephen Dillane, 46
Steve Coogan, 46
Suat Köçer, 78
Sulaf Fawakherji, 45
Susan Sarandon, 10, 36, 46
Susanne Wokoma, 54
Suzanne Nossel, 18
Suzy O'Mullane, 53
Swann Arlaud, 53

Ş

Şafak Malatya, 74
Şahan Gökbağar, 61
Şehade el-Buhbahan, 24

Şevket Çapkinoğlu, 63
Şükrü Kamber, 78

T

Tahar Ben Jelloun, 21
Tai Shani, 51, 54
Tarkan, 59
Telk Qadeya, 29
The Apprentice, 39
The Great Escape Müzik
Festivali, 31
The Great Escape Müzik
Festivali, 31
The Great Escape Müzik
Festivali, 31
the Guardian, 21
The Guardian, 10, 27
The Late Late Show, 32
The Rio Cinema, 28
The Teacher, 46
The University of Texas, 8
The Zone of Interest, 36, 45
Tim Booth, 53
Tobias Menzies, 46
Toranzo Jaeger Frieda, 49
Tuba Ünsal, 63
Tuğba Özden Deniz, 78
Tuluyhan Uğurlu, 71
Turan Kışlakçı, 67
Turgay Atalay, 78
Turgay Evren, 74
Tülay Gökçimen, 85
Türkan Şoray, 76
Türkiye Film Araştırmaları
Derneği, 79
Türkiye Ortadoğu Çalışmaları
Dergisi, 9
Türkiye Yazarlar Birliği, 65

U

Uğur Işılak, 70
Uluslararası Adalet Divanı,
19, 44, 46
Uluslararası Ceza
Mahkemesi, 7
UNICEF, 43

Ü

Ümit Sönmez, 66
Ünal Soydemir, 78

V

Venedik Bienali, 10, 48, 49,
50
Verena Paravel, 38
Vildan Atasever, 74
Virgil a/b Taylor, 54
Volkan Yiğit, 71

W

World Voices Festivali, 16

Y

Yavuz Bingöl, 69
Yeşim Tonbaz Güler, 78
Yıkılmasın İsrail, 72
Yılmaz Erdoğan, 62
Youseff Kerkour, 54
Yusuf Davas, 24
Yusuf Duru, 80
Yusuf Engin Gezer, 79
Yusuf İslam, 32
Yusuf Kaplan, 66, 80
Yuval Abraham, 37, 38, 39
Yücel Arzen, 70, 80

Z

Zahid Sobacı, 78
Zara, 73
Zara Larsson, 33
Zayn Malik, 34
Zeki Bulduk, 66
Zeliha Eliaçık, 78
Zeynep Kahraman, 11
Zeynep Öykü, 83
Zukiswa Wanner, 52
Zümrüt Sönmez, 11

AYBİR

İSLAM ÜLKELERİ AKADEMİSYENLER VE YAZARLAR BİRLİĞİ
ACADEMICS AND AUTHORS ASSOCIATION OF ISLAMIC COUNTRIES
اتحاد الأكاديميين والكتاب للعالم الإسلامي

www.aybir.org

www.facebook.com/AY-Bir

www.x.com/Aybir2010

www.youtube.com/@AY-BiR